ANUL XXIX
37
(1 270)
Sîmbătă
13 septembrie
1986
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

SALA DE LECTURA

Angajare patriotică, revoluționară

Un moment de o impresionantă dovadă a unității tuturor celor ce făuresc avuția materială și spirituală a țării, o unitate a gîndurilor și sentimentelor înălțătoare cu care poporul își înconjoară conducătorul, l-a reprezentat realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în înalta funcție de Președinte al Consiliului Național al Oamenilor Muncii. Prin hotărîrea specială a celui de al treilea forum al democrației muncitorești-revoluționare s-a evidențiat încă o dată unanimitatea de voință și acțiune a țării, actul reinvestirii secretarului general al partidului în fruntea acestui atît de larg și reprezentativ organism al conducerii, împreună cu poporul și pentru popor, a destinelor noastre socialiste, fiind legat, printr-o evidență categorică a istoriei, de întregul drum parcurs de la Congresul al IX-lea și, implicit, de viitorul ale cărui dimensiuni economice și sociale au fost strălucit configurate prin programele și obiectivele adoptate. Acest act este o cuprindere a realității însăși, în dinamica și trăsăturile căreia se simte viu, tot mai puternic, pulsul unei noi epoci și personalitatea inconfundabilă a marilor sale cîtitorii.

Reprezintă acest act al realegerii și o expresie în cea mai deplină convergență de cauză și scop a garanției continuării și dezvoltării pe mai departe a ansamblului sistemului democrației noastre într-o etapă în care, așa după cum bine se știe, obiectivele și programele adoptate de cel de al XIII-lea Congres al partidului sînt așezate pe terenul concret al materializării lor prind conturul faptei, al muncii și creației. Dar reprezintă acest act și un mod al mîndriei și recunoștinței patriotice față de cel ce a fundamentat acest sistem și i-a conferit, prin întreaga sa operă teoretică și practică, vitalitatea necesară, implementîndu-l în sfera tuturor domeniilor de activitate, pe planul eticii și echității socialiste, în viața partidului și a întregii societăți. Reprezintă acest act al realegerii însuși devotamentul față de fondatorul doctrinei democrației muncitorești-revoluționare în lumina căreia s-au produs și se produc toate creșterile cantitative și calitative din societatea noastră, doctrină care stă la baza tuturor înfăptuirilor de pînă acum și edifică, în perspectivă, gîndirea și acțiunea creatoare.

Congresul al III-lea al oamenilor muncii și-a încheiat lucrările adoptînd documente de mare importanță privind înfăptuirea neabătută a obiectivelor celui de al optulea cincinal și înscrierea României pe orbita unei țări socialiste cu dezvoltare medie, sub semnul unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile de activitate. Însăși cuvîntarea pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a rostit-o în deschiderea lucrărilor Congresului, adoptarea ei ca **program de muncă și acțiune al tuturor oamenilor muncii, al întregului popor**, ne edifică în această privință. Sublinierile și orientările secretarului general al partidului rămîn, sub raport economic, moral, politic și social, un viu îndreptar teoretic și practic în materie de abordare a actualității în toată complexitatea și problematica sa, precum și a perspectivei dintr-un unghi al propriilor noastre cerințe și posibilități. Sînt definite în această cuvîntare modalități, căi și mijloace care alcătuiesc un tablou de esență al prefacerilor care vor urma și care înalță pe o treaptă nouă, superioară, participarea, angajarea și răspunderea patriotică, revoluționară. Sînt definite calitățile noi pe care înfăptuirea sarcinilor și obiectivelor actualei etape le reclamă, într-un spirit de sporită exigență și competență profesională, într-un spirit de maximă dăruire și abnegație.

În cuvîntarea pe care a rostit-o în încheierea lucrărilor celui de al treilea forum al oamenilor muncii, tovarășul Nicolae Ceaușescu definește și dezvoltă teze și principii prin care, cu pregnanță-i caracteristică, ne relevă întregul conținut și întreaga dinamică ce privesc actualul stadiu al revoluției socialiste, cu toate implicațiile de natură economică, științifică și culturală, cu întreaga paletă de calități ale spiritului revoluționar, ale revoluționarilor, care sînt altele, mult mai complexe în etapele de pînă acum, mult mai dinamice. În ele consună prezentul și viitorul, o experiență în permanență deschisă și novatoare. **Să transformăm oamenii, să ne transformăm pe noi înșine**, îndeamnă secretarul general al partidului.

Luceafărul

Continuare în pag. a 7-a

Mircea cel Mare – monument de Ion Jalea (Tulcea)

INSTITUȚIA ȘCOLII

de Al. Rosetti

În istoria civilizației românești ȘCOALA a fost una dintre cele mai rezistente și viabile instituții. Creșterea limbii române și afirmarea cugetului național au avut o continuitate pilduitoare, plătită, în vremuri de restriște, cu jertfe grele, care au cerut acte de eroism.

Întemeierea unor așezăminte de muncă spirituală, creatoare de valori naționale și universale, a solicitat un efort colectiv la care și-au adus contribuția nenumărate generații de intelectuali români. Nu se va putea pătrunde niciodată îndeajuns apostolatul acelor oameni, marele incendiu lăuntric care le-a hrănit și le-a susținut truda lor de o viață, așezată sub porunca unei supreme chemări. O adevărată cetate a spiritului s-a clădit și s-a apărat. Cartea și învățătura au însemnat pentru ei mijloacele unei mutații istorice ce trebuia stimulată pe toate căile : afirmarea unității naționale. Credința în rostul cărții i-a menținut dirji, peste toate valurile și stihiile. Un spirit pasionat, profund prin excelență și constructiv s-a transmis astfel din generație în generație, asigurînd nu doar o continuitate de gînd ci și o continuitate morală. Aplicînd la realitatea socială și națională românească atît rezultatele obținute de cercetarea științifică autohtonă cît și de marile cuceriri ale civilizației universale, ȘCOALA a fost un templu de iluminare și formare patriotică.

Orice generație nouă are datoria de a spori cu noi forțe faptele trecutului. Spiritul democratic care stăpînește epoca în care trăim și necesitatea de a răspîndi cît mai multă lumină în cercurile largi, ale întregului popor pretind ca școala să țină contactul viu cu realitatea țării, să dezvolte dragostea de cultură în toate păturile sociale. Acum, cînd condițiile istorice sînt atît de prielnice dezvoltării învățămîntului, cînd orizonturile artei și ale științei sînt accesibile tuturor, școala nu este doar o instituție de transmitere a culturii de la o generație la alta, ci este ea însăși creatoare de cultură și de știință, un instrument de progres moral, cultural și social-economic. Personalități puternice, oameni activi, patrioți iluminați trebuie să se ridice de pe băncile învățămîntului românesc. Noile generații care pătrund în marele templu al ȘCOLII vor forma generațiile viitoare de muncitori intelectuali. De la această datorie și cerință a vremii nu se pot sustrage nici dascălii nici învățăceii lor. Fie ca această menire nobilă să se împlinească în pace, spre binele țării și spre lauda marilor înaintași.

REPERE CONTEMPORANE

Natura ca sensibilitate

În urmă cu aproape două decenii Ion Horea își realiza o selecție din volumele **Coloană în amiază** (1961) și **Umbra plopilor** (1965), lăsînd la o parte volumul de debut — **Poezii** (1956). Volumul apărut în colecția **Cele mai frumoase poezii**, sub titlul **Eu trebuie să fiu**, accentuează selecția din **Calendar** (1969), **Încă nu** (1972), **Mădulele lui Platon** (1976), **Un cîntec de dragoste pentru Transilvania** (1983). Felul cum Ion Horea și-a ordonat poezia — în ciclurile **Țara dintre țări, Și nimeni nu știe, Din tot ce-a fost, Arderea pe rug** — oferă o imagine de ansamblu asupra creației sale. Alături de viziunea agrestă, aplecarea spre mit și istorie, apare și sentimentul trecerii, dramatismul existenței, „apăsarea existențială a alienării" și „neliniștea înfiorată care străbate veacul nostru", după cum observă Edgar Papu.

Am mai scris despre poezia lui Ion Horea, iar selecția din volumul **Eu trebuie să fiu** confirmă aprecierile făcute. Poezia lui Ion Horea surprinde participarea unei sensibilități aparte la mișcarea secretă a ciclurilor naturii, printr-o integrare afectivă pe liniile dinamicii cosmice. Poetul trece în varii ipostaze — de mirare, contemplare, extaz naturist pînă la meditația mai gravă și profundă asupra circuitului naturii și a ritmurilor cosmice. Întîlnim, mai ales în primele volume, o poezie a elogierii pămîntului, a roadelor și anotimpurilor, a muncilor cîmpului și bucuriei recoltelor. Ochiul observă, într-o dorință de cuprindere, frumusețea întinderilor holdei, iar inima se apleacă peste ritmurile cosmice sincronizîndu-se cu ele. Este dorința căutării mișcărilor perfecte pentru sufletul cuprins de voluptatea existenței în natural. Poezia lui Ion Horea degajă senzația opulenței și armoniei naturii. În ritualul muncilor și în ciclul recoltelor, poetul observă structurile armonice ale universului, transpuse în imagini solare, luminoase, într-o atitudine de jubilație. Ce este mai valoros, în această direcție a poeziei lui Ion Horea, nu trebuie căutat în descrierile peisagiste, ci în integrarea sensibilității în ansamblul perfect al naturii. Omul se încadrează cosmosului ca participant la marea lui mișcare, sensibilizarea universului se produce din interior. Poetul nu pastelizează într-o postură neutrală, ci exprimă stări afective surprinse în relație cu universul apropiat. Există în poezia lui Ion Horea o trăire organică în consonanță cu natura, echilibrată și limpede, în irizări solare. Schimbarea naturii prinde într-o meditație a trecerii și sufletul poetului, acordînd poeziei o notă melancolică și gravă. Poetul se simte constrîns în timp, într-un joc al virstelor, alăturîndu-și sufletul naturii : „Să nu-mi spui, suflete, că nu știi de ce te-nalți cu ei și tremuri / în frunza tot mai argintată cu cît mai mult i-aduci din vremuri ! / Dă creanga lor copilăriei, cioplită, pocnitura puștii, / cum creanga socului o poate, cu dop de cîlți, atît de bine, / și creanga ulmului, din arcuri, peste ogrăzile vecine ? / De ce te joci din nou cu toate, să nu-mi spui, suflete, că nu știi ! (...). E o visare-ntoarsă astăzi, aici în mijlocul cîmpiei ? / E o mirare lîngă plopii ce i-au șoptit copilariei ? / Pămînturile duc departe, nemărginite și comune ; / din curcubeu se-alege zborul și-al rîndunicii și-al rățuștii : / De ce, din toate, primăvara a izbutit să te adune, / de ce te joci acum cu toate ? / Să nu-mi spui, suflete, că nu știi !" **(Plopii)**.

O poezie de evocare cărturărească și istorică intră în relație cu natura, într-o fuziune ce indică statornicia și trăinicia, sentimentul unității : „Prin Cîmpia Transilvană se mai vede-o umbră mută / Cum se-apleacă pe pămîntul de cînd lumea și-l sărută ; / Domnul Șincai pătimirea și-o trecu de nouă sute / Cu Scriptura țării scrisă în desaga jumătate ; / Sălciile-s dez-

Alexandru Ruja

Continuare în pag. a 5-a

„Sunt un scriitor român"

În acest an, Panait Istrati ar fi împlinit, dacă ar fi avut zile, 102 ani. Așa, însă, nu s-au scurs decît 51 de ani de la moarte, o adunare de ani care face să mai existe și azi contemporani de ai lui. Cîți l-au cunoscut și cîți l-au iubit nici nu se mai știe. Avînd vocația — fascinația — prieteniei, cei mai mulți dintre cei care i-au fost prieteni l-au folosit și l-au trădat cînd i-a fost mai greu. Ceilalți, care nu i-au fost prieteni, l-au urît și l-au urmărît cu obstinație pentru a-l distruge fizic și moral. Numit „Haiduc al siguranței" (ce ar fi fost mai ușor pentru denigratorii străini decît să-l includă pe necunoscutele liste ale siguranței române !), împotriva lui a fost montată de foarte departe o campanie de presă, dirijată de „umanistul" Barbusse (cu rol de păpușă a unui vetrilog mustăcios) și îngăduită de cel care îl numise „Gorki al Balcanilor", prietenul și protectorul său, Rolland. A murit singur, aproape fără prieteni, în „țara nimănui", între linia celor care nu-l iertau pentru vederile sale de stînga dinainte și linia celor care îl considerau vîndut și trădător al vechii sale credințe. De altfel, nimic nu este mai ușor decît să defăimezi un scriitor care-și afirmă cu curaj opiniile sale bune sau rele despre lumea în care trăiește. Dacă ne gîndim bine, puțini au fost acei scriitori — de la noi, desigur — care ar fi scăpat de „gura lumii", începînd cu Eminescu și Creangă. De aceea, Panait Istrati, hulit și dinafară, dar și dinăuntru, intră și el în seria ilustră a „batjocoriților" în viață. Umbra creată artificial s-a întins de-asupra numelui său și după moarte lipsind din cursuri și manuale. Aceasta înseamnă — cum crede un improvizat istratolog — că lipsea și din conștiința cititorilor. A fost, este și va fi citit indiferent de opinia cuiva. Este unul dintre faimoșii scriitori ai lumii, ale cărui cărți nu dispar din biblioteci. Și totuși, abia în 1964, prin apariția monografiei lui Al. Oprea, care, în prealabil, prezentase documente cît se poate de elocvente prin care îl „dezvinovățea" de infama calomnie, Panait Istrati este „reabilitat" oficial. În 1976, Al. Oprea tipărește o nouă monografie „Panait Istrati" care, în realitate, prin bogăția materialului inedit, este o continuare a primei. Fosta Editură pentru literatură a reacționat și ea prompt și astfel, în 1966, apar primele volume din **Opere alese**, prefațate de Al. Oprea, în traducerea lui Eugen Barbu. Ultimul volum apărut, 8 (versiune Eugen Barbu și Andrei Ion Deleanu), apare în 1983. Cum se vede, această serie e departe de a fi epuizat opera lui

Iulian Neacșu

Continuare în pag. a 6-a

UMBRA LUI MIRCEA

Pare ciudat să constați că tu însuți care scrii poezie, incet-incet și aproape pe negîndite transformi memoria lecturii — dar poate că aceasta-i și odată cu virsta — într-o sală de studiu. Cu interogații și răspunsuri ferme odinioară pe care le revendici și ți le asumi dar pe care simți totuși nevoia să le verifici : Grigore Alexandrescu, *Umbra lui Mircea la Cozia*. Am învățat, nu s-o citim, în anii de școală, ci s-o recităm. Cît mai este ea de vie la lectură, pentru că recitată, mărturisesc, mi se pare extraordinară ! Este autorul un poet de conjuncțură și, deci, rămas să ni-l releve doar împrejurări de ordin retoric sau doar nevoi de studiu bibliografic? Nu se mai citește ci doar se recită?. Dar eu cînd îl citesc nu cumva aproape că îi caligrafiez versurile, i le decupez din acel spațiu al memoriei școlare, nu cumva îl recit, vreau să spun ? Lovinescu îl plasa, dacă nu mă înșel, printre cei care fac raftul tot mai greu al bibliotecii, într-o memorie nu neapărat șterpsă dar nici vie și nici acută a emoției artistice, într-o memorie a uitării, dacă vreți, pentru că există, n-avem ce face, există și o memorie de acest fel, uitarea — atîta timp cît nu-i răscolită, nu-i întoarsă pe toate fețele și văzută din toate unghiurile — este și ea un fel de memorie, uit adică, uit tot ce uit și nu-mi mai amintesc.

Și totuși ?

Cum de-a ivit, cum de a așezat în capăt de epistole, de satire și fabule, un întreg ciclu de poeme romantice românești ? Aici cronologia poate că spune ceva. Aici Călinescu a înțeles marea vocație, clasică prin structură, și romantică prin adopțiune, a poetului. El îl și recuperează de fapt, dedicîndu-i un lung și romanțios capitol în a sa *Istorie a literaturii*. Intuiește și descrie grandoarea și armonia de orchestră vastă și solemnă a poemului *Umbra lui Mircea la Cozia*, prima capodoperă de inspirație istorică din literatura română. Pentru că, auziți, cititi și recitați, vă rog : *„Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate / Către țărmul dimpotrivă se întind, se prelungesc, / Și-ale valurilor mîndre generații spumegate / Zidul vechi al mînăstirii în cadență îl izbesc'*. Ritm, geometrie a cuvintelor, asonante interioare pe rînduri și imperecheri de vers, în vuiet straniu și fecund care naște din apăsări de consoane și vocale — *ale tur-nu-ri-lor umbre peste un-de stau culcate* — un registru și o regie amplă de punere și contrapunere în scenă, totul participă la pregătirea unui mare și misterios eveniment. Poemul are registru și suflu de epopee, pentru că numai epopeic se pot îngemăna natură și auz, și văz, și sentimente, invocații și așteptări. Epopeea are și un miraculos dar al predestinării, știutul ia calea de-o clipă sau de-o viață a nestiutului și aruncă umbre de răspunsuri și întrebări. Oltul care numai la Goga va suna atît de amplu și tulburător la aici, în poemul-epopee *Umbra lui Mircea la Cozia*, chipul și forma unui martor judecător și justițiar. Prin invocația : *„Oltule care-ai fost martor vitejilor trecute / Și puternici legioane pe-a ta margine-ai privit / Virtuți mari, fapte cumplite, iți sînt ție cunoscute / Cine oari poate să fie omul care te-a-ngrozit ?"*.

Grigore Alexandrescu îl anunță pe Goga tot așa cum prin tema însăși a eroului luptător, a eroului înfăptuitor, îl anunță pe Eminescu.

Oltul repetă, amplificînd numele lui Mircea — geologie adîncă, secretă și miraculoasă, curgere a timpului și aproape eroziune, pie-

A. I. Zăinescu

Continuare în pag. a 6-a

ARGUMENTELE CĂRȚILOR NOASTRE

RETRĂIREA TRECUTULUI

Poeți, prozatori și publiciști, activînd sau colaborînd la gazete săptămînale sau lunare, reprezentanți ai generațiilor „încă tinere" de scriitori, sîntem în dese prilejuri întrebați, în deplasări prin țară, la ședători sau simpozioane, asupra impactului nostru cu Istoria în general, asupra intrării „valurilor" sale de epoci și etape succesive, în cărțile noastre, și nu în ultimul rînd, asupra tentației noastre de a reconstitui un timp — istoric, trecut sau cu totul străvechi, din istoria Patriei și, îndubitabil, răspunsurile în fața publicului, „în direct", sînt diferite și extrem de variate, nu atît în funcție de ceea ce vom scrie, cît de ceea ce am scris deja și s-a impus conștiinței publice, cititorilor de toate virstele, înlăuntrul edificiului limbii în care ne-am trezit într-un spirit, ne-am educat și ne-am format.

Trecuți prin universități severe, nu cu mai mult în urmă de 10—15 ani, primul lucru ce se impune e acela că **trăim pe viu** realizările istoriei contemporane, momentele ei importante, fundamentale, pentru acest timp, depunînd aproape cotidian sau săptămînal mărturie prin pagini scrise și tipărite, în presă, în antologii, în volume. Însă pentru a retrăi, din punct de vedere **artistic**, Istoria, în cazul în care și mari comandamente culturale o impun, e nevoie de timp și de biblioteci, de documente uneori cunoscute, alteori arhive inedite, de cronici și jurnale de epocă, relatări și confesiuni și, nu în ultimul rînd, de mărturisirile unor oameni pe care încă îi mai întîlnim în viață, septuagenari sau octogenari, și ale căror **adăugiri completează timpul istoric**, cu lucruri inedite și prețioase, necesare mai ales romancierului, în căutare de personaje autentice, memorabile.

Așa mi s-a întîmplat, spre ilustrare, în 1973, cînd cercetînd documentația pentru o serie de reportaje cu privire la complexul de irigații din zona Dăbuleni, Bechet, Calafat, Maglavit, am întîlnit oameni care receptaseră pe viu psihoza socială-colectivă din 1936, din localitatea pomenită la final, mai sus. Am avut, apoi, intuiția că era mai ales o **psihoză de război** (petrecută cu doar 3 ani înaintea celui de al doilea cataclism mondial), psihoză simțită în acel cadru istoric, în primul rînd de clasa țărănească. Butoiul cu pulbere a explodat, însă, în clipa în care un cioban de la Dunăre, avînd toate „calitățile" unui profet clasic : gîngav, „idiot", „păstor de turme", a avut „revelația" divinității și „ajutat de oficialități competente, religioase", a convins cîteva sute de mii de români să se ducă **să îl vadă pe Dumnezeu**.

Aceasta a fost doar scînteia; fiindcă, de fapt, oamenii, informați sau dezinformați de gazetarul interbelic Pamfil Șeicaru, citeau deja des-

Constantin Zărnescu

Continuare în pag. a 6-a

UN PREZENT TULBURĂTOR

Consider dintotdeauna că scriitorul adevărat își are „mica patrie" la care aderă și care constituie, în general, tema centrală a încercărilor, a izbînzilor sale. Pămîntul natal ori locul care ne leagă nu este un lut obișnuit, este glia miraculoasă dătătoare de speranță și de bucurie, de nostalgie și de dor, oferind resurse nebănuite, unghiuri neluminate încă, multiple semne de interogație și de exclamare.

Filonul puternic, izvorul pur al creației noastre ni-l oferă cu prisosință acel mărunt petec de pămînt cu istoria și oamenii lui atît de comuni și atît de singulari.

Zadarnic căutăm aiurea modele de scrieri și de eroi cu psihologii exemplare, încercînd, nu rareori, semințe străine pe lutul autohton, semințe din care răsar plante firave ucise de uitare într-un timp mai scurt decît al zămislirii lor. Numai întorcîndu-ne cu ochii și cu sufletul în primul rînd spre trudnicii condeiului de odinioară, preluînd lumina lor cu uneltele prezentului vom urca literele românești acolo unde merită, spre universalizare. Numai receptînd acest prezent tulburător așa cum se cuvine, se vor putea ivi pe geografia spirituală a țării opere durabile, demne de acest timp.

Trăiesc și muncesc într-un sat din sud-estul Banatului, neînserat încă pe hartă, la poalele Munților Cernei încercînd să surprind mutațiile profunde din lumea satului montan, incremenit pînă nu demult în datină și legendă.

Aici lumina socialismului a pătruns învingînd asperitățile stelurilor de calcar și pădurile încremenite din vremea bourului. Oamenii au început să înțeleagă noile rosturi pe îndelete, noul pătrundea timid, așteptînd la margini de sat. Nu era ușor să schimbe oameni și locuri cînd de milenii totul ședea în neclintire.

Cînd au înțeles sensurile profunde, muntenii au început să alerge febril, în fuga lor strivind, nu de puține ori, comori spirituale irecuperabile, ajungîndu-se adeseori la o ruptură cu trecutul, ruptură dramatică, producîndu-se pe alocuri distrugerea rădăcinilor. Încercînd, în grabă, o înlocuire a vechiului, nu peste tot s-a reușit, și acolo s-a instalat incertitudinea.

Așa se explică tonul nostru, al scriitorilor ce trăiesc în lumea eroilor lor, uneori dramatic, dacă nu tragic, semn de alarmă în fața renunțării la ceea ce a fost emblema materială și spirituală a neamului nostru românesc. Este datoria noastră sacră să atragem atenția asupra acestui pericol. Să ridicăm satul, nu pe rădăcinile ucise ci din aceeași sevă căci numai așa vom fi mai bogați.

Sîntem nu numai martorii ridicării satului ci implicați cu toată dăruirea noastră, și dacă uneori condeiul ascultă mai mult de inimă de-

Ion Florian Panduru

Continuare în pag. a 7-a

CRONICA LITERARĂ

I. OPRIŞAN: «Opera lui Mihail Sadoveanu»

furia şi disprețul lui Camil Petrescu împotriva eseului ar avea o motivație şi astăzi. Studiile de amploare, monografiile, biografiile nu mai sînt la modă, acestora luîndu-le locul dacă nu eseul, în accepția veche, „analiza" care este versiunea nouă a eseului blamat de Camil Petrescu. Autori care să meargă împotriva curentului s-au găsit însă întotdeauna şi unul dintre ei este I. Oprişan, care se prezintă cititorilor cu o voluminoasă carte intitulată **Opera lui Mihail Sadoveanu,** de fapt primul ei volum intitulat **Natură-om-civilizație în opera lui M. Sadoveanu.**

Principalul cîştig al acestei cărți este că prin excerptarea dirijată de ținuta cercetătorului, exegeza scoate la lumină mai ales un scriitor al ideilor. Chiar din primele capitole ale cercetării sîntem introduşi în universul de idei al tînărului scriitor, în laboratorul viitoarei sale opere, prin investigarea corespondenței juvenile a viitorului autor. Este vorba de examenul întregii literaturi române a timpului în ele, de o critică a impasului existent, de afirmarea unor opțiuni clare, de nevoia unei acțiuni programatice, de conştiința direcției de urmat. Cu atît mai mult e surprinzător să-l vedem pe I. Oprişan intrat în falsă problemă, litigiu neistovit datorat istoriografiei dogmatice. Ideile scriitorului sînt pe deasupra curentelor şi I. Oprişan reține de fapt acest lucru cînd constată că ideile literare din epistolele tinereții premerg ideile şi acțiunile **Sămănătorului.** În continuare autorul va studia raporturile dintre om şi natură, dintre natură şi istorie, dintre natură şi civilizație, configurația şi expresivitatea lumii animaliere a scriitorului, tema vînătorii, pentru a se opri în final asupra modului în care reflecțiile scriitorului asupra raporturilor dintre natură-om-civilizație conferă un ton şi o expresivitate specială operei scriitorului prin umanizarea naturii şi contopirea omului cu natura, prin linia melancolică a prozei lui, prin sugestia continuă a misterului pe care o vom găsi peste tot la Mihail Sadoveanu. Aproape toate temele propuse de I. Oprişan au mai fost atinse sau cercetate şi de predecesori. Cu toate acestea senzația de nou este vizibilă din consistența tratării, din bogăția argumentării cu citate, din felul în care toată opera scriitorului este adusă să colaboreze la definirea trăsăturilor enunțate.

Funcția citatului rămîne hotărîtoare în cartea lui I. Oprişan şi minuirea lui dezvăluie excepționala cunoaştere a operei sadoveniene. Pentru a arăta că iubirea înseamnă deobicei la Mihail Sadoveanu descoperirea naturii, exegetul aduce un braț impresionant de citate, aşa cum face şi atunci cînd vrea să ne convingă că degustarea, ca predilecție, ocupă un loc mai întins decît vînătoarea în opera scriitorului. Protocolar şi respectuos, I. Oprişan citează pe toți antecesorii cu care opinia sa consună şi uneori chiar cînd ea nu consună. Interesant cu adevărat este atunci cînd iese din rolul de slujitor al ilustrației abundente pe care o manevrează şi avansează concluzii cu vizibil sigiliu personal. Preocupîndu-se de condiția utopiei sadoveniene el n-o consideră, de pildă, o trăsătură definitorie a operei, deoarece înțelege prin utopie mai ales proiectul unor societăți umane ideale şi nu şi utopiile de tip naturist, pe care le consemnează, şi în care omul ca într-un paradis redescoperit trăieşte alături de animale. Chestiunea este aici de a defini mai întîi utopia sau tipul de utopie cu care este confruntat Mihail Sadoveanu.

I. Oprişan se referă foarte des la anul 1920 ca an de hotar al operei sadoveniene, an după care în optica sa viziunea sadoveniană se modifică. Este altfel zis o periodizare a operei sadoveniene, pe care o găsim prea decisă şi cu o rază de folosință mai ales în cadrul propriei perspective asupra tematicii şi orientării scrisului sadovenian. Într-un singur loc înclină către o altă datare, 1925—1928, aceasta mai aproape de metamorfoza vizibilă a operei sadoveniene, care însă nu poate fi redusă la o condiție bipolară, curgerea ei însumînd mai multe etape de creație decît două. În motivația anului 1920 stă descoperirea cea mai importantă pe care o aduce în cartea sa I. Oprişan. „Cu două decenii înainte ca Blaga să dea contur teoretic (în **Saeculum**) aceleiaşi idei, Mihail Sadoveanu o exemplifică strălucit, deschizînd, astfel, autohtonismului un făgaş original şi cu urmări literare deosebit de importante, vizibile pînă astăzi. Încît pe nedrept considerăm că s-a ocolit numele prozatorului în cadrul discuțiilor despre posteritatea literaturii interbelice, invocîndu-se în primul rînd doar contribuțiile lui Lucian Blaga şi Ion Barbu" (p. 172—173). Şi în altă parte : „De altfel (...) el se va posta tacit pe pozițiile autohtonismului al cărui promotor, într-un anume sens, devine, în perioada interbelică" (p. 184). Anul 1920 figurează deci ca piatră de hotar mai ales pentru opțiunea decisă pentru autohtonismul programatic pe care opera lui Sadoveanu îl ilustrează copleşitor şi pe care I. Oprişan îl descrie pe larg. Evident că privită astfel, opera lui Sadoveanu iese din încadrările mărunte şi ineficiente şi participă la marele fenomen literar interbelic în alt chip. De altfel, această lectură contextuală îi prilejuieşte lui I. Oprişan să raporteze preocuparea scriitorului pentru animale mici, pentru sfințenia naturii în viziune franciscană, curentului literar care a cuprins după primul război mondial şi pe alți scriitori români, ceea ce-l restituie pe Sadoveanu marii mişcări culturale şi literare din care mulți l-au văzut exclus ca pe un fenomen singular. În optica lui I. Oprişan, Mihail Sadoveanu face parte organică din dezvoltarea literaturii române interbelice fiind unul din promotorii dintîi a unuia din curentele sale cele mai expresive, autohtonismul. Punctul de plecare al scriitorului este Eminescu, iar punctul de întîlnire este Lucian Blaga. Fără a face din paralelismul cu gîndirea lui Lucian Blaga o constantă a cărții, trimiterile la Lucian Blaga sînt numeroase, I. Oprişan atrăgînd atenția asupra numeroaselor puncte de contact dintre cei doi scriitori. Pentru I. Oprişan, Mihail Sadoveanu este în egală măsură intuitiv şi reflexiv, unul din cele mai mari merite ale cărții lui fiind excerptarea de texte doveditoare. De altfel, pe lîngă lectura de epocă, I. Oprişan practică lectura în marele context cultural şi literar românesc, el invocînd şi convocînd convingător pentru înțelegerea operei sadoveniene pe D. Cantemir, pe M. Eminescu, pe B.P. Hasdeu, pe V. Pârvan, pe Lucian Blaga, pe N. Densuşianu şi O. Densuşianu. Această familie de spirite contribuie hotărîtor la o lectură de idei a prozei sadoveniene, înțeleasă astfel în rosturile ei adînci. Subcapitolul „Elementele unei filozofii a culturii" reconstituie spre exemplu o viziune antropologică sadoveniană impresionantă, extrasă din cuprinsul operei. Iar în ilustrarea acelei perioade de autohtonism literar pe care o inițiază, după zisa autorului, la 1920, Sadoveanu aduce în pagină o succesiune de citate revelatoare pentru profilul spiritual al sadovenismului interbelic. Este vizibilă preferința pentru profesiunile vechi, uitate, ca şi mai ales de o viziune arhaică care se suprapune celei moderne, sidoma unei puternici voci a substratului. Fără a fi epuizat noutățile de nuanță ale cărții, dar subliniindu-le pe cele de idei, considerăm **Opera lui Mihail Sadoveanu** de Ionel Oprişan un model de aplicație la text cu consecințe grăitoare pentru dezvăluirea spiritului operei. I. Oprişan nu ne propune interpretarea sa, ci interpretarea pe care Sadoveanu a dat-o fenomenului românesc.

M. UNGHEANU

GEORGE GENOIU: «Trecere prin verandă»

Trecere prin verandă, (Ed. **Junimea,** 1985), de George Genoiu, continuă, cel puțin în două dintre producțiuni, dramaturgia din „Însoțitorul nevăzut", din „Doi pentru un tango", fiind în principal înclinată către elementul social şi cu dezvoltări în direcția senzaționalului. Încă din primele capitole ale cărții sîntem introduşi în universul de idei al tînărului scriitor, în laboratorul viitoarei sale opere, prin investigarea corespondenței juvenile a viitorului autor. Este vorba de examenul întregii literaturi române a timpului în ele, de o critică a impasului existent, de afirmarea unor opțiuni clare, de nevoia unei acțiuni programatice, de conştiința direcției de urmat. Cu atît mai mult e surprinzător să-l vedem pe I. Oprişan intrat în falsă problemă, litigiu neistovit datorat istoriografiei dogmatice. Ideile scriitorului sînt pe deasupra curentelor şi I. Oprişan reține de fapt acest lucru cînd constată că ideile literare din epistolele tinereții premerg ideile şi acțiunile **Sămănătorului.** În continuare autorul va studia raporturile dintre om şi natură, dintre natură şi istorie, dintre natură şi civilizație, configurația şi expresivitatea lumii animaliere a scriitorului, tema vînătorii, pentru a se opri în final asupra modului în care reflecțiile scriitorului asupra raporturilor dintre natură-om-civilizație conferă un ton şi o expresivitate specială operei scriitorului prin umanizarea naturii şi contopirea omului cu natura, prin linia melancolică a prozei lui, prin sugestia continuă a misterului pe care o vom găsi peste tot la Mihail Sadoveanu. Aproape toate temele propuse de I. Oprişan au mai fost atinse sau cercetate şi de predecesori. Cu toate acestea senzația de nou este vizibilă din consistența tratării, din bogăția argumentării cu citate, din felul în care toată opera scriitorului este adusă să colaboreze la definirea trăsăturilor enunțate.

Funcția citatului rămîne hotărîtoare în cartea lui I. Oprişan şi minuirea lui dezvăluie excepționala cunoaştere a operei sadoveniene. Pentru a arăta că iubirea înseamnă deobicei la Mihail Sadoveanu descoperirea naturii, exegetul aduce un braț impresionant de citate, aşa cum face şi atunci cînd vrea să ne convingă că degustarea, ca predilecție, ocupă un loc mai întins decît vînătoarea în opera scriitorului. Protocolar şi respectuos, I. Oprişan citează pe toți antecesorii cu care opinia sa consună şi uneori chiar cînd ea nu consună. Interesant cu adevărat este atunci cînd iese din rolul de slujitor al ilustrației abundente pe care o manevrează şi avansează concluzii cu vizibil sigiliu personal. Preocupîndu-se de condiția utopiei sadoveniene el n-o consideră, de pildă, o trăsătură definitorie a operei, deoarece înțelege prin utopie mai ales proiectul unor societăți umane ideale şi nu şi utopiile de tip naturist, pe care le consemnează, şi în care omul ca într-un paradis redescoperit trăieşte alături de animale. Chestiunea este aici de a defini mai întîi utopia sau tipul de utopie cu care este confruntat Mihail Sadoveanu.

I. Oprişan se referă foarte des la anul 1920 ca an de hotar al operei sadoveniene, an după care în optica sa viziunea sadoveniană se modifică. Este altfel zis o periodizare a operei sadoveniene, pe care o găsim prea decisă şi cu o rază de folosință mai ales în cadrul propriei perspective asupra tematicii şi orientării scrisului sadovenian. Într-un singur loc înclină către o altă datare, 1925—1928, aceasta mai aproape de metamorfoza vizibilă a operei sadoveniene, care însă nu poate fi redusă la o condiție bipolară, curgerea ei însumînd mai multe etape de creație decît două. În motivația anului 1920 stă descoperirea cea mai importantă pe care o aduce în cartea sa I. Oprişan. „Cu două decenii înainte ca Blaga să dea contur teoretic (în **Saeculum**) aceleiaşi idei, Mihail Sadoveanu o exemplifică strălucit, deschizînd, astfel, autohtonismului un făgaş original şi cu urmări literare deosebit de importante, vizibile pînă astăzi. Încît pe nedrept considerăm că s-a ocolit numele prozatorului în cadrul discuțiilor despre posteritatea literaturii interbelice, invocîndu-se în primul rînd doar contribuțiile lui Lucian Blaga şi Ion Barbu" (p. 172—173). Şi în altă parte : „De altfel (...) el se va posta tacit pe pozițiile autohtonismului al cărui promotor, într-un anume sens, devine, în perioada interbelică" (p. 184). Anul 1920 figurează deci ca piatră de hotar mai ales pentru opțiunea decisă pentru autohtonismul programatic pe care opera lui Sadoveanu îl ilustrează copleşitor şi pe care I. Oprişan îl descrie pe larg. Evident că privită astfel, opera lui Sadoveanu iese din încadrările mărunte şi ineficiente şi participă la marele fenomen literar interbelic în alt chip. De altfel, această lectură contextuală îi prilejuieşte lui I. Oprişan să raporteze preocuparea scriitorului pentru animale mici, pentru sfințenia naturii în viziune franciscană, curentului literar care a cuprins după primul război mondial şi pe alți scriitori români, ceea ce-l restituie pe Sadoveanu marii mişcări culturale şi literare din care mulți l-au văzut exclus ca pe un fenomen singular. În optica lui I. Oprişan, Mihail Sadoveanu face parte organică din dezvoltarea literaturii române interbelice fiind unul din promotorii dintîi a unuia din curentele sale cele mai expresive, autohtonismul. Punctul de plecare al scriitorului este Eminescu, iar punctul de întîlnire este Lucian Blaga. Fără a face din paralelismul cu gîndirea lui Lucian Blaga o constantă a cărții, trimiterile la Lucian Blaga sînt numeroase, I. Oprişan atrăgînd atenția asupra numeroaselor puncte de contact dintre cei doi scriitori. Pentru I. Oprişan, Mihail Sadoveanu este în egală măsură intuitiv şi reflexiv, unul din cele mai mari merite ale cărții fiind excerptarea de texte doveditoare. De altfel, pe lîngă lectura de epocă, I. Oprişan practică lectura în marele context cultural şi literar românesc, el invocînd şi convocînd convingător pentru înțelegerea operei sadoveniene pe D. Cantemir, pe M. Eminescu, pe B.P. Hasdeu, pe V. Pârvan, pe Lucian Blaga, pe N. Densuşianu şi O. Densuşianu. Această familie de spirite contribuie hotărîtor la o lectură de idei a prozei sadoveniene, înțeleasă astfel în rosturile ei adînci. Subcapitolul „Elementele unei filozofii a culturii" reconstituie spre exemplu o viziune antropologică sadoveniană impresionantă, extrasă din cuprinsul operei. Iar în ilustrarea acelei perioade de autohtonism literar pe care o inițiază, după zisa autorului, la 1920, Sadoveanu aduce în pagină o succesiune de citate revelatoare pentru profilul spiritual al sadovenismului interbelic. Este vizibilă preferința pentru profesiunile vechi, uitate, ca şi mai ales de o viziune arhaică care se suprapune celei moderne, sidoma unei puternici voci a substratului. Fără a fi epuizat noutățile de nuanță ale cărții, dar subliniindu-le pe cele de idei, considerăm **Opera lui Mihail Sadoveanu** de Ionel Oprişan un model de aplicație la text cu consecințe grăitoare pentru dezvăluirea spiritului operei. I. Oprişan nu ne propune interpretarea sa, ci interpretarea pe care Sadoveanu a dat-o fenomenului românesc.

M. UNGHEANU

VIAȚA CĂRȚILOR

CRITICA INSURECȚIA TRADIȚIEI

GHEORGHE LĂZĂRESCU

ADRIAN MANIU

Editura Albatros

Revendicat, pe rînd, cînd de tradiționaliști, cînd de moderniști, Adrian Maniu are, dincolo de unele manifestări contradictorii, o constantă ținută artistică. Derutată la un moment dat, critica a excelat în a-l fixa ideologic şi estetic de o parte ori de alta, cînd nu a fost pusă în circumstanțialitate giruetistă de a-l retrage dintre moderniști, şi a-l „deferi", mai apoi tradiționalismului (E. Lovinescu, 1937). Că poetul şi-a repudiat creațiile de început, care stau sub semnul unui simbolism întîrziat, ironic şi sarcastic, nemaiîncluzîndu-le în ediția definitivă a operei sale din 1938 este un fapt de elocvență opțională, ce-a determinat o parte a criticii să-l vadă **evoluînd** între „ireverență" şi „tiflă" şi un decorativism bizantin de eresuri şi specific național (Ş. Cioculescu). Adevărul e că poetul a parcurs mai multe etape : el nu putea rămîne nereceptiv în agitația modernistă a epocii, dar nici nu cade în exagerări estetizante ori experimentaliste. Întreaga sa creație este vegheată, se conduce după steaua polară a spiritului tradiționalist. E atît de profundă, structurală şi în același timp, secretă această comuniune/consonanță de spirit, încît nu rareori poezia sa a fost considerată **chtonică** (conform „imaginației materiale" bachelardiene, dintre toate elementele, **pămîntul** ar exprima regimul substanțialității sale lirice. Fără însă a cădea în mistica tradiționalismului gîndirist... Dimpotrivă, un estetism aparte circumscrie motivele biblice, cîte sînt, iar acel **fond folcloric** e de o ancestralitate abstrusă, imemorială, de o profană transcendență şi, în același timp, mai puternic decît registrul religios transfigurat. Vrăjile, făcăturile, strigoii, ursitele, dracii, cultul arhaic al caloianului, Paştele blajinilor, ciinele pămîntului, flăcările de pe comori, şarpele ocrotitor al casei, terapeutica metalelor în vrăji şi descîntece, telephismul nebulos, bocetul, meteorologia populară, cititul în stele, în general — credințele, eresurile, obiceiurile folclorice, lumea poveştilor şi basmelor populare vorbesc de la sine de un primitivism iconic, de un mythos arhaic, de străvechimea unei primitivități abstrus-profane, de o „revoltă a fondului nostru nelatin", ca să folosim o memorabilă formulare blagiană (dacismul poetului şi mythosul autohton, misterul fabulos şi activ sînt vibrant exprimate de darmaturgia sa poetico-simbolică: **Lupii de aramă, Meşterul, Tinerețe, fără bătrînețe, Fata din Dafin).**

Gheorghe Lăzărescu evită unilateralitatea interpretativă şi, pe urmele unei intuiții corecte a lui Vladimir Streinu în 1938, înclină să vadă în creația lui Adrian Maniu „o sinteză originală" (Al. Piru, **Varia,** II), opera sa refuzîndu-se unor clasificări stricte, mai presus de orice şcoală, ca a oricărui mare poet : „Teme tradiționale, forme moderne şi prelucrarea personală a sugestiilor date de bogăția artei populare îşi găsesc în opera sa **o sinteză originală"** (s.n).

La o analiză atentă, însă, opera lui A. Maniu este, în fondul ei principal, de o diferențiată specificitate tradiționalistă, înțelegînd prin aceasta acea direcție majoră de **modernizare a tradiției** (o vedem azi exprimată, bunăoară, în **Doina** lui Cezar Ivănescu, la Ion Gheorghe...). Poetul însuşi, condamnînd undeva cultivarea ostentativă a unui specific național artificializat („rețeta tradiționalismului modern") cerea tradiționalismului, mai presus de orice, autenticitate. Şi Gh. Lăzărescu pune bine în evidență faptul că adeziunea poetului la tradiționalism porneşte de la legătura organică a poetului cu satul, de la sentimentul acut al istoriei, de la o spiritualitate irezistibilă a fantasticului folcloric cu care a venit în atingere. Grație accesului la unele documente de familie, Gh. Lăzărescu face o pertinentă analiză a poeziei de război, acea notație cenuşiu-scrişnită, viguroasă şi autentică, luată de la fața locului, precum făcuse şi Camil Petrescu. Mai puțin inedite sînt însă raportările la imagismul lui Blaga. Fundoianu, precum şi identificarea simțului plastic al poetului, legătura lui cu artele plastice, mirosul puternic de vopsele moderne (simbolism, expresionism), dar şi autohtone exhalat de poezia sa („un artist plastic refulat care se consolează în poezie" — G. Călinescu). De tot originală, pe linia unor preocupări mai vechi de un deceniu şi chiar inedită ni se înfățişează analiza dramaturgiei lui A. Maniu şi ipostaza sa de critic dramatic. E poate partea cea mai originală a monografiei, pertinentă în informație şi cursivă în demonstrație.

Valorificînd un material bio-bibliografic exhaustiv (prea mult spațiu — aproape o treime ! — este acordat unor „Repere biografice"), lucrarea lui Gh. Lăzărescu readuce corect în actualitate personalitatea incitantă a unui mare poet interbelic, a cărui clasicizare se dovedeşte încă fertilă, prin acea **modernă revoltă de fond a tradiției.**

Z. Cârlugea

Gheorghe Lăzărescu: Adrian Maniu, Editura „Albatros", Col. „Monografii", 1985.

ISTORIE LITERARĂ RESTITUIRI SEMNIFICATIVE

Cercetarea vechilor cărți şi manuscrise poate părea un domeniu cu interes exclusiv pentru specialişti şi o activitate de la care nu se mai aşteaptă descoperiri senzaționale. În realitate, departe de a fi o activitate marginalizată, investigația de arhivă şi de fonduri vechi de bibliotecă are o contribuție deloc neglijabilă în cunoaşterea fenomenului cultural românesc de-a lungul timpului, în realizarea unei imagini a lui mai complete şi mai corecte. În acest sens este reprezentativă lucrarea lui Florian Dudaş *) consacrată manuscriselor românești medievale din Crişana, adică celor identificate pe teritoriul Aradului, Zărandului şi Bihorului, zonă pe care caracteristicile culturale o situează printre principalele focare de cultură românească. Cele mai vechi texte manuscrise din vestul Transilvaniei datează din secolul al XVI-lea, iar de pe la jumătatea secolului al XVII-lea se înregistrează o intensă activitate a unor cărturari-copişti care au produs adevărate monumente de cultură. Fenomenul se află în legătură cu circulația în vestul Transilvaniei, a vechilor tipărituri românești, în primul rînd a celor coresiene.

Autorul volumului prezintă condițiile istorice în care s-a dezvoltat fenomenul cultural, mentalitatea epocii, manuscrisele realizate de copişti, de la cele mai vechi, cum sînt „Miscelaneul de la Chişlar" şi „Fragmentul de la Hălmagiu", la „Cartea românească de învățătură" de la Voivozi, copiată de Mihai Românul, la manuscrisele secolului al XVIII-lea. Florian Dudaş analizează contextul apariției manuscriselor, caracteristicile lor filologice, grafice, filigranologice, sursele, filierele de răspîndire a acestora, circulația, tipologiile. Lucrarea relevă amploarea fenomenului, fiind prima de acest fel dedicată acestei importante zone culturale. Caracterul sintetic şi larga cuprindere a cărții relevă dimensiuni neaşteptate ale civilizației cărții manuscrise din vestul Transilvaniei, în primul rînd prin marele număr de copişti identificați, unii locali, alții peregrini ; activitatea acestora este reconstituită printr-un remarcabil efort de sinteză, analiză şi dimensiuni comparatiste. Repertoriul manuscriselor românești medievale din vestul Transilvaniei „atestă activitatea marcantă pe aceste meleaguri, în decursul evului mediu, a unui număr de peste 70 de copişti cu preocupări cărturăreşti, cărora le datorăm realizarea a 239 texte în limba română".

O secțiune a lucrării este consacrată categoriei cărților populare manuscrise şi prezentării condițiilor istorice, limbii, aportului lor la afirmarea unitară a vechii culturi românești scrise. Cercetarea identifică sursele utilizate, filierele de transmitere, valoarea literară, tipurile de cărți (cărți de învățătură, octoihuri, ceaslove, minee, propovedanii, cărți populare — literatură legendară, descintece, literatură verificată şi roman popular), cu descrierea şi interpretarea datelor, cu tabele sinoptice relevante. Se alcătuieşte astfel o imagine completă, ce oferă date despre climatul cultural, copişti, mentalitatea cititorilor, evidențiată de însemnările marginale, geneza, identitatea, caracteristicile manuscriselor, literatura şi arta textelor, de la începuturi pînă la „faza reprezentativă a fenomenului cultural — zorii luminilor" care implică tranziția „de la conştiința de sine la conştiința națională". Sînt, toate acestea, aspecte ce dau o idee despre valoarea şi interesul pe care îl poate suscita cartea lui Florian Dudaş, lucrare ce are meritul de a fi realizat o amplă şi foarte sistematică sinteză. Cu atît mai mult cu cît, după cum subliniază autorul, aceste cărți românești manuscrise din vestul Transilvaniei „păstrează scrise pe filele lor şi alte mărturii interesînd domenii diverse ale ştiinței şi culturii, în primul rînd străduințele spirituale ale populației românești de pe aceste meleaguri pentru unitate şi neatîrnare, pentru păstrarea limbii şi ființei naționale". În același timp ele „înfățişează o literatură originală, de epocă, zămislită şi afirmată în condiții culturale specifice, integrată strîns şi necontenit — la nivelul şi pe coordonatele sale firești — culturii noastre naționale.

Gheorghe Buluță

*) **Florian Dudaş : „Manuscrisele românești medievale din Crişana", Editura „Facla", 1986.**

COMPENDIUM

● A apărut sub egida „Editurii ştiințifice" culegerea de studii şi articole intitulată **Jocul periculos al falsificării istoriei,** care stringe la un loc cele mai importante replici ştiințifice apărute în ultimii ani în presa noastră la exagerările şi deformările istoriografiei străine care privesc istoria poporului român. Desprindem din sumar cîteva titluri grăitoare : **„Rectificarea istoriei" sau rectificarea frontierelor ?** de Florin Constantiniu, **1920 Un fals diplomatic şi substratul său politic** de Viorica Moisiuc, **Revizioniştii şi şovinişti unguri din nou la lucru** de Ştefan Ştefănescu şi Nicolae Petreanu, **Jocul periculos al falsificării istoriei** de Vasile Cristea, Augustin Deac, Nicolae Edroiu etc. Remarcăm prezența unor scriitori ca Francisc Munteanu, cu titlul **Trecutul trebuie mărturisit** şi Oliver Lustig cu titlul **Excepție ?... Da, a fost excepție.** Cele mai multe din aceste articole au apărut în revistele de cultură şi literatură **Contemporanul, România literară, Luceafărul.**

Jocul periculos al falsificării istoriei se încheie cu masa rotundă tipărită de revista **Luceafărul, Origina românească a ceangăilor, argumentele limbii române** la care au participat Ion Coja, Mihail Diaconescu, Valeriu Rusu, Gabriel Țepelea, M. Ungheanu, V. M. Ungureanu.

Acest volum care exprimă necesitatea de a afirma un adevăr deformat sau înlăturat de interese străine adevărului istoric şi intereselor poporului român constituie o lectură edificatoare şi care se impune oricărei conştiințe intelectuale vii.

● Corneliu Ifrim, prozator brăilean, tipăreşte un al doilea volum de proză cu titlul **Luna rupe din noapte,** Editura „Cartea românească". Cartea, un roman, în ciuda coperții care trimite la lumea bălților Dunării, predilecție a prozatorilor născuți din „mantaua" lui Fănuş Neagu, ne introduce într-un univers social traversat de vectori politici puternici. Ne aflăm după primul război mondial pe vremea ofensivei legionare iar între mediile înfățişate, unul este cel al universității românești de atunci.

● Au reapărut două din basmele lui A.S. Puşkin, **Basmul cu pescarul şi peştişorul** şi **Basmul cu domnița adormită şi cei şapte voinici,** în traducerea lui Adrian Maniu. Prilej pentru amatori să facă o comparație cu basmele puşkiniene traduse de M.R. Paraschivescu imediat după război. Operația editării este semnată în comun de Editura „Ion Creangă", București şi Editura „Malîş", Moscova.

● Gabriel Gheorghe, **Proverbe românești şi proverbele limbii romanice,** Editura „Albatros", constituie un studiu comparativ extrem de interesant pentru că realizează paralele foarte sugestive pe spațiul concentric din jurul Mediteranei, partea europeană. Similitudinile sînt foarte mari, comparatismul propus de autor deschizînd orizonturi multiple celor interesați de raporturile limbii şi culturii române cu alte limbi şi popoare romanice (portugheză, spaniolă, italiană, retroromană, catalană, sardă, corsicană, lombardă, valenciană etc.).

● **Pe urmele lui Rebreanu** a umblat şi Adrian Dinu Rachieru, care a dat o monografie **Rebreanu** din perspectiva itinerariilor străbătute, a universurilor omenești pe care le-a cunoscut. Editura „Sport-turism" susține prin această colecție o suită de interesante cercetări şi restituiri, unele dintre ele veritabile monografii de referință. Tînărul critic Adrian Dinu Rachieru este prin formația sa de sociolog teoreticește aplicat acestui unghi de abordare a materiei. În consecință o lectură demnă de interes.

● Iosif Constantin Drăgan, autor cu mai mulți ani în urmă al interesantei reconstituiri **Noi, tracii,** pledoarie pentru cunoaşterea unei lumi europene şi de Asia Mică la fel de importantă ca a celților, vine acum la „Editura ştiințifică" cu un nou volum de anvergură, **Mileniul Imperial al Daciei.** De această dată ținta urmărită este de a evidenția pe tracodacii imperiului roman, de fapt pe traco-romanii care ajung în suprastructura imperiului roman în funcții decisive, cum sînt acelea de general de armată sau chiar aceea de împărat. Cartea prezintă deci un interes special, deşi în bună măsură este o recapitulare a istoriei imperiului roman fără a preciza întotdeauna rolul substratului traco-dac la evoluția şi transformările imperiale.

● La „Scrisul românesc", Florea Firan a scos o serie de **Profiluri şi structuri literare,** titlu sub care descoperim de fapt un dicționar literar al Olteniei tradiționale. Cartea, de peste 400 de pagini, este ilustrată, oferă o bibliografie binevenită, şi cuprinde zeci de autori de la cei mai importanți la cei mai neînsemnați. Proporțiile fişelor rămîn însă curioase. Mihail Drumeş are tot atîta text cît Mihnea Gheorghiu, iar prozatoarea Alice Botez, de o remarcabilă ținută şi importanță, mai puțin spațiu decît ultimii veniți în literatură, mai toți generos reprezentați. De reținut : acest dicționar literar a ajuns abia la litera L. Florea Firan intenționează să scrie o enciclopedie literară a Olteniei ?

Volumul craiovean înfățişează şi o revoluționară informație istorico-literară : caricatura lui Tiberiu Iliescu făcută de Urmuz. Aşa stă scris sub fotografia caricaturii de la pagina 407. Să nu fi ştiut redactorul de carte, Florea Miu, şi autorul ei, Florea Firan, anul de moarte şi de naştere al lui Urmuz şi pe cei corespunzători ai lui Tiberiu Iliescu ? Sintem puşi la încercare ? Caricatura este semnată limpede Neagu Rădulescu.

● Nadia Anghelescu tipăreşte o carte despre **Limbaj şi cultură în civilizația arabă,** subtilă introducere în universul umanist al civilizației şi culturii arabe. Bibliografia lucrărilor românești pe teme de arabistică sporeşte.

● **Vînătoarea de perne** este titlul incitant al volumului de proze semnat de Tudor Vasiliu la „Cartea românească". Autor de proze ironice şi paradoxale, pînă acum, Tudor Vasiliu ne oferă de această dată o proză de observație cu incizii scurte şi sugestive în viața personajelor de care se ocupă.

● Veselin Traicov, **Curente ideologice şi programe din mişcările de eliberare națională în Balcani pînă la anul 1878,** traducere din bulgară editată de „Editura ştiințifică şi enciclopedică", este o carte interesantă pentru că propune o imagine globală a unor transformări şi evenimente care cuprind uneori parțial şi viața poporului român. Cartea interesează pe specialistul şi cititorul român prin optica ei sud-dunăreană şi prin încercarea de sinteză. Credem că astfel de cărți, datorită unor specialişti reputați cum este Veselin Traicov, trebuie însoțite de studii introductive ample semnate de specialişti români în același domeniu pentru a realiza diferența de optică şi cîştigurile, cîte sînt, ale noii interpretări. Un cuvînt din partea traducătorului nu este suficient în asemenea cazuri pentru orientarea cititorului.

● În sfîrşit, **Beardsley.** În seria de cărți de grafică scoase de Editura „Meridiane" a apărut un album alcătuit de Ruxandra Dumitrescu închinat distinsului grafician englez de sfîrşit de secol, **Beardsley,** unul din creatorii stilului 1900. Angajatul estetism al acestui grafician, atît de celebru altă dată, rămîne izbitor şi astăzi, în ciuda chiar a calității reproducerii, adeseori neclară. Cartea va contribui desigur la identificarea şi relevarea unei contribuții românești la acest mare curent al secolului care este stilul 1900.

Lectura afectivă

Printre posibilile „întîmplări" pe care și le imaginează pentru cartea sa, Costin Tuchilă nu o prevede tocmai pe aceasta : de ce titlul „Cetățile poeziei" ? Întrucît nu găsim o „explicație de autor" mai nicăieri (în capitolul despre Adrian Popescu lucrurile sînt, totuși, duse spre o teoretizare mai amplă), încercăm să deducem, ajutați de materia cărții. Autorul comentează poeți publicați în colecția „Hyperion" a editurii „Cartea Românească" : în ce măsură o inițiativă de editură poate impune imaginea unei generații, se vede : Costin Tuchilă ajunge la concluzia că acest prim val post-labisian nu se organizează, propriu-zis, într-o generație literară pentru că reprezentanții lui nu au preocupări comune, nici o viziune comună asupra artei poetice. Explicațiile pot, desigur, să nu satisfacă : uniformitatea nu este trăsătura definitorie a unei generații, ci a unui curent, grup, etc. Faptul însă (pe care-l constată Costin Tuchilă) că autorii respectivi sînt, fiecare în parte, ca niște „cetăți", individualități distincte adică, și că „numai conjunctura istorică a sfîrșitului deceniului al șaptelea" le-a permis „afirmarea concomitentă" — este adevărat, indiferent de apartenență, sau nu, a lor, la o generație. Lucrul se va vedea, de altfel, în timp : de multe ori membrii rătăciți ai unei generații se caută pînă cînd se regăsesc. Nu comuniunea definește neapărat o generație, ci comunicarea, exprimarea într-un unu, legătura peste obiectele între individi printr-un „ordin" din afară conștiința interior.

Criticul încearcă, astfel, să evite o eventuală polemică pe seama conceptului de generație ; în fond, el dă la o parte acest concept, ca neoperant în zona pe care și-o alege. Costin Tuchilă își ia „o felie de literatură", ca să zicem așa, pe care o analizează, cu subtilitate, strat cu strat ; nu sînt comentați toți poeții cu descindere în colecția „Hyperion", iar cei analizați nu sînt ordonați cronologic, alfabetic ori după alt criteriu exterior. Vom regăsi cu greu sensul organizării cărții, după ce vom parcurge mai mult de jumătate din ea. Am spune, o **descoperire succesivă a autorilor „preferați"**, un fel de jurnal de inițiere în poezie ținînd cont de treptele succesive interioare, de ierarhia unei lecturi afective. Costin Tuchilă este ca un explorator care și-a ales acest traseu pentru că pe acesta l-a parcurs și revine consemnînd riguros spațiile nu în ordinea geografică, ci așa cum o întîmplare anumită i le-a oferit. În fond, vorba acelui grec : „Mi-e indiferent de unde încep, căci tot acolo ajung" : mișcarea circulară are această proprietate de a impune de la sine o ordine. De aceea, nu-i vom face întîmpinări autorului pentru alegerea „afectivă" a materialului de studiu — mai ales că analizele în sine sînt cu totul remarcabile. O mențione, mi se pare că merită și structura de amănunt a cărții : autorul este interesat de „atitudini estetice, caractere, tipologii, forme, figuri textuale" — după cum singur rezumă, foarte exact. O ordine riguroasă ar putea să pretindă, și aici, urmărirea acestor teme, catalogarea lor, extinderea, etc. — cu exemplificări din autorii aleși. Original și de data aceasta, Costin Tuchilă străbate temele respective la fiecare poet în parte — evitînd, desigur, repetițiile ori atrăgînd cu discreție atenția asupra lor, considerîndu-le canale subterane de legătură între „cetăți". Fiecare autor are, în carte, fișierul său, fiecare este considerat inconfundabil, o individualitate distinctă. Criticul definește abil și tenace, analizează și nu-și propune punți vizibile de sinteză, descoperite, totuși, la lectură în ideea absolută de „poezie". În acest sens, cartea însăși este „o felie de critică", putîndu-i-se alătura oricînd alte și alte capitole fără a deranja structura ei interioară, putînd crește prin aglutinare.

O caracteristică interesantă, întrevăd acestui tip de discurs critic — și nu mi se pare lipsită de importanță discutarea ei, fie chiar pe scurt. Metoda pe care și-o alege autorul pornește de la o idee a lui Jean-Pierre Richard, citată : „Existența criticului este **existență împreună**", și comentată : „Actul critic implică o identificare aproape corporală a capacității imaginative a exegetului cu procesul imaginar prezent în opera interpelată" (p. 11). O „corporalitate" între două trăsături spirituale ! Fie ! Oricum, fiind vorba de o „syn-patheia" între critic și autor, o asemenea definiție ar putea reduce funcția criticii ca atare — pentru că, ce se va face, de plidă, un critic sincer cu sine însuși care nu poate „simpatiza" cu un anumit scriitor ? După Jean-Pierre Richard (și după Costin Tuchilă) critica este propensiune, bună-voință, gest preponderent etic ; critica în chip de analiză, desigur. În ceea ce ne privește, preferăm statutul moral, vechi de cînd lumea, al acestei instituții sociale. Și observăm, nu cu surprindere, că și la Costin Tuchilă, hotărît din capul locului la o bună-voință principială, gradul de participare este diferit de la autor la autor, de la operă la operă. E o probă de spirit critic.

„Existența împreună" ni se pare, mai degrabă, un modus vivendi al criticului cu opera, o treaptă a actului critic (lectura unei lucrări, informarea asupra ei și asupra autorului ; pe scurt, reconstituirea atmosferei creației) — atunci cînd critica își intră în atributiile ei propriu-zise despărțirea de operă fiind obligatorie nu numai metodic, dar chiar principial : astfel, „corporalitatea", scriitura propriu-zisă ar părea ieșită din două mîini deodată, lucru contrar preceptelor clasice. În totul, „Cetățile poeziei" de Costin Tuchilă mi se pare o încercare de sinteză demnă de toată atenția — fie că autorul se va despărți sau nu, după aceste contribuții de un asemenea

Nicolae Georgescu

Continuare în pag. a 7-a

VIITOR DICȚIONAR LITERAR

TINERI CRITICI

● În scopul lărgirii perspectivei asupra literaturii române care se scrie astăzi, a întîlnirii unui număr cît mai mare de scriitori, care să merite atenția publicului cititor, revista Luceafărul **continuă seria prezentării tinerilor autori adăugînd primei pagini de tineri critici o a doua, urmînd ca în viitor să-și găsească loc aici reprezentanți ai poeziei, ai prozei, ai reportajului, ai teatrului. Noua geografie literară nu este o vorbă goală. Știința scrisului în sens superior o vădesc unele cărți și mulți din acești noi autori se impune a fi selectați ca promisiuni sau valori de bun augur ale mișcării literare. Desigur nu este suficientă numai scriitura, ci și opțiunea, orientarea, tipul de mizã literară. În genere, atenția noastră se îndreaptă către cei care depășesc uniformitățile de serie, caracteristice multor debuturi actuale. Regula personalității care-și impune legea ei peste canoanele general acceptate este criteriul prim de raportare în aceste selecții de tineri scriitori.**

Geta Mermeze : „Marșul păcii"

Originalitatea demonstrației

Studiul Doinei Uricariu, „Apocrife despre Emil Botta", este mai mult decît o monografie, el dezvăluie o reală vocație hermeneutică. Neinhibată de opiniile deja fixate în conștiința publicului prin argumentația critică anterioară, autoarea manevrează o cantitate impresionantă de date pentru a releva o imagine inedită, mult mai veridică, a poetului de excepție care a fost Emil Botta propunînd un sistem axiomatic original și convingător privind tipologia liricii sale. Original pentru că depășește arhicunoscuta perspectivă biografică, ce se axa pe ecuația poet — actor, perspectivă ce plasa creația acestuia în cîmpul retoricii teatrale. Exegeta smulge opera lui Emil Botta de sub tutela teatralității exterioare, demonstrîndu-i **tragismul existențial.** Scrierile poetului, fixate între oglinzile lucidității critice, își relevă aspecte necomentate pînă acum, articulîndu-se astfel o demonstrație de mare rafinament și precizie în favoarea verosimilității universului lui Emil Botta. Doina Uricariu decupează cu mare atenție toate citatele (inclusiv din jurnalistica autorului) care-i pot confirma ipoteza. De fapt, studiul demarează cu o concluzie în care existențialismul creației lui Emil Botta e subliniat cu o evidentă vervă polemică, teatralitatea, polifonia vocilor, duplicitatea acestui poet derivă, în viziunea autoarei din angoasa personalității scindate, aflate într-un tragic impact cu neantul. Alter-ego-urile lui Emil Botta generează un carnaval grotesc existențial în care măștile nu semnifică frivolitatea scenei ci alienarea. Este o artă care mizează pe jocul „alternativelor kierkegaardiene". Afinitățile dintre Botta și filozoful danez sînt demonstrate subtil în primul capitol al cărții, dialectica înșelăciunii căpătînd astfel semnificații filozofice. Proteismul continuu din opera poetului este asociat cu parodiile macabre din dramele lui Shakespeare, aproximînd acel **être-pour-la-mort.** Afirmînd că polinimia poetului nu are izul de mucava ci anxietatea conștiinței tragice, exegeta își aduce în sprijin proza lui Botta. „Fals tratat de ipocrizie", în care polimorfismele își dezvăluie pregnant semnificațiile majore și nicidecum donjuanești. Mai mult, focalizarea dovezilor în sprijinul autenticității glasului liric al lui Emil Botta conduc la convingerea că asistăm la o poezie apocaliptică în care aglomerarea histrionică a pseudonimelor proiectează o angoasă eschatologică. Sinceritatea lui Emil Botta ni se dezvăluie în trăirea paroxistă a rolurilor existențiale. În capitolele „Antidogmatica Marelui Păianjen" și „Corabia ratatilor", Doina Uricariu face dovada unei adevărate virtuozități hermeneutice descoperind topos-urile viitoarelor poeme în reportajele și nuvelele autorului scrise pînă la apariția volumului de poezii „Întunecatul april". Asistăm la un detectivism critic pe cît de incitant pe atît de fertil. E un rafinament cazuistic în care lectura devine „un centru saturat de analogii". Lecturînd articolele dedicate cinematografului sau reportajele pe teme sportive, de exemplu, autoarea depistează aceeași obsesie a existențialului și, paralel, aceeași fervoare a erudiției, care va exploda ulterior în lirică. Eseistica lui Emil Botta impresionează prin sinesteziile culturale, prin căutarea febrilă a esențelor. De la Kant, Nietzsche, Proust, Dostoievski la Watteau, Nerval, Fargue trimiterile sale alcătuiesc o „fină orchestrație a ideilor", autoarea nu uită să accentueze obsesia existențială din spatele aluziilor livrești, tensiunea imanentă a căutării unui răspuns integrator. Măștile erudiției ocultează angoasa ontologică, teatralitatea scrierilor lui Botta e văzută ca „o pieliță superficială a textului", strat înșelător ce ascunde o nevroză profundă, dramatică. Autoarea pătrunde în interstițiile complicatelor simboluri și intrigi din nuvelistica poetului, unde găsește paradigmele alienării de la „oamenii marionete" la politropia „cărărilor ce se bifurcă" borgesiene. În nuvelele „Hop-la", „Oameni care așteaptă" și altele disoluția personalității e resimțită ca o traumă, poetul e un asfixiat de contingent, de măștile sale înșelătoare, de infinita metamorfoză „continua năpîrlire a eului", prozele sale configurează un haos în care, iată, apar și zoomorfismele din viitoarele sale poeme (sub forma alegoriilor animaliere). Înțelegem **valoarea de palimpsest** a demonstrației Doinei Uricariu, viața fiind trăită ca flux dionisiac de către poet, isteria teatralității pătrunde în nervurile ființei sale („omul poartă în sinea sa, în natura sa histrionică, toate ipostazele, de la vierme pînă la înger") în spiritul acestei confesiuni a poetului studiul relevă adevărul tragic ascuns în spatele focurilor bengale ale imaginariului. Înaintînd în cercetare (și cu știința textului bine asimilată) autoarea „Apocrifelor" decupează figurile textualizării, arătînd impactul dintre cuvînt și prăpastia lumii, paradoxul prin care „viața este înlocuită de lectura vieții". Imitîndu-și parcă modelul, Doina Uricariu ne poartă în hățișurile unui discurs luxuriant, poate nu întotdeauna necesar dar de fiecare dată fermecător. Finalul studiului încheie perfect silogismul propus inițial în favoarea credibilității universului poetului, univers considerat deseori o „inscenare lirică". Problema receptării poeziei lui Botta e pusă **sub semnul înțelegerii empatice** și ceea ce putea fi interpretat ca histronism devine semn al tragismului, nostalgia totalității este sfîșietoare la poet, autoarea sugerează (chiar dacă nu cu acești termeni) **„un complex al totalității"** care-l apropie pe Emil Botta de autorul „Cărții de nisip".

Fermecătoare și erudită, demonstrația Doinei Uricariu modifică substanțial imaginea unuia dintre cei mai importanți poeți români.

Alexandru Horia

Gustul sintezei

Critica Mirelei Roznoveanu are un timbru aparte: discurs sobru și dens, elaborat arborescent de la o ipoteză afectivă spre închegări speculative, o frazare vioaie și elastică ce-și cucerește progresiv obiectul, aglomerare de idei care, prin interferență și stratificare, își revendică, stăpînesc și susțin cîmpul semantic, în sfîrșit, un fel de arheologie aplicată unei presimțiri (sau intuiții) în numele căreia se riscă. Surprinde lipsa de precauție; punctele de vedere ies din obișnuințe, ascultă doar de cumințenia propriilor angrenaje fondatoare, au nerv și harul de a întărita sensibilități întrate în clișee culturale. Nu este o critică prea comodă, nici așezată definitiv, ci este o critică deschizătoare de breșe interpretative. Nu-și rumegă teoretic instrumentarul, ci îl pune la lucru. Unghiul de invazie **și** metodologia sînt decise la fața locului, sub presiunea unei iluminări sentimentale. Acest punct zero al actului critic este distilat pînă capătă limpezimea și precizia ideii teoretice, fără iradiere afectivă. Este, aici, un paradox aparent al criticii Mirelei Roznoveanu: este evidentă în fiecare din textele sale o infrastructură afectivă care generează și orientează intenționalitatea unui discurs rece, strîns în construcție, uneori sufocant prin hiperintelectualizare. Această structurare pare a fi paradoxală mai ales din cauza dispunerii accentuat antinomice a celor două tipuri de conținuturi: un punct de pornire (și de continuă alimentare) care ține de impresiile de lectură ale unei sensibilități libere, capricioase, capabile să simtă linii de sens dincolo de corsetul codurilor în vigoare; pe de altă parte, o convingătoare cromatică argumentativă, excesiv raționalizată, care nu reprimă, ci explicitează, nu blochează, ci, dimpotrivă, motivează trăiri sau opinii foarte personale în fața operei artistice. Mirela Roznoveanu are capacitatea de a-și formula ipotezele într-o stare de amnezie culturală, pentru ca apoi în numele acestor prime percepții să lucreze informații, metode și inlănțuiri logice cu respirație liberă și calibru controlat. În acest sens, se poate spune că volumele sale **(Lecturi moderne** — 1978, **Dumitru Radu Popescu** — 1981, **Civilizația romanului, I** — 1983) indică o critică nărăvașă — în măsura în care nu se lasă canonizată, nerăbdătoare — în supunerea de teritorii reflexive, și agresivă în raport cu temele. Nu întîmplător, în **Cuvînt înainte** din **Lecturi moderne** suspectează de savantlic irelevant orice răspuns la banala întrebare : „De ce scriem critică?", satisfăcînd-o doar acel „impuls secret, și totodată foarte familiar culturii (...): acela de a proteja valoarea, de a descoperi nouL". Unghiul de incidență e cel care protejează valoarea operei literare prin lămurirea vieții intime a sensului, nicidecum cel care grăbește redundanța culturală sau amorțirea semantică. Astfel, pe lîngă judecăți și prejudecăți biografice și metafizice, analizînd visurile din **Luceafărul,** Mirela Roznoveanu găsește o dramă a eforturilor de spiritualizare și depășire a eufemismului existențial, asumată de o Cătălina care este simbol al temelor feminității din lirica eminesciană și al sensibilității poetice obiectivate, (ibid., **Visurile Cătălinei).** Apostol Bologa din romanul lui Liviu Rebreanu este integrat unei serii de sensibilitate modernă europeană, apropierile de personaje din literatura absurdului fiind profitabilă sub aspectul inedit al analitic **(Războiul între istorie și absurd).** Absurdul, ca fundal neangajat meditativ, aparține și căutărilor unor personaje din proza lui Gib Mihăescu **(Celula de sticlă).** La Ion Barbu, Mirela Roznoveanu detectează un fantastic emanat de blocajul emoțional și vidul liric **(Fantasticul „Jocului secund").** Poezia lui Emil Botta e văzută prin prisma unui narcisism de substanță **(Pudoarea lui Emil Botta).** Darie, al lui Zaharia Stancu, și Niculae Moromete sînt văzuți ca personaje condamnate la uimire și inițiere perpetuă; tema rememorării conduce la judecarea prozei lui Stancu drept expresie a unei pseudoconfesiuni **(Naivitatea lui Darie).** La Marin Preda e demontat mecanismul narativ de înfățișare a temei paterne și a spectacolului ei moral **(Temă morală și inițierea socială).** Un eseu cuprinzător radiografiază romanele lui Eugen Barbu — rețeaua de obsesii tematice, particularitățile narative și stilistice — prin **corespondentul metaforic al toamnei** care, privită ca stil cosmic, sugerează „gust pentru tragedie", afirmare anarhică a opulenței, „prevestire a dezagregării într-un univers corupt", izbucnire a orgiasticului, barocului și plasticității țipătoare, „a unui viciu de atita stil" ș.a.m.d. **(În miezul toamnei).** Studiul despre **D.R. Popescu și romanul modern** prefigurează nucleul unei lucrări de sine stătătoare, apărute în 1981: memoria folclorică redimensionată în formula fantasticului modern, atragerea lumilor în care se mișcă personajele — de

Vasile Macoviciuc

Continuare în pag. a 6-a

Universuri imaginare

Inteligent și talentat, practicînd o critică de gust, cu plăcerea descoperirii valorii și a investigării zonelor ascunse ale textului, cu un stil distins și un fin simț al discernerii nuanțelor și tonurilor operelor analizate — de preferință construcții cerebrale probînd intelectualitate și rafinament, dar și fervoarea implicațiilor spirituale mai adînci ale creației — Paul Dugneanu este, în ciuda aerului său ușor ironic și aparent „imatur", unul dintre cei mai serioși reprezentanți ai criticii tinere. Format în ambianța modernistă, inițiat în cercului de teoria literaturii al facultății bucureștene de filologie, unde am avut plăcerea de a fi colegi apoi a cercului de critică, Paul Dugneanu este primul, în ordine cronologică, dintre acei viitori „tineri critici" pe care, începînd cu mijlocul deceniului opt, i-a debutat și susținut cu consecvență revista **Luceafărul.** Între aceștia (Valentin F. Mihăescu, Dan C. Mihăilescu, Doina Uricariu, Sultana Craia, Artur Silvestri, Mihai Conan, Dan Arsenie, Costin Tuchilă) Dugneanu are locul și modalitatea sa de exprimare, el oficiind, nu fără orgoliul gestului și o anume morgă profesorală, un ritual „alchimic" al supunerii operei la probele „ocultе" ale metodelor criticii tematiste spre a formula o judecată centrală, definitorie, care să explice și să dea coerență universului ei imaginar — adevărată demonstrație a valorii ei în ochii noii critici, justificînd-o estetic. Odată obținută certitudinea, ca și în cazul valorilor consacrate, temperatura discursului său crește sensibil, scrisul se „înflăcărează" și adeziunea criticului transpare prin masca obiectivității pe care convențiile sobre ale profesiei i-au impus-o, se pare nu fără temei, căci entuziasmul ce irumpe uneori la suprafață trădează un temperament nervos, pasionat, care simte nevoia măsurii și echilibrului. Fără ezitări înaintea textului, cu o siguranță care-l poate împinge la o privire de sus asupra operei, deși intenția e de coborîre în profunzimile ei, comentariul critic al lui Paul Dugneanu poartă întotdeauna marca stilistică a fineții. Arma criticului nu-i spada ori lancea, ci floreta subțire, minuită cu grație, atingîndu-și cu dibăcie și fără înverșunare ținta, ca într-o înfruntare cavalerească unde se urmărește demonstrarea superiorității unor nobile idealuri și nu doborîrea adversarului. Deși scrie cronică literară de aproape zece ani, Paul Dugneanu nu practică în esență ceea ce s-ar numi o critică de întîmpinare sau de „situare", spectaculoasă stilistic, cu efect imediat, de descoperire ori de respingere — negația sa, inspirată adesea de un demon ludic, e gentilă, cordială — ci o critică de „punere în valoare" a semnificațiilor și resorturilor profunde ale textului, o critică gravă și constructivă, consolidînd și luminînd opera printr-un discurs critic adecvat, într-o „alianță" spirituală cu autorul, unde eleganța stilului critic se supune exactității judecății, pledînd pentru frumusețea și rostul ontologic al artei. Prin această spiritualizată accepție a scrisului și prin fiorul autentic înaintea misterului existențial al creației, tînărul critic se deosebește ferm de tendințele ironist-șturlubatice ale criticii ludice practicate de mulți colegi de generație în numele unui așa-zis postmodernism a cărui modă absolutistă terorizează de la un timp literatura tînără și nu numai.

Paul Dugneanu este și primul dintre cei amintiți care debutează editorial, cu volumul **Universuri imaginare** (1981) unde, spre cinstea lui, nu-și adună după exemplul multor confrați mai vîrstnici recenziile și foiletoanele publicate în reviste, ci într-o suită de studii de ținută universitară recitește din perspectiva criticii moderne și cu un remarcabil simț analitic creațiile marilor poeți români și veacului acestuia, întemeietori la noi, prin universurile și limbajele lor, ai poeziei moderne : Arghezi, Bacovia, Blaga, Botta, Philippide și Stănescu. Lipsește Barbu, iar sinceritatea tînărului critic este demnă de laudă și revelatoare pentru sine, căci ciți debutanți ar avea oare curajul să mărturisească în deschiderea cărții lor cu franchețe : „...dar, pur și simplu nu am găsit „cheia" sau unghiul potrivit de interpretare a poeziei sale" **(Argument).** În schimb, sînt prezenți în a doua secțiune a cărții, **Crochiuri critice,** o seamă de poeți contemporani cărora li se definește, în funcție de grila lecturii, o trăsătură dominantă : Eugen Jebeleanu, Ștefan Aug. Doinaș, Marin Sorescu, Marius Robescu și alții. Eseurile cărții, de un modernism al metodelor critice („tematistă la Blaga și Bacovia, critică a elementelor la Nichita Stănescu, structuralist-stilistică la Arghezi etc."; **Argument)** bine temperat de bunul gust și intuiție, au toate drept țel, mărturisit sau nu, **investigarea profunzimilor** operei; mișcare interioară ce definește de altfel structura de adîncime a demersului lui Paul Dugneanu a cărui „intenție fundamentală" — în termeni tematiști — este revelarea inițiatică a misterului operei, evidențierea zonei de umbră a mecanismelor textului, surprinderea și descifrarea ambiguității rodnice poetic, desigur fără pretenția elucidării ei. Criticul vede pretutindeni tilcuri ascunse, se luptă — ca în cazul poeziei lui Arghezi și Marin Sorescu — cu prejudecata simplității și transparenței desăvîrșite a mesajului poetic (pe căi diferite și în altă manieră, Tudor Arghezi nu este mai puțin obscur decît ermeticul oficializat și autodeclarat ca atare Ion Barbu"; **Ambiguitatea argheziană),** găsește, chiar și în cazul operelor aparent foarte cunoscute și comentate, ca la Bacovia, texte „concentrînd încă resurse de mister și păstrînd încă porți secrete ce își așteaptă cheia potrivită"; **(George Bacovia; peisaj tematist).** Bun cunoscător al noii critici, fie direct, fie prin excelentele traduceri de la „Univers", totodată conștient în cel mai înalt grad că orice operă de valoare poartă încifrat un complex de sensuri ontologice și gnoseologice, în parte transliterare, criticul nu folosește metodologiile de dragul spectacolului tehnicității lor, ci caută pe diferite căi de investigație și la toate nivelele textului — fonic, lexical, sintactic, motivematic — **intenția semnificantă** („Ce rost, ce funcționalitate are modificarea sintactică operată de Arghezi ?" — se întreabă el undeva), fără a se îndepărta însă de la literaturitatea operei spre a discuta „ideile" autorului. Se poate vorbi aici de o adevărată „plăcere a decriptării" textului.

Desigur, în cazul unor universuri poetice despre care s-au pronunțat toți marii noștri critici, a avea pretenția unei originalități depline a interpretării n-ar fi decît o probă de orgoliu juvenil. Bunul simț îl ferește pe critic de acest păcat al tinereții, în vreme ce acuitatea simțului analitic îl conduce pe căi proprii, iar nu pe drumuri bătătorite, spre revalorificarea din unghiuri inedite a operelor pe care le citește atent, minuțios, cu ochiul proaspăt al, noilor metode prezidate de tematismul lui Jean-Pierre Richard, via Eugen Simion. Universurile lirice astfel analizate ies în cîștig, se îmbogățesc în nuanțe. Criticul nu ezită să polemizeze cu prejudecăți sau chiar cu interpretări prestigioase. Absolut remarcabilă în acest sens este demonstrația privind profunzimea și ambiguitatea argheziană, ca și schițarea unei veritabile „taxinomii a stărilor poetice" în cazul liricilor lui Philippide și a lui Emil Botta. În eseul despre Bacovia, poezia acestuia — demonstrează Dugneanu — este mai puțin o coborîre în infern, cît o aducere a infernului pe pămînt. Tot aici, dacă partea întîi, **Exasperarea simțurilor,** nu e decît un alt fel de a vorbi despre expresionismul poetului, partea a doua, **Feeria bacoviană,** este realmente o contribuție originală. Mai puțin convinge demonstrația adîncimilor poeziei lui Marin Sorescu, unde Dugneanu este victima unui poncif critic al „profunzimii".

Adevărata măsură a vocației sale de critic de poezie o dă însă autorul **Universurilor imaginare** în cazul creațiilor contemporane, o cale unde are într-adevăr șansa de a observa printre primii temele și figurile unor lumi poetice aflate în plină expansiune, nefixate încă în formule și interpretări critice. Pline de farmec și de observații de substanță ,sînt analizele și „crochiurile" sale asupra poeziei lui Nichita Stănescu, Emil Botta, Șt. Aug-Doinaș, Marius Robescu. Fără a ocoli formulările memorabile, metaforice, în gustul criticii artiste, care contribuie la plăcerea lecturii unui text critic, Paul Dugneanu scrie concis, sobru, adecvat obiectului și atent la calitatea literară, dar fără veleitățile „creatoare" ale altor critici ce vor să înlocuiască arta scriitorului cu propriul lor discurs. Ca și Mircea Martin, din generația anterioară, el poate afirma în descendență Ibrăileanu : „sînt critic, nimic mai mult, dar nici mai puțin decît atît".

Alexandru Condeescu

Poeme de ALEXANDRU ANDRIȚOIU

Expiero

Mă-adun în predicate și-n subiecte
inoportun, păzit cu-un snop de chei.
Aceste triste opere complecte
ca pe-o manta de ploaie le închei.

Cuprins rotund de recile eșarfe
și-ncredințat că-am murmurat destul,
plec din regatul celor nouă harfe
ca o ieșire înspre polul nul.

Sedila genelor abia mai simte
lumina ce coboară-nspre temei.
Mă indoiesc de soare. Ger fierbinte
mă-nchide-n cercul marelui polei.

Se-aud prin cosmos gurile genunii
căscate-a somn. Lactee cozi pălesc.
Schimbări ciudate, în lumina lunii,
ne umflă-n pene globul pămîntesc.

Mă-mbracă drumul cerului din mersul
spre nula, în faimosu-i, veșnic praf,
incit sentențios îmi sună versul
și memorabil. Ca un epitaf !

Bibliofilie

Departe, în timp, prin serena
și frageda vîrstă, cîndva,
citeam „Manoil și Elena"
la focul din inima ta.

O ! prin ochelarii de Yena
lumina în ochi îmi juca
iar tu mă-mbătai ca sirena
cu cîntec de lună și stea.

Eram demodați ca un stil
ce nu se mai poartă, — răsare
de spirit ductil și subtil,

noi, gemene spirite rare. —
Din pagini de lux, Manoil
își strigă Elena. Și moare.

Către Malarmée

Rău înarmat, stimate Malarmée
stau astăzi lîngă umbra-ți albă ca un
sirinx în după-amiaza unui faun,
aliterîndu-ni-te. Nu știu ce

mă ține de rigoarea ta supremă,
dînd gestului balans de palmier
și-n ochi azur, azur, azur ca-n cer,
ca-n ger, — de-mi urcă limpezimea-n stemă.

Ci, dă-mi algebra dulce-a unui vers
tăiat frumos ca steaua-n univers
sau ca statuia-n spre eternitate !
Dă-mi chinul verbului sub za artistă,
dă-mi veghea limpede în carnea-mi tristă
căci cărțile, vai !, le-am uitat pe toate...

Cantonetă

Ești dulce ca o asonantă,
iubita mea de stirpe veche, —
iți voi compune o romanță
ca dedemult, după ureche.

Ea va fi simplă ca o piine
și ca o apă din răspinte, —
La adormirea mea de miine
frumoasa-ți gură să mi-o cinte.

Va fi cum nici nu se visează :
un cîntec nalt și fără capăt !
Cu-o dalbă fringhie de rază
mă leg de steaua ta. Și scapăt.

Ce dalbă-mi ești

Ce dalbă-mi ești, ca zibelina pură,
ca urșii albi închiși în cerc polar.
Te voi iubi ca, în literatură,
Ion al Glanetașului, — agrar.

Nu protesta ! Stai blindă ! Taci și-ndură !
Căci doar ai mai urcat acest calvar.
Ți-a mai zvicnit lunatica făptură
sub pieptul greu și groaznic de plugar...

Eu n-am domnit. Pot scrie și-o sonată
pe portativul genelor subțiri,
cu notele de spini de trandafiri
și iotele de limbă detunată.
Dar lasă-mă să te sărut pe mir
Ca un plugar din timpul de-altădată...

La hanul cu tei

Din vin bem soare, brumă, ploi și vînt
nădăjduind să-ncărunțim cîntînd
și să uităm femeile, pe rînd.

Trec escadrile de cocori departe,
mi-e scris același Han cu tei în soarte
pictat frumos de-un domn cu belle arte.

E hanu-n care beau și scriu miop
cam de cinci veacuri, îndrăgind, neghiob,
privirile Mariei de Mangop.

Căci am fost suflet păgubos la toate :
iubirile mi-au fost ne-ncredințate
ca niște cărți cu file netăiate.

Dar suferind cît sute de martiri,
păstrez din nerostitele-mi iubiri
taigale, jungle, codri de-amintiri !

Ce june-am fost în lupta de la Baia,
arcas purtînd în sînge mură văpaia !
(Maria-Doamnă-mi deschidea odaia...)

Ah ! unica-mi iubire ce-a dat rod !
Putea rinascentistul voievod
să-i taie gîtul, scurt, cu cap cu tot.

Pe apa veșniciei amorțită
acum doar bătrînețea mă incită
și mi-e carafa ultima iubită.

Și-astfel, uitînd femeile pe rînd, —
din vin bem soare, brumă, ploi și vînt
la gîndul că încărunțim cîntînd.

pavel peres

Intrarea-n lumină

Cînd, la alegere, pătrund în cetate
Descifrînd veacul acesta concav
O lumină respirînd mă străbate
Și devin mai atletic, mai grav
Zile-ntregi mă iau la-ncercare
Cu științele exacte-n turnire
Vorbele mele — funiculare
Trec prin înalturi de fericire.
Nicidecum nu mă-ntorc din furtună
Cu poemele mele străbat
Odată cu zorii ce nu se amină
Mulțimile intrate în virstă-mi treptat.

Versant

Și ne-am apropiat de slăbiciune
Fără să știm dar vorba lasă
subtil unealta pe minune
crezînd că-n papură-i rămasă.

Nevoie-adesea-a fost să ningă
pe-alergători și lăutari
ca-n templu carnea să nu-și stingă
mișcarea anilor tilhari.

Scutită nu e de-ntîmplare
alcătuirea-n trup exact
cînd mina plină de vigoare
cu dimineți semnează pact.

Atunci să-mpreunăm silabe
din urmă versul cînd s-a rupt,
cînd pulsul cu bătăi mai slabe
e fulger pur pe dedesupt.

E poezia-n zonă clară
umplînd pustiul cu scîntei
și dinspre ea se face vară
și noaptea moare-n gestul ei.

ioana dinulescu

Grîul verde, grîul înflorit, grîul sălbăticit

Să tresar — să nu uit să tresar ! —
să mă tulbur — să nu uit să mă tulbur ! —
să rid — de va fi cazul să rid —
să plîng — de va fi o tristă-ntîmplare —
să mătur din împăienjenite cotloane
greierii morți
și toate acestea : cu torța aprinsă în mînă
și toate acestea : cu pinzele fluturînd victorioase
pînă-și va înfige în tîmplele mele
dinții cruzi, dinții plăpînzi
grîul verde, grîul înflorit, grîul sălbăticit...

Vetust și romantic în registrele veacului

Contribui și tu la păstrarea ordinii cosmice
cînd pasărea de grîu pîrguit
își depune ouă serafic
în cuibarul verii balcanice.
Contribui și tu la răspîndirea luminii
pe lucruri și nume ; sărbători
de fruct pădureț se aprind
în duminici campestre.
Sprijini și tu zidirile Firii
chiar de nu ești un semn prea citeț
în scripturile veacului.
Contribui și tu la sclipirile fulgerului —
notă sălbatică în partitura amiezii —
chiar de ești un x vetust și romantic
în registrele veacului.

Acum și mîine

De departe
se zărește o capcană ca un fulger
o capcană așezată în sălașul cuvîntului
în sufletul satului de taină...
Aici am fost cînd în ierburile
încărcate de irozi
veneau fluturi cu aripi de rouă.

Cine plutea ? Era trandafirul
decapitat al surîsului
înflorind continuu
și cîntînd în pădurea
care stăruie în semințe

În urmă venea cel ce căzuse
în sclavia cuvîntului
venea și luna ca o privighetoare
venea, venea pînă cînd
toate silabele înviau.

Ceremonie

Sudoarea rece-a zilelor puzderii
Pătrunde-n gînd ca-n adăpost
Trimis eram în labirintul serii
Să-aduc izvor, al decantării rost.

Din vaste alambicuri lucitoare
Se scot esențe grele, picuri sună
Și de la glezne pînă în cuibare
Se conturează — armurile de lună

Părere nu-i, e viața ce se-nsumă
Pe-al ploilor versant tăiat în tîlcuri
Pornim precum un basm șoptit din humă
Pe după crinii-n foșnete și pîlcuri.

Urcăm încet prin aer o tăcere,
Un fruct de preț mai dur ca diamantul
Cu zîmbet blînd și cu mișcări severe
Știind că-n zare tremură neantul.

La vama sării

E noapte, afară nimeni nu se mai joacă,
Totu-i de prisos pînă mîine în zori
Tu nu ești aici, te-ai ascuns într-un gînd
Ca într-un semnal de alarmă.

Orice mișcare stîrnește un roi de silabe
Și de viespi, hergheliile mor,
Am auzit un fum albastru lovindu-se
De orațiile picioarelor tale.

Pe-ntuneric semințele trec pe deasupra capului
Se-nchipuie lanuri, izvor și peceți
Abia de-nțeleg cum se vindecă graba,
Abia de aud greierii înflorind.

Dar acum sînt mai liber ca pasărea cerului
Nu mai am nimic, nici iască, nici cremene,
Cu adevărat nisipul strălucește în zori
Tu aici ești singurătatea mea.

Ierburi de toamnă

De mîna o întind, foșnesc lumine
prin ierbile de toamnă care vine.

Litera dimineților sale

Ești fructul, ești amintirea.
Anii tăi — treizeci — sînt verticali
deși ușor melancolici.
Demult s-au spulberat în vînt borangicurile
inefabile ale adolescenței,
demult a devenit indescifrabilă rună
tiparul călciiului tău pe ulița copilăriei.
Locuiești confortabil la etajul opt,
ai apă caldă și baie, iernile îți sînt ocrotite
de calorifere numeroase,
locuiești la etajul opt.
De-acolo privită, grădina botanică îți pare
un paradis,
scuarul din fața blocului repetă minunea
unui cring de salcîmi înfloriți.
Ești stăpîn pe propria ta virstă, ești iubit
și iubești,
dar satul mărunt pierdut între colinele amintirii ?
din ce alfabet confuz mai face parte
litera dimineților sale ?
Ești măcești, ești strigătul !
Copacii bulevardului se-ndepărtează de tine foșnind,
castanele, căzînd în octombrie, de tine se-ascund.

Veșminte sărbătorești într-o joi oarecare

Vine un timp potrivit călătoriilor fără țintă,
o după-amiază în care visezi să fii martor
tuturor iubirilor și despărțirilor din oras.
Nerăbdarea naște într-un geamăt duios.
Îți iei bun-rămas de la familiarele, învechitele lucruri
între care te-ai simțit totdeauna puțin rătăcită.
Îți iei bun-rămas de la umbrela de soare a bunicii,
de la pardesiul acum ponosit
în care adolescența ta a învățat să pluteacă, să zboare.
Veșminte sărbătorești vei purta în această joi oarecare :
bluză de in pentru sini, mătase pentru neliniștea coapselor,
setea ți-e crudă și vie
și numai tu știi cît venin, cîtă miere
pulsează în arterele sale.

aurel maria baros

De-a curmezișul

Rareori de-a lungul vieții i se întîmplă țăranului să se treacă, așa, cu firea, și atunci pentru puțină vreme și mai degrabă în fața bucuriilor (pe care făcut să le rabde mai greu decît necazurile). Și ce bucurie mai mare putea să aibă neica Gheorghe Zuvelcatu decît să-și vadă fiul întors nevătămat de pe front, din stepa calmucă, și lăsat la vatră, acum, cînd războiul este în toi ?... Dar în sufletul lui se spulberă orice teamă abia după mobilizările din martie, cînd băiatul îi rămase în bătătură.

Spre jumătatea nesfîrșitului post al Paștelui, însă, în duminica Sfintei Cruci, pe cînd îi povestea lîngă tînar lui alde Țopîc (ăla capiu de stă la coada eleșteului), se cutremură văzînd doi inși la poartă : un ofiter și un jandarm-soldat ! Primul gînd îi zbură la Ilie („După el a venit, să știi !"), apoi la Tudor („Doamne, n-o fi pățit freo..."), apoi la Ion („Auzără, te pomeni, că mi-a furat arma !"), pe urmă toate i se învălmășiră-n cap. Cînd se zări și perceptorul în urma militarilor, Țopîc puse mîna pe țăpoi care zăcea proptit pe-acolo :

— Ia colea, că ăștia nu vin de bine !... Rechiziționează ! rosti el și cuvîntul care-și făcea loc cu greu în mintea Zuvelcatului.

— Tu-le sfîntu' mă-sii, așa e ! mormăi neica. De-acum nu mai e grăbit să afle nimic, strigară de vreo două ori ăia, răcnră, să-i audă neica de la zece pași. Ehe, primarul, șeful postului și alți jandarmi erau, lucru sigur, la Ristache Cîrliu, la Mineață, își dădu seama, veniseră puși pe luat. (Și, într-adevăr, avea să afle mai tîrziu, la vremea asta alde Cîrliu, în spatele casei, bombănea pe înfundate la Izărcea : „Fugi de-l cheamă pe cumnatu' Mineață și pe Zuvelcatu !" „Ce să-i chem, nu vezi c-au trecut alții spre ei ?!" i-a întors-o ăla pe bună dreptate, furișîndu-se totuși prin grădină, la deal.)

— Ei, da' ce zor v-aduce, taicule ! întrebă neica Gheorghe bătrînește, deschizînd în sfîrșit poarta dinaintea comisiei.

Alde Dumitru Ovedenie, perceptorul, o adunătură de om care n-avea decît un ochi viu, intră cel dintîi și dădu noroc cu Zuvelcatu, ca mai de-al casei. Alături se opri ofițerul, un căpitan de infanterie scund, cam bătrîior, călca binișor pe cincizeci de ani, și, lîngă el, soldatul de jandarmi, cu ZB-ul înțepenit la spinare.

— Mă Gheorghe, începu Ovedenie, uite-am venit cu domnu' căpitan din comisia de rechiziționare... Acu, știi și tu că statu', fîncă e război, are grijă...

— Zii mai de-a dreptul, *percitorule !* curmă vorbăria Gheorghe, de parcă ăla îl ținea din treabă.

— Eh !... Atunci, ce mai, trebuie să dai un cal la rechiziții, pentru armată !

— Iaaa-aa... uite, bă ! cîntă Zuvelcatu, așa, ca omul care se mîră, fulgerat însă : „Bogdaproste c-a plecat Ilie cu caii în luncă !". Vreți cal ?... Ăăă !... Vă spui din capu' locului — zise apoi mai tare, cît să priceapă ăia că nu e ușor de trecut peste el și să audă lumea, vecinii, să scape ei barem — vă spui că n-am cal de dat, să n-avem vorbe mai tîrziu !

— Mă Gheorghe, nu te lua cu noi în furcă, mă... Iese vreo belea, ai grijă ! îi puse în vedere perceptorul și dădu s-o ia spre grajd.

— De la mine din curte nu iese nici-un cal ! se puse Zuvelcatu dinaintea lui ; dar, în aceeași clipă, privirea îi scăpă spre poartă ; Licsandru Izărcea tocmai intra în curte. Bă — strigă odată la Ovedenie, deși parcă se uita pe alături — du-te, bă, d-aici ! La ce-ai venit ?! Aicea cauți tu cai, mă ?!... Auzi, rechiziție !

Un timp, Izărcea căscă ochii la el nedumerit, apoi, ca apucat, o rupse la fugă pe drum.

Zuvelcatu își lăsă capul în pămînt și înjură lung de irodu' mă-sii.

Țopîc, care sta cu paru-n mînă, ca și cum făcea de strajă lîngă neica, deschise și el gura :

— Vericule, dacă vreți cai ar trebui să vorbiți cu geambașii, ori cu niscaiva olăcari !... Păi nu, domnule ?! îi ceru părerea și lui Gheorghe.

După cum se uita ofițerul, ponciș, Țopîc încurca locul pe-acolo.

— Băi băiete — îi spuse cu blîndețe Ovedenie — eu te știu bun de gură și-mi place de tine, zău ! Te-aș băga și-n șin de frumos ce ești, da' nu încapi de urechi !... Hai, acu, lasă-ne-n pace, nu fii păgîn ! Avem treabă !

— Auuu ! scheună subțire alde Țopîc, ferindu-și capul într-o parte. Sînt veniți cu treabă !... Trei păduchi de nouă neamuri !

Căpitanul se și întoarse spre el, oprit la față dintr-odată ; se umflase-n nări, sta să plesnească... Noroc că alde Ovedenie, pînă să spună ofițerul ceva, își flutură degetele răschirate pe lîngă căciulă, arătînd la Țopîc : e nebun, adică, nu te pune cu el. Țopîc își roti și el degetele în jurul buzunarului și pufni :

— Halal treabă au de făcut !

Ca să nu-și indirjească oamenii într-aiurea, neica le atrase din nou atenția, neinduplecat :

— Eu am spus de la bun început că vă irosiți vremea ! Apoi, vrînd să le ia gîndul de la grajd, strigă la Țopîc, ca și cum ar ține să-l îndepărteze de-acolo :

— Du-te, mă, și dă niște apă la caii ăia !

Perceptorul însă își pierduse răbdarea, se porni să urle înrăit :

— Pierd vremea, ai ? Ce vorbești, mă, zău ?! Săreau dracii din el, se sufoca : E musai să dai un cal, nu înțelegi ?! Asta e un lucru hotărît, ce, stăm să ne tocmim ?! Aici e lege ! E caz de Curtea Marțială !... Vrei, nu vrei, luăm calu' !

Acum, că vijelia începuse, era cît pe-aci să-l ia și pe Zuvelcatu ; neica însă, ca om socotit ce se credea, se stăpîni, îl privi lung pe Ovedenie, lung și neiertător.

— Bă *percitorule* — se căzni el să vorbească dojenitor, dar și plin de bunăvoință în același timp, să-l tot amîne, adică — știi tu de ce te oropsește pe tine Dumnezeu ?... Ai ?!... Băăăi, mă amenințI, ai uitat vorba aia : nu-ți ridica poalele pînă n-ajungi la gîrlă !

Descumpănit, Ovedenie clipi repede din singurul ochi bun, dar nu se pierdu, o făcu mai departe pe omul legii :

— Aicia nu te joci ca păginii, e caz de pușcărie...

— Băăi leat, bă ! lungi cuvintele neica. Una am învățat și eu cînd mă făcu mama : de pușca goală se tem doi !

— Mă Gheorghe, nu vorbi tu ce nu știi ! păru că s-a potolit Ovedenie, glasul îi devenise rugător. Noi îți spunem cu frumosu' !... Acilea nu e vorba de pușcă, da' dacă tu vrei să fie, atunci află că nu e goală !... Uite, la Buzăști arestă trei inși, la Ciocești, cinci ! Ieri, nu mai demult !

— Așa e, mă nea... se bagă și jandarmul, nu glumi cu...

— Și cine trage-n ham, taicule ? izbucni Zuvelcatu ; acu că-i venise bine, păru chiar că se supără : Mi-ai luat calu', m-ai legat de mîini și de picioare ! adăugă el o vorbă pe care-o iesea cu bătaie ; ăla ar fi pus de la început întrebarea de căpătîi : Unde sînt caii ?... Ori s-ar fi dus direct sub fînar !... Așa, cu ăștia, trebuia să cîștige timp, poate mai era o scăpare...

— ...Acum vreți să ne luați și caluuu', se jelea întruna țața ; împletea iar la cruci : Blestemat să fie cine-o pune mîna pe el !

— El, gata ! căută s-o oprească perceptorul. Ho, că vă despăgubim...

— Tot un drac !... Tot dat de pomană vine ! murmură neica, stins, și, nevenindu-i altă idee mai bună, îl pofti în tindă ; dar fără folos, îl refuzară.

Ofițerul, pare-se, mai fusese pățit, coborî glasul, posomorît :

— Lasă !... Scoate caii, nene !

Pipăindu-și cutele adînci de pe frunte, neica se uită în sfîrșit la el ; ai fi zis că încă nu s-a lămurit ce vrea omul ăsta :

— Care cai ?!

Și, deodată, Țopîc se dădu pe lîngă jandarmul-soldat de parcă ar fi vrut să-i șoptească ceva ; cu toate astea, vorbi tare, să-l audă și ceilalți :

— Domnule, la uite colo... Grajdu' e gol !

Fugiră sub fînar, ca la comandă, împuterniciții ! Adevărat, nu era nici o vită-n grajd !... Se uitară speriați unul la altul, ca și cum tocmai le zburase pasărea din mînă. Parcă-și spuneau : Bă, dar proști mai fuserăm !

— În luncă ! se dezmetici Ovedenie ; din ochiul sec i se prelingea o lacrimă. În luncă își ține caii, la grădină !

N-așteptară nici o confirmare, se repeziră su' coastă și, pe drumu-ăl scurt, o tăiară spre luncă, în pas alergător. Zuvelcatu și-al lui Țopîc — care luase și parul cu el — de-abia, de-abia se țineau de ei. Pe drum, nu-l întîlniră venind decît pe Izărcoa, se trase omu-n lături, văzîndu-i, și săltă căciula de pe moțul capului, rînjind la neica. Gheorghe încetini pasul și, cu mîna pe piept, răsuflă adînc...

Sub părul de la marginea grădinii, le ieși înainte Ion, c-un pistol de soc la briu, plouat ; spusele lui căzură însă ca un trăsnet :

— Nu mă bate, tutule ! Nenicu' Iliuță a fugit cu caii și cu căruța la Filfani, la una !

— Păi, păi... cînd, mă ? se bîlbîi neica.

— Ăhă, de dimineață ! îngăimă băiatul.

Zuvelcatu răsuflă încă o dată ușurat : „O!, scăpă calu' din mîna ăstura !..."

— La Filfani ! se lumină el. Ah, fir-ar... d-aia se ducea mereu călare într-acolo !... De, l-am cam bătut ieri, îl lămuri pe căpitan, și, orișicît, e și el flăcău, a făcut armata, a făcut frontu'...

— Flăcău !, se apucă să-l îngîne ofițerul, cu dispreț, țiținduși buza de necaz. Așa cum a dezertat de pe front, așa a fugit și de-acasă !

...Iar se uitau împuterniciții unul la altul, prostiți.

— Bă, a dracu nemereală ! plesni Ovedenie din palme. Fugi taman acuma !... Ca păginu' !

— Nu știu, își ieși din sărite căpitanul, nu

Viorel Mărginean : „Vlăstare"

spunea toată su' coastă cînd era să-i piară vita de muncă din grajd ; și încă îi merse gura, era nevoie să-i mai ducă p-ăștia, găsise cu ce : Păi, eu, taicu-le, am șase copii, ce le dau să mănînce ?!... Șase, care cer și cer !... Păi, nu sîntem și-așa bătuți de Dumnezeu ?!...

Ofițerul, care pînă acum stătuse de-o parte, îl pătrunse cu privirea, pricepuse jocul.

— Hai, că batem pasul pe loc... Dumneata văd că te opui, zise, înțepat. Ai ceva cu guvernul, cu conducerea, spune !

— Aoleu, Doamne ferește ! Vezi de treabă, ridică vocea Zuvelcatu, cu teamă prefăcută. S-ar cuveni, în sărăcia noastră, să dăm tot, dar-mi-te un cal, pentru ajutorarea... Da' cum, se poate ?!

— Atunci, hai să ne arăți ca...

— Ăăă, păi dacă mă încontram eu, îl întrerupse neica, nu-mi lăsam nici copiii pe front, nu ?... Radă, spune fa și tu ! se suci apoi, pe neașteptate, spre nevastă.

De pe sală, unde stătuse și ea să asculte, țața Rada, stîrnită, începu să țipe :

— Copiii mei, mamăleeee, vai de viața lor, pe front ! Pămîntu-i mănînc p-acoloooo !...

Femeia coborî pe prag și, cu fața la răsărit, se închina, bocind din răsputeri ; o priveau încurcați cu .toții. Liber pentru cîteva clipe. Zuvelcatu se făcea că umblă după ceva prin bătătură, găsi o ruptură de bici și-o luă, ca și cum, vezi, înțelege că n-are încotro. Și chiar se simțea încoltit : dacă s-ar fi întîmplat să vină Vijiiac, șeful postului de jandarmi, pînă acum știu, mie să-mi scoateți calul ! Din pămînt, din iarbă verde !

— Păi, ce vrei, neică ?! surise Zuvelcatu. Vrei să-l făt eu ?... Iaaa-uite, bă !... Vede bine c-am rămas fără cai și mă omoară să-i dau !... Uite, m-a lăsat și fără fișcă, ce mă fac eu acu fără ea ?... Păi știi, dumneata, ce fișcă aveam eu ?!... Ăhăc !... Cu codelia de corn prinsă numa' în inele de aramă, și biciu' împletit în șapte, ehe...

Ofițerul îi aruncă o privire cruntă, vedea și el unde a ajuns. Tot alde Țopîc îl scoase din încurcătură ; răsări dinaintea lui și-și lîsă călciiele, pocnind din opinci :

— Domnule căpitan, dă-mi voie, ia uite colea...

Arăta, rizînd, spre o iapă numai ciolane, prioponită pe răzor. Gloaba era a lui Țițilă, așa o moștenise de la ta-su, bătrînă și răpciugoasă ; și fiecare copil de-al lui, rînd pe rînd, o ținuse de căpăstru, trecînd-o apoi, pe măsură ce-l topea oftica, următorului ; vreo patru pieriseră pînă acum.

— Decît nimic, e bună și asta...

Nu-l mai băgă-n seamă căpitanul, porni cu ăilalți doi înșt după el, tîrîndu-și cizmele încolo, spre fîntîna lui Icu ; nici bună ziua n-au mai dat.

Țopîc lălăia în urma lor :

— Bu-un e du-umnezeu, / A-aproape-i pădurea...

Din adîncul seninului, un uliu caută în jos, prefăcîndu-se că se rotește liniștit, departe de lucrurile astea pămîntești.

teatru

Nevoia de comedie

Dacă celor maturi **le este dor să rîdă**, pentru că de la o anumită virstă risul se dăruiește cu zgîrcenie, cei tineri **trebuie să rîdă...** Aflați la virsta cînd iau totul în glumă, cînd au curajul să-și sfideze părinții, dascălii, cu superioritatea naivă a inconștienței lor, a lipsei lor de experiență, ei sînt tentați să rîdă foarte ușor, din te miri ce și de nimic... Risul le vine bine, pentru că e condiția sine qua non a detașării lor... Învățîndu-i să rîdă sau de ce anume trebuie să rîdă, îi putem ocroti, formîndu-le un dezvoltat și sănătos simț al umorului, de care, românul, se știe, n-a dus lipsă niciodată... Din calitatea satirei, a punerii în valoare a aspectelor criticate, rezultă calitatea risului și, din ea, decurge sănătatea morală și spirituală a celor ce rîd...

Iată, așadar, că nu sînt lipsite de importanță ostentația, agresivitatea sau abilitatea gagurilor, a mijloacelor, cu care facem spectatorii să rîdă.

Caragiale e singur... cei care vor să rîdă sînt milioane... Din dorința epatării, cîțiva tineri regizori, prin montările lor (enatante, onirice), au deturnat sensurile marelui dramaturg, terorizînd sau inhibînd spectatorul, ucigînd, de fapt, risul și dreptul spectatorului de a se descătușa prin el. Fulgurante excese de zel, care nu au lăsat în urmă decît o dîră... de iritare.

E greu să montăm comedii, așa cum este infinit mai greu să le scriem... Așa cum este greu și pentru Tudor Popescu, greu pentru Ion Băieșu, este desigur foarte greu pentru Paul Ioachim...

Așteptăm pe altcineva (comedie de Paul Ioachim) de pe scena giuleșteană este o comedie ușoară, fără mari pretenții, dar cu un fond cît se poate de sănătos. Făcîndu-se haz de necaz, conform unei seculare înțelepciuni românești, în jurul omului aflat veșnic în căutarea dublului său, piesa are o desfășurare circulară pe evoluții de cupluri, în curs de destrămare-formare-fundamentare. Marcel și Valentina alcătuiesc primul nivel. Din cauza ridiculizării (îngroșate) a Valentinei, cuplul cade sub incidența ridicolului. Cînd viața lui Marcel e orientată către constituirea unei perechi normale, agreabile, autorul își trădează simpatia pentru personajul său, jucîndu-și puțin spectatorii, pe seama dorinței lor de identificare cu personajele pozitive. Intervenția celui de-al treilea „cuplu" — de astă dată, doi tineri exploziv, studenți la teatru, care acceptă să **joace** o festă prietenească, dîndu-se drept copiii lui Victor — capătă sensul curat al învățămintelor basmului românesc... Cei buni și frumoși trebuie să-i învingă pe cei urîți și sicîitori... Această morală a binelui dă un fond sănătos mesajului presei și spectatorii au de cîștigat, pentru că pleacă, din sala de teatru, cu un mic plus de satisfacție sufletească.

Tinerii spectatori nu pot fi, și ei, decît mulțumiți, pentru că au fost flatați în amorul propriu... Li s-a acordat o cît de mică atenție și ei își asumă, amuzați, rolul de încurcă-lume al celor doi copii-studenți la actorie, care seamănă discordie, pentru ca doi oameni frumoși să culeagă tandrețe. Scopul spectacolului de a tușa, în același timp, cele mai diferite virste ale sălii, implicîndu-i pe cît mai mulți în jocul identificării, captivîndu-i și relaxîndu-i, este atins.

Dacă ne gîndim că trei sferturi, din publicul actual de teatru, sînt alcătuite de tineret, dacă ne gîndim că tineretul este la virsta mimetismului, urmînd exemplul celor mai mari, atunci, din piesa lui Paul Ioachim, mîile de virtuale cupluri, de mai tîrziu, pot rămîne totuși, cu o pildă importantă pentru devenirea lor : să rîdă în scopul binelui, al frumosului...

Dacă la morala binelui, la aventura identificării, s-ar adăuga și ceva mai multă substanță, dramaturgia și scena românească ar avea, desigur, și ele, partea lor de cîștig : cîștigul în demnitatea calității...

Nicoleta Gherghel

film

Filmul pentru tineret

Gala filmului cu tematică pentru tineret reprezintă o realitate cultural-educativă cu multiple valențe ce privește nu numai pe beneficiar, publicul tînăr, competent receptor al creației de valoare, dar și pe cineaștii chemați să ofere prin operele lor acele repere marcante, necesare școlii românești de film.

Gala de la Costinești în organizarea exemplară a Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist în colaborare cu Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Asociația Cineaștilor și Centrala „Româniafilm", rămîne cel mai important test tematic și calitativ al filmului românesc pe parcursul unui an supunînd judecății spectatorilor și juriului cele mai reprezentative filme artistice, documentare, de animație, pelicule semnate de studenții I.A.T.C.-ului și de cineamatori. Trecerea în revistă a titlurilor prezente la actuala ediție — a IX-a — atestă puternica angajare a cineaștilor în zona actualității, în spațiul problematic generat de realitățile contemporane, acolo unde subiectele, temele, ideile pot **virtual** oferi o profundă materie de reflecție pentru spectatorul de orice virstă, dar mai ales celor aparținînd tinerei generații. În același timp, rămîne marcant efortul cineaștilor de a concretiza în pelicule de amplă respirație epopeea cinematografică națională, evocarea luptelor eroice duse de poporul nostru pentru libertate și independență. În acest sens, filmele **Bătălia din umbră** (prezentat în afara concursului, regia : **Andrei Blaier**) inspirat de evenimente ce confirmă profesionalismul, și **Noi, cei din linia intîi,** laureat al Marelui premiu (acordat pentru întreaga echipă de principali realizatori și interpreți, regia : **Sergiu Nicolaescu,** scenariul : **Titus Popovici**) rememorînd dramatice episoade ale luptelor ostașilor români în cea de a doua conflagrație mondială, rămîn evenimente ce confirmă profesionalismul cineaștilor noștri, capacitatea lor de a realiza opere încărcate cu mare forță emoțională, cu mare priză la public.

Tot aici au fost din nou recunoscute posibilitățile documentarului artistic, gen în care trei pelicule au obținut premii speciale, realizate fiind de cineaști cu mare experiență și scenariști inspirați în domeniul filmului politic. Este vorba de **Partidul, Patria, Poporul** (regia : **V. Calotescu,** scenariul : **Nicolae Dragoș**), **Cei mai frumoși 20 de ani** (regia : **Mircea Mureșan,** scenariul : **D. Săraru, V. Cozma**) și **Cununa de lauri** (regia : **Anghel Mora,** scenariul : **N. Dragoș**).

Mai mult ca în alte ediții școala documentariștilor de la Studioul „Alexandru Sahia" a demonstrat (a cîta oară ?) înalta ei clasă prin calitatea peliculelor prezentate (semnate de **Tereza Barta, Luiza Ciolac, Nicolae Cabel, Ovidiu Bose Paștina, Jean Petrovici, Ion Visu, Laurențiu Damian**), prin virtuțile lor stilistice, prin diversitatea tematică, prin forța expresiei subordonate firesc unui mesaj precis conturat.

Totodată această ediție a **Galei** a demonstrat atît competența publicului tînăr materializată în opiniile și sugestiile exprimate cu prilejul numeroaselor dialoguri purtate cu cineaștii, cît și faptul că în filmul românesc își mai găsesc încă locul supărătoare viziuni simpliste asupra realității, scheme simplificatoare în perimetrul cărora evoluează personaje neconvingătoare, șabloane considerate evonat drept adevăruri perene, rezolvări dramaturgice fanteziste, conflicte lipsite de fiorul autenticității. Aceste puncte nevralgice din filmul românesc asupra cărora nu o dată s-a atras atenția și în spațiul acestei rubrici, trebuie să constituie un semnal de alarmă, în special, pentru producătorii și autorii de filme artistice.

Odată sfîrșită ediția a IX-a a **Galei** de la Costinești ne aflăm în fața unei ediții jubiliare a cărei pregătire trebuie să mobilizeze de pe acum pe cei mai buni cineaști care, prin talentul, competența și exigența lor, pot răspunde nevoii de opere interesante autentice, cu ecouri relevante în mintea și inima spectatorilor, capabile să suporte oricînd confruntarea cu publicul tînăr, generos dar și aspru în judecățile sale față de producțiile celei mai populare dintre arte.

Călin Stănculescu

liliana ursu

Poemul de luni

luni cuvintele seamănă cu grîul abia încolțit
firave, de un verde îndoielnic
de aceea ar fi bine să urmăresc direle săniei
ce-l aducea pe căutătorul de aur din oraș
un nor de bancnote întuneca zăpada în urmă-i
cu taraful lîngă el și cea mai frumoasă femeie
el rupe noaptea cu cîntecul lui
îmbogățit peste zi, sărăcit peste noapte
cu luna în creștet, cu singurătatea cocoțată pe umăr
ca un papagal credincios
repetînd mereu luni, luni, luni

de luni o să mă schimb !

Poemul de marți

zici să ești zeul războiului ? al grînelor ?
puternic ești și neîndurător
din olimpul tău confort unu sporit
ai coborît într-o mansardă
de dragul pletelor blonde
să înveți să mori puțin cîte puțin
în carnea unei muritoare

Marte neagă cu vehemență, cu fulgere la nevoie

doar peste tot scrie negru pe alb
în toate mitologiile, în toate istoriile și dicționarele
că el a iubit-o pe Afrodita
și nu o muritoare oarecare
oricum marți e o zi ticăloasă

Poemul de miercuri

ești zeul negoțului și al călătoriilor
dar și al borfașilor
călăuză a umbrelor
tu însuți născut într-o peșteră
cu inima ta roșie le luminezi tuturor calea
terorist de geniu deturnezi anotimpurile
ne aduci mereu primăvara

tu Mercurius, mesager între zei,
prin tine ne amăgim, ionathan mușcat de ger
pe un raft întunecat unde cuvîntul e lumină

Titlul la dispoziția dumneavoastră

Pe o femeie frumoasă o suspectezi
De orice
Cu excepția poeziei

Poetele sînt prin tradiție urite
Altfel nu pot fi crezute
Arta cere abnegație, singurătate, crize și complexe
Ochelari cu multe dioptrii și eventual
O acnee juvenilă, semn al neprihănirii
Și al visului intens între patru pereți

Unei poete frumoase te simți obligat să-i faci curte
Să-i îndrepți poemele
S-o îndemni spre alte domenii
Și apoi frumusețea intimidează
Doar pe proști
Pe critici îi face mai cinici, mai suspicioși
Mai conștiincioși.

La o sută de ani, dacă o mai apucă vreuna din voi,
Cînd toate femeile devin egale
Veți fi în sfîrșit citite cu atenție
Și poate chiar acceptate

ion crînguleanu

Scrisoarea CXV-a

Dintre toți citi mi-au ținut în mînă
Vreo feștilă ca să-mi luminez destinul
Cîte unul, au plecat, sau împreună –
Cinepa nu face dragoste cu inul !

Dintre toți care mi-au prevăzut urcare
Către steaua mea, pe-o scară, cît de cît
Au plecat și-i singur fiecare –
Apa nu-i șampanie cînd curge lin pe gît !

Piatra cît e ea de piatră-n sat, departe
Și stejarii cît is de stejari semeții
Ăn de an retrasu-s-au în cîte-o parte ;
Lupii nu se-mbrățișează cu drumeții !

Pluguri trase-n jug de tauri la arat
În pufniri de semizei sînt calmi,
Scutură din coarne cînd au terminat –
Sfîntă, niciodată lumea nu va fi ca-n psalmi !

Punem rînduieli în toate zi și noapte
Facem și pămîntul să gîndească
Sînt eroi care trăiesc numai din fapte –
Niciodată moartea pentru nimeni nu-i firească !

Numai munții au răbdare pe pămînt
Stau în locul lor cu miile de ani
Omul strălucește prin iubire și cuvînt, –
Pînă și furnica are mulți dușmani !

Crește lanul grîului ca un copil de lapte,
Vîntul face vraiște prin livadă
Unii ne întrecem în nimicuri, alții se întrec prin fapte –
Omul veninos nu are ochi să vadă !

Va veni și anul 2000 odată
Mulți din noi vom fi ce sîntem azi
Oameni înțelepți, clădiți dintr-o bucată ;
Niciodată plopii n-au să fie brazi !...

Te-am iubit iubire cum mi-i greu să spun
Și din toate m-am ales cu gîndul
Ce mă-ndeamnă singur să apun ;
N-am găsit o jertfă în iubire cît bătut pămîntul !

Scrisoarea CXIX-a

Ne curge umbra în pămînt
Asemănîndu-se cu noi, iar noi
O prelungim prin cîte-un cînt
Nemaicîntat sub frig sau ploi.

Un trăsnet greu cuprinde-n vară
Alaiul celor în hîrjoană sfîntă
Abia le curge sîngele pe-o nară
Și cu pămînt se înspăimîntă.

Zeița Ceres trece printre grîne,
Șuvițele de păr îi sînt lumină
Și nu știu cum, așa îmi vine
Să-i cad sedus și plin de vină.

Mă-ngîndur noaptea singur cît augur
Sălășluiește-n viața mea ce trece,
Și cu tăcere mă îndur
Să-ți mîngîi mîna adormită, rece.

Se-apropie de geamuri luna
Și toate-s albe, sfinte parcă ;
Cuprinde-mă cu mîna ta de mînă
Și să plutim ca într-o arcă.

Sîntem seduși de-aceeași rază
Sclipind tăios din ochiul sting,
Tu ești mai limpede, mai trează,
Dau să te mîngîi dar te frîng.

Mai lasă-mă așa o clipă,
Secunda asta fie-mi firul
De fericire, cînd dintr-o aripă
Chiar lîngă lună, cîntă trandafirul.

Scrisoarea CXXVI-a

De la o vreme printre pleoape
Începe timpul să ne cearnă
Constrîns și-atît de sec, aproape
Ca pe-o fereastră florile de iarnă.

Balade fluturînd în coame
De cai înnebuniți de fugă
Par lacrimile unei drame
Și luna ți se face glugă.

La geamuri chicotesc trei flori
Ca trei copii lăsați în casă ;
De-o despărțire n-ai motiv să mori,
Chiar dacă dumnezeu te lasă.

Rămîi așa, un timp, secund
Golit de stress și remuscare
Și sparge-ți tîmpla ca și cînd
Ajungi în absolut dar nu se moare.

Utopic în convingeri sparte
Ca niște geamuri de palat
Ești pururi dinspre tine prea departe
Și niciodată-n certitudini aruncat.

Să vezi un ghem de șarpe ca o sferă
Venind spre tine să-ți aducă vești –
Ci lasă-te veninului, de te preferă
Sau din venin un scut să-ți plăsmuiești.

Oricît ți-ai înlesni din umeri
Două perechi de aripi ca să zbori,
Vei prefera migrarea către tineri
Suavi ca niște sărbători.

Scrisoarea CXXVII-a

Mărinimos codru-mi pare
Tot timpul care-l pierd în van
Ca să găsesc cumva scăpare
În prag sfîrșitului de an.

Din zi, din noapte fac probleme
Cît mai stresate cu putință
Dar unde-i armăsarul care să mă cheme
Și zborului să-mi dea credință ?!

Un jar nefast se zbate-n toate
Cînd umerii încep să-mi fiarbă,
Și-aud cum în pădure toaca bate
Iar luna trage coasa-n iarbă.

Pe sub nătînge umbre de noroc
Trec zilele pe vîrfuri de picioare
Și numai vrerea-mi stă pe loc
Nevrînd cu umerii să zboare.

Mi-ar trebui, de albatros, aripe
Și-o inimă cît un oraș întreg
Din care zborul să se-nfiripe
Iar eu, în absolut, să-l neg.

Acolo chiar ajuns, cu mîna mea
Să rup tavanul ideal, concav
Și umilit să-mbrățișez o stea
În forma unui liric sclav.

Să dau promisiunile pe foc
Speranțelor să le închid mirarea
Triumful să-l prefac în joc
Și să m-arunc îmbrățișîndu-mi marea.

Iar din adîncuri să trimit pulsații
De meteor nebun și-ndrăgostit
Adulmecat de-acvatecele spații
Și vindecat de infinit.

Din umeri, aripi iar să-mi crească
La fel ca raza din cuvînt
Iar lumea-n zori să se trezească
Din nou cu mîne pe pămînt.

DOI CĂLĂREȚI

adrian costache

Îi veni în minte din nou imaginea aceea... De unde o avea oare ?! Își mai pusese întrebarea, dar fără vreun folos evident. Se putea ca fețele celor doi călăreți, întinși precum gîtul unei păsări în zbor, peste coama cailor și gonind orb prin noapte, să-i fi rămas în minte de undeva dintr-o carte... Ca niște vestigii... Sau din copilărie cînd urca, înfierbîntat dealurile Cambej în pasul mare și grăbit al calului, pe care se silea zadarnic să-l facă să galopeze... Și-abia acolo la capăt, de unde începea partea de șes și drumul către sat, calul să se avînte deodată înainte cu gîtul înșurubat parcă în aerul moale al serii...

Oricum imaginea era foarte veche. De acest lucru era sigur ca de ceva care făcea parte din sine, subînțeles, cu care se contopise, așa cum era sigur că ochii lui îi aparțineau și pentru asta nu era nevoie de nici o demonstrație... Era o axiomă, o relație matematică, indemonstrabilă prin evidența ei. Sau poate, pur și simplu, un truism.

Și-apoi era chipul unuia dintre călăreți. Cel a cărui imagine i se desena clar în fața privirii, un desen aproape adevărat, un tablou figurativ, făcut evident pentru a se imprima în memorie și imaginație... Trupul lui aplecat peste gîtul calului îi era atît de cunoscut, încît îl putea parcă atinge, prinde cu mîna și cobori după cal. Așa se făcea că îi știa pînă și înălțimea (puțin mai scund decît el !), picioarele scurte, fundul mare și cam atîrnîndu-i, blugii murdari și încălțămintea cu tocuri înalte. Se adăugau ochii verzi ai călărețului, ascuțiți, vii și ei, pătrunzînd parcă pretutindeni.

Celălalt, în schimb, al doilea călăreț, rămînea mai departe imposibil de prins în dimensiuni clare... Lipseau liniile, claritatea. Un vag — cețos — impresionist grămădea pete de culoare, ce treceau una în alta, fragmente de contur, difuzate și ele, cu excepția ochilor pe care-i simțea foarte cunoscuți, erau negri și mari, ca și cum **ar fi fost ai** lui însuși. Și totuși al doilea călăreț îl atrăgea mai mult, i se părea mai aproape de el decît primul, o fascinație obscură împingîndu-l să-l caute mereu, fără însă a-l scăpa o clipă din ochi pe celălalt, cu ochii lui verzi, brutali, ascunzînd o chemare diabolică. Era, pe de altă parte, la mijloc și o spaimă, nelămurită pe deplin, dar care-l silea totuși să dețină amănuntele, cămașa cu carouri, pătrățele de șah, cravata cu nodul mare, grosolan, fluturîndu-i le gît sau aruncată peste umărul drept...

Iar imaginea curgea de fiecare dată la fel, lentă, ca o avalanșă îndepărtată, a cărei viteză de deplasare se mărea apoi în ritm progresiv. Ei doi se apropiau înspre inima cîmpiei, coborînd ușor dealul, după care se dezlănțuiau, deși dealul se făcea tot mai abrupt, și atunci cel dintîi se oprea un moment și-l aștepta pe celălalt, după care pe neașteptate făcea gestul de a-și cambra calul și de a-l prăbuși peste al doilea călăreț, fără chip, împingîndu-l cu sălbăticie în prăpastia din preajmă.

...Ajuns aici cu derularea imaginii, Vian simțea limpede impactul, izbitura, pieptul calului parcă, și era totul ca o prăbușire interioară, ca și cum ar fi fost implicat el însuși, arcul prin aer al celui de al doilea călăreț și chipul lui rămas ascuns, dar conținînd o vagă și stranie promisiune, revelație poate, și-n cele din urmă ochii, privirea neagră, rămasă în urmă, ca și cum ar fi fost propriii lui ochi, iar această privire căpătă brusc ceva chinuitor în ea după care-l acoperea, monstruos aproape, înghițindu-l.

Ce ciudat!, murmurase Vian atent la lumina farurilor, care parcă arau întinderea nopții, cu o viteză uluitoare..., ce ciudat că de ani de zile imaginea nu s-a schimbat deloc, nimic n-a rămas din ea în afară, nimic în urmă, dar nici înainte, doar jumătate de măsură (chipul ascuns al celui de al doilea călăreț !) ca o casă în care pătrunsese doar în prima încăpere. Dincolo de ea vedea limpede alte uși, dar interdicția era atît de puternică, și venea dinăuntru, din el adică, încît nu era în stare să facă nimic ca să lumineze și înfățișarea celuilalt, a călărețului fără chip. În timp ce pe primul îl zărea mereu, din toate unghiurile, era în stare să-l coboare de pe cal și să-i măsoare statura, să-i vadă picioarele scurte, subțirimea abia ghicită a lor și apoi restul trupului prea mare, prea mare și capul, ca și cum ceva rău tot încerca să se împlinească în carnea lui.

★

Vian venise de sărbătoarea Armîndenului în satul său. Pentru prima oară nu mai luase, cum obișnuia, autobuzul de ora trei de la Gara de Sud ci plecase ceva mai devreme și fără grabă. Avusese o noapte bună, fericită cu un somn pe îndelete, odihnitor. Apoi se suise în automobil și nu făcuse mai mult de patruzeci de minute. Dormise iar bine, după care îi invitase pe bătrîni să meargă cu el la iarbă verde, la pădure; avea el un loc în care se ducea în fiecare an ca și cum ar fi executat un ritual. Veneau ca de obicei și alții, rude, veri mai ales, dar în fiecare an tot mai puțini pe măsură ce ei se însuraseră, făcuseră copii, iar el rămăsese încă fără o familie.

Bătrînii însă refuzaseră să meargă, pregetau. Nici verii cei mai apropiați nu fuseseră încîntați de idee, fiindcă așteptau să le vină în vizită rude de-ale nevestelor, fini, cunoscuți.

Se dusese atunci singur. Se urcase în mașină și străbătuse satul de la capăt la altul. Neobișnuit fusese că se intersectase cu alte și alte mașini care ridicau praful în aer. Cel mai straniu lucru însă fusese faptul că nu cunoscuse mai pe nimeni din cei aflați la volan și care străbăteau ca și el satul cu un aer de siguranță fără rost. Cotise apoi la stînga, avînd grijă să nu lovească mașina de dimburile de pămînt. O clipă motorul zumzăise mai tare, dar cu aceeași precizie rotundă și Vian se simțise foarte sigur pe el. Era ca și cum ar fi fost pentru prima oară propriul său stăpîn, pentru că abia atunci i se întîmplase să trăiască un asemenea sentiment al siguranței. Și de aceea în clipele următoare el se întorsese în umilință. Acceptă pînă și prezența acelor intruși în locul pe care-l considera de ani de zile numai al lui. Acceptă stupizenia lui și a celorlalți, bucuroși toți de cîștigul vieții lor : un automobil. Dar el cel puțin descoperise adevărul, de aceea putea fi îngăduitor. Ca un preot care a păcătuit și-și înțelege astfel enoriașii.

Lăsase mașina lîngă umbra pădurii, dăduse bună ziua celor întinși pe iarbă (Un bărbat, o femeie și fata lor, probabil !) și coborise în livada de cireși. De-acolo se zărea bine Valea Singerului, munții către care visase în fiecare an, încă de mic, să se îndrepte odată... Îmi voi lua, hotărîse el, concediu o lună, anul acesta în vară, și voi merge așa pe jos acolo sus... Am trecut de treizeci de ani, munții mă așteaptă, dar pînă și ei nu pot aștepta la nesfîrșit...

Ședea acolo, jos, pe iarba frumos mirositoare și urmărea soarele alunecînd cu lumina lui peste ținutul Mapamuto. Gîndurile se făcuseră tot mai rare, precum se rărea lumina serii. Cineva i le cernea parcă toropitor, și așa el uitase de timp și șezuse acolo cîteva ore. Căderea soarelui se desăvîrșise, iar în urmă nu rămăsese decît sîngele unui animal fantastic, aerian, care păta valea în întregime.

Se ridicase apoi (după încă un timp !) și pornise motorul. Mirosise atunci umezeală de seară, aerul amestecat cu benzină. După care întorsese din nou cheia și pădurea venise peste el, potolită, respirînd tot mai rar, mai imaterial...

★

...Abia în clipa în care ieșise în Șosea se gîndise brusc s-o ia în stînga, spre Tătaru. Își privise ceasul, era destul de tîrziu. Aprinsese toate luminile, fiindcă acum era convins că se afla singur prin locurile acelea, prin întunericul nopții, încremenit de la o vreme, monumental... Doar luminile albe ale mașinii mișcau parcă fantomatic lucrurile. Fantomatic dar real.

Atunci imaginea i se ivise din nou. Mergea încet, cu zece-douăzeci de kilometri pe oră și avea timp s-o urmărească. Dar pentru prima oară, de ani de zile, nu mai era toată și în zadar el se silea s-o refacă, s-o ia de la capăt. Obsedantă, distinctă, apărea doar scena în care primul călăreț își prăbușea calul cambrat pînă în cer asupra celuilalt, secunda în care cel de al doilea zbura prin aer, făcea arcul acela ce părea lent în aparență, întîi întinzîndu-se spre înalt și apoi coborînd tot mai drept și mai repede, și se prăbușea în prăpastie. Și apoi ochii rămași, privirea chipului său necunoscut șoviind în urmă, venind apoi spre el ca și cum ar fi fost ochii lui și nu ai călărețului.

Și mereu la fel, minute în șir, fără ca el să reușească să refacă imaginea spartă, fragmentată, dar concentrîndu-se tot mai mult și intrînd tot mai adînc în chiar miezul imaginii, ca și cum s-ar fi desprins de pe scaunul său, ar fi lăsat în voie volanul mașinii și s-ar fi mutat, **dincolo,** tot mai aproape de cai și călăreți.

Îl trezise doar claxonul violent al celeilalte mașini care venea din direcție opusă, și claxonul, ca și prezența mașinii acolo, îl uimiseră... Avea portbagajul încărcat greu și mergea cu farurile stinse ! observase el la fel de uimit.

„De ce mergi cu faza mare, dobitocule ?!" întrebase cineva și vocea înaintase spre el. Deschisese atunci ușa cu intenția de a da o explicație, dar nu mai avusese timp, vocea îl lovise. Un miros puternic de alcool se răspîndise în jur ca și cum s-ar fi spart o sticlă. După care totul se precipitase. Un al doilea coborîse jos, în tăcere și se îndreptase spre el. Mai avusese timp doar să simtă o cutremurare, fiindcă îl recunoscuse ; era chiar el, primul călăreț, aceeași disproporție a trupului, blugii pe care abia îi ghicea, încălțămintea înaltă, cămașa în carouri, distinsă cu precizie, și din nou mirosul de sticlă spartă. Lipsea doar calul, dar în mînă **călărețul** purta minerul cuțitului, iar lama lui se zărise o secundă limpede. O simțise pătrunzînd, iar de undeva, din urma imaginii venise spre el, în goană, călărețul cu chip necunoscut și se prăbușise peste el cu cal cu tot, se scufundase în el însuși pentru ultima oară în acel sfîrșit de Armîndeni, fabulos...

vasile remete

Mama

Cu limba adorației cuvînt
Frunza ființei mele ninge
Și nici un rău din lume n-o atinge
Din cîte sînt aicea pe pămînt.

Cînd te privesc...
Cînd te privesc
Parc-aș ajunge o flacără,
O flacără trăind, murind –
Ulei de candelă vorbind.

Întomnat fără de toamnă

Orșicît mi-ar fi de frig
Nu te caut nu te strig
Am pierdut și voi mai pierde
Viața verdelui cel verde
Orșicît mi-ar fi de sete
Îi spui gîndului să-aștepte

Oricît mi-ar părea de rău
Vei muri în gîndul meu
Sunet ce ai fost trimis
Ca să te visez în vis.

Violent de verde-i Efemerul

Șapte ani un gînd subțire
Sfîntul suflet răsucea
În cetatea ta – iubire,
Am rămas cu lacrima –

Șapte ani Amore Mio
Șapte ani dragostea mea
Ochișorii mei în tine
Au plîns cîtă rugăciune
Și-au rămas cu lacrima.

Șapte ani Amore Mio
Șapte ani dragostea mea
Am văzut că moartea-i vie
Că pe mine mă vina...

Nu mai tremură sărmanii
Ochii tăi deasupra mea
Mai închide-mi astăzi gura
Că pe-acolo va zbura
Sufletul suflarea mea.

plastică

Tonitza sau arta discursivității

În 1924, un fel de sondaj de opinie inițiat de Camil Petrescu în „Săptămîna muncii intelectuale și artistice" îl desemna pe Nicolae Tonitza „cel mai de seamă" pictor român în viață. Este, desigur, acesta un indiciu al popularității de care s-a bucurat opera pictorului într-un moment cînd nu se poate spune că arta românească ducea lipsă de personalități de prim plan. Dincolo de aprecierea flatantă — dar cît de relativă ! — conținută în sondaj, cel puțin un lucru acesta confirma: că imaginile lui **Tonitza** făceau o notă distinctă în peisajul artistic românesc și că mesajul lor era receptat cu simpatie. La data respectivă pictorul era în virstă de patruzeci de ani. Se scurseseră doar trei ani de la prima sa expoziție importantă, personală (1921), deși prezența sa expozițională devenise mai susținută de 8 ani de cînd (în 1916) expusese împreună cu Ștefan Dumitrescu, la București, o suită de aproximativ 100 picturi și desene. În condițiile cînd efectiv pictorul nu avusese fizic răgazul să își consolideze o operă de anvergură, care era explicația succesului său de critică și de public ?

Răspunsul trebuie căutat atît în universul cît și în calitățile intrinseci ale picturii lui Tonitza. O altă componentă a succesului ține de orientarea ideatică a intervențiilor publice ale lui Tonitza, atît prin intermediul cuvîntului scris cît și prin intermediul graficii. Ca gazetar și critic de artă, Nicolae Tonitza a fost incisiv : nervul frazelor sale reținea atenția. Ion Vinea spunea încă din 1924 că pictorul era capabil să asigure „triumful vizualității prin cuvinte". Și într-adevăr se poate constata că puțini pictori români au avut precum Tonitza știința imprimării unei discursivități literare imaginii. Această discursivitate, reflex al contactului nemijlocit cu natura, o urmărește — în varietatea manifestărilor sale, dictate de tema preferată — Barbu Brezianu. Recentul album semnat de el (Ed. Meridiane) poate fi înscris în cadrul manifestărilor legate de împlinirea a 100 de ani de la nașterea artistului, manifestări nu foarte vivace în plan științific și în fapt neînsoțite de nici-o expoziție. Este adevărat că splendida expunere din 1979 de la Muzeul de artă al R.S.R. nu este departe de noi.

Discursivitatea imaginilor lui Tonitza trebuie înțeleasă, desigur, în legătură cu intenția programatică a autorului de a oferi o lectură imediată, care să antreneze sensibilitatea. Format la școala muncheneză a studiului academic al imaginii, intrat în contact cu limbajul secessionist dar și cu acela al impresioniștilor și al marilor clasici ai Renașterii, fascinat de „scriitura" delicată a stampelor japoneze și sedus de vivacitatea colorismului lui Luchian, Tonitza își va crea un limbaj viu, unde tonalitățile se armonizează fără dificultate într-o permanentă căutare a unui echilibru cromatic în stare a înlătura potențiala capacitate agresivă a imaginii susținută prin desen. **Coadă la piine** (1919) sau **Dezertori** (1919) excelează prin încadrarea grafică a suprafețelor de culoare care nu țipă : în pictură strigătul lui Tonitza este surd, reținut ; în grafică se întîmplă contrariul. Lumea lui are o cuviosenie și o umilință ce implică tristețea și nu disperarea. A se vedea diferența între o pînză de a sa, precum **Femei sărace la cimitir** (1920) și exaltarea expresivă din tablourile de început ale lui Corneliu Baba, fostul său elev. Opera artistului îndrăgostit de periferiile sărace, de peisaje suburbane pe cale de prăbușire, ale cărui portrete sau peisaje sînt tratate cu o pastă ușoară, în tonuri de o atît de ireală diafanitate încît operele sale par de multe ori a fi la un pas de edulcorare, a avut rolul de filtru între generația lui Luchian și a lui Ciucurencu. În mod paradoxal, cel mai strălucit elev al său, Corneliu Baba, va face o pictură cu un alt tonus, cu o altă vigoare. Între marile contrarii sînt tot timpul zone de atracție.

Grigore Arbore

Natura ca sensibilitate

Urmare din pag. I

golite-n bintuiri tîrzii de brumă, / La Papiu Ilarianul șiruri de salcîmi îndrumă / Peste dealuri unde coama-i miezuină de hotare / Și de unde vîrfuri albe deslușești în depărtare ; / Multe veacuri de pe-această vale-a trecerii afla-i-or / Semnul binecuvîntării sfîntului părinte Maior ; / Lîngă marginea pădurii întîrziu și-nceat inginu-l / Blestemul ce-l tot mai zice cînd și cînd Urcan Bătrînul". **(Lîngă-un păr sălbatic...).** Un puternic „dor de țara transilvană, și de țăranii ei bătrîni", stăpînește poezia, într-o invocare a pămîntului străbun și a întemeietorilor de țară **(Țara dintre țări, Ajuns aici..., De sub sigilii, Cîntec tîrziu, Invocație, Pe prunduri, Ascultă, Doină, De țară cită frunză).**

Pornind de la nesterse imagini din țara transilvană poetul își face examenul devenirii în timp („Mai pot fi eu acela, ca într-o poveste de iarnă ? / Mai pot să cadă-n mine zăpezile de-atunci ?"). Legi ancestrale mențin aceste tainice și perpetue legături : „Sînt legi care nu iartă, și armonii sub lutul / în tot al întîmplării, rămas de la-nceputul / cînd alungat prin colburi, o lege din vecie / m-a lepădat, lăsîndu-mi doar umbra prin cîmpie". **(Poveste de iarnă).**

Ion Horea are o crudă percepție a timpului în zbor, surprinde metamorfoze ciudate într-un timp ce mereu trece peste un spațiu plin de „năluciri", apropiate de viziunea mitică. Peisajul se populează cu elemente aparținînd unei spiritualități rurale arhaice sau universului silvestru. Poetul simte dureros răspîndirea în vegetal și lenta transformare sub mușcătura timpului : „Ne-alungă vremea totuși / încet, încet se trec / Aceste mîini crescute și trunchiul lor întreg / Ce vînturi cheamă. Doamne, din goluri depărtate / Și-mi clatină făptura și rupe crengi uscate ? / Pe vremea cînd pămîntul mă aduna tăcut / Din mîlul nu știu cărui tărîm necunoscut, / Și praf ceresc, la ceasul cînd îmi ardea pe creștet / Nu-nțelegeam foșnirea frunzișului meu veșted, / Nici laudele spuse și semnul de iubire, / Cum se mai pot întoarce-n tăcere și-n jelire." **(Și pe hotar va ninge...).**

Ceva mai din adînc indică la Ion Horea capacitatea de a observa pe lîngă frenezia naturii și schimbarea dramatică. În calmul aparent al naturii Ion Horea descifrează și haosul adîncurilor. Din conștiința trecerii se naște o poezie frustă, directă, înfruntînd destinul. Într-o perspectivă ludică se reține semnificații de esență, cum ar fi sentimentul retragerii în natural sub zodia thanatică. Sub calmitate aparentă se imaginează un teritoriu halucinant : „La capătul acestei zile ce mai putem să hotărîm ? / Podaru-i gata să ne treacă oricînd spre nu știu ce tărîm / Unde-s pădurile de sînger și crîngurile de răchiți / Prin care oamenii fără umbră se-mperechează fericiți. / Călătorim în umbra mare-a pămîntului, tu mă auzi ? / Ne amețește floarea vieii și foșnetul de cucuruzi / Și ne trezim în înginarea de sus, așa de cînd ne știm. / Și ne petrecem prin ogradă și pe hotar, și ne plătim / De ce ni-i dat, pînă-ntr-o seară ciuf prunii or să fie grei / De rouă și pîn-la fîntînă o să mai trecem printre ei. / Și-o să ședem pe pragul casei, poate va trece-ntr-un tîrziu / Să-mi pună sufletul în roabă, ca într-o joacă, pînă-i viu / Să-l văd și eu ieșind pe poartă, să-l însoțim pînă la drum / Și tu să nizi de-această glumă, ca niciodată pîn-acum". **(Pînă-ntr-o seară...).** Poezia lui Ion Horea se desfășoară în ritmurile cosmosului, cuprinzînd, deopotrivă, devenirea armonioasă și dramatică.

Amintiri despre G. Topîrceanu

Un prieten al meu din copilărie, care a făcut Belle-Arte la Iași, într-o vacanță de Crăciun, mi-a istorisit următoarea întîmplare :

„Pe vremea cînd lucram la bustul sonetistului Mihail Codreanu, stăteam cu el de vorbă, în timpul cînd îmi poza, despre cărți, despre oameni, despre spectacole, despre probleme de artă. Odată vorbeam despre poezie și am pronunțat cuvintele : poetul Topîrceanu. Codreanu a sărit în sus și m-a întrebat : „— Cum ai spus? Ia mai spune odată !“ „— Poetul Topîrceanu ! Unde am greșit ? Cei ce scriu poezii nu se numesc poeți ?“ „— Ba da, dar numai cei care scriu poezie“ „— Păi Topîrceanu nu scrie poezie ?“ „— Scrie versuri, amice, nu poezie. Poezia e cu totul altceva“ — „—Mie îmi plac poeziile lui !“ „— Versurile lui vrei să zici ! Topîrceanu, amice este un simplu versificator, un autor de cronici rimate și ușoare... De aștia găsești cu sutele în Germania. Le dai subiectul, sau tema, și ei încep îndată să-ți turuie...“.

Așa gîndea despre Topîrceanu, prin anii 1921—1923 Mihai Codreanu, marele nostru sonetist.

Și nu numai el.

Și cu oarecare temei aparent, pentru că, la întoarcerea din prizonierat din Bulgaria, a scris pentru bani. În colaborare cu Eugen Todic (autorul romanului **Hirdăul lui Satan**), o revistă care avusese mare succes — ori succesul este ceva care nu se iartă ușor de confrați.

Din această situație l-a salvat nu numai talentul lui real, ci — în primul rînd — M. Sadoveanu care era un om cu amîndouă picioarele pe pămînt. Topîrceanu n-ar fi luat în 1926 Marele Premiu Național de Poezie, dacă n-ar fi fost susținut puternic de marele nostru povestitor. Sadoveanu s-a gîndit că „tînărul său prieten“ a ajuns la 40 de ani și nu are nici o situație ; că este copleșit de nevoi ; că familia lui este o familie săracă ; că nu se poate aștepta nimic de la „Viața Românească“ fiindcă, pe cît este de mare, pe atîta este și ea de săracă... Că, dacă vrea să-și scoată prietenul din nevoi, Marele Premiu este o ocazie unică și ea nu trebuie în nici un caz pierdută, fiindcă ea însemnează o consacrare de care are neapărată nevoie, și un frumos dar de 100 000 lei cu care să-și ajute familia să ducă o viață mai omenească.

Și Sadoveanu a procedat în consecință.

S-a scris și s-a povestit pe atunci că Sadoveanu a mers atît de departe în susținerea lui Topîrceanu, încît s-a sculat în picioare în timpul ședinței și a recitat Balada Morții, spre a înfringe opoziția lui Bogdan-Duică și a celor din tabăra lui. Bogdan-Duică a recunoscut că Topîrceanu, deși este un autor de reviste de la C. Tănase, a scris și asemenea versuri, dar prea puține pentru un premiu național de poezie. Scurt, el își menține opoziția față de tendința de a se acorda premiile naționale „în familie“. (Protestul lui a apărut în „Universul literar“ și Topîrceanu nu a pierdut nici o ocazie să persifleze pe Bogdan-Duică). Sadoveanu a convins însă pe ceilalți membri ai juriului și Topîrceanu a primit premiul național și primul lui gest a fost să trimită tatălui său un mandat de 5 000 de lei.

★

Întîia oară l-am văzut pe Topîrceanu într-o după amiază de început de iulie 1922, pe cînd trecea prin piața Unirii din Iași. Prietenul meu, la un moment dat, mi-a spus :

— Uite-l pe Topîrceanu ! Dacă vrei să-l vezi...

M-am întors și m-am uitat. A trecut pe lîngă noi și am putut să-l văd bine.

Un ins subțiratic, de statură mijlocie (pentru că purta pantofi cu tocul mai înalt), cu o față colțuroasă și slabă, îmbrăcat într-un costum de dril alb gen uniformă de licean, cum a purtat pînă tîrziu. În mînă avea un bastonaș subțire ca o nuia. Un simplu licean de 17—18 ani, judecînd după fața trecătorului și după croiala hainelor, și tare săracuț și stingher mai părea acel trecător singuratic neluat în seamă de nimeni.

L-am urmărit cu privirea pe cînd traversa în întregime Piața Unirii. Cu neputință să crezi că acel licean-adolescent a făcut războiul nostru de întregire ; că a fost în iadul de la Turtucaia ; că, după catastrofă, agățat de doi snopi de nuiele și apoi de o masă cu trei picioare a trecut Dunărea și a ajuns aproape de țărmul românesc...

★

Otilia Cazimir, nemulțumită de unii memorialiști, a căutat să convingă lumea, într-un articol publicat în **Însemnări ieșene**, că Topîrceanu a fost un fel de arbitru al eleganței, că a purtat cele mai scumpe stofe și s-a îmbrăcat la cei mai mari croitori, — aș fi crezut-o (pentru că ne-a fost dragă și mie și soției mele), dacă nu l-aș fi văzut pe Topîrceanu cu propriii mei ochi. Dar l-am văzut și în 1922 și zece ani mai tîrziu.

Ion Sava, în caricatura lui, care i-a făcut atîta sînge rău lui Topîrceanu, încît nemulțumirea lui a izbucnit și în presa ieșeană (polemică în care a intervenit și Ionel Teodoreanu) il prezintă, cu nedisimulată ironie, ca pe un dandy strălucitor — dar, accentuînd prea mult ironia, autorul **Parodiilor Originale**, apare ca un țăran boierit.

Se poate ca Otilia Cazimir să fi avut dreptate în sensul că, **scurtă vreme** — adică atîta timp cît a durat premiul național de poezie — Topîrceanu să se fi răzbunat pe vremea cînd apărea ca un licean întîrziat, îmbrăcat într-o uniformă nu prea nouă. N-are nici un rost să presupunem că familia Topîrceanu a fost o familie avută, pentru care premiul încasat nu a avut nici o importanță. Din corespondența citită de mine rezultă că el a ajutat pe toată lumea, pentru că făcea parte din familia oamenilor care nu pot să mănînce dacă văd pe cineva flămînd lîngă ei.

Atunci cînd am dat mîna cu el, în redacția **Adevărului Literar**, era îmbrăcat într-un costum de stofă gri, închis la culoare, la două rînduri, cu vestă — un costum bun, dar nu prea nou, deși era departe de a fi un costum obosit. Dar acum el se apropia de 50 de ani și la asemenea virstă, apariția liceanului de la 36 de ani ar fi fost mai mult decît ciudată.

Nu mi se pare fără rost să adaug că la Titi Topîrceanu am găsit un grup de 23 de poezii ale Nadejei Știrbey, scrise în limba franceză și trimise lui Topîrceanu spre a fi traduse în românește. Poeziile au fost trimise la diferite date, dar el n-a apucat să traducă nimic din ele. Cu acest prilej sora lui Topîrceanu mi-a spus că fratele său a fost invitat la masă de două ori de prințesa Nadeja Știrbey, dar el a găsit de fiecare dată mijlocul să refuze, fără să jignească. Prințesa a înțeles și nu l-a mai invitat a treia oară.

— Noi am fost copii săraci... n-am avut o creștere princiară... și decît să fac vreo greșeală, sau îmbrăcămintea... prefer să nu mă duc... Acesta a fost răspunsul la întrebarea sorei sale.

★

La surorile lui Topîrceanu, după cum am mai spus, am găsit, în afară de acte de stare civilă, de fotografii, de corespondență de familie și pagini de versuri și de proză, toate scrise la mașină, care n-au intrat în volumele apărute postum, adică rămășițele manuscriselor luate de Otilia Cazimir și „închise într-o casă de fier la compozitorul Alex. Zirra“ și a celor „luate de M. Sadoveanu și duse într-o față de pernă“, spre a fi depuse la Academie. Mie, mi-au reținut atenția, în special, două mici fragmente dintr-o scriere cu caracter autobiografic pe care le redau mai jos, în speranța că, poate, cineva știe să dea vreo lămurire despre această lucrare proiectată, ce se anunța ca foarte importantă. Dăm și două fabule întregi și anume : **Șoricelul și pisica** și **Soborul iepurilor**, precum și mai multe versuri izolate.

INTRODUCERE

Am avut o copilărie singuratică. Împrejurări de viață, pe care nu pot acum și nici n-aș vrea să vi le împărtășesc, m-au ajutat să-mi trăiesc copilăria mai mult singur, fără tovarăși de virsta mea, în mijlocul unor păduri seculare — pe Argeș în sus — între munți și dealuri inalte, cu izvoare și piraie cristaline și cu poiene ca din vis, deschise în imensitatea codrilor — care incepeau cam de pe la Curtea de Argeș și țineau neintrerupt pînă dincolo în Ardeal, trecînd peste culmea Carpaților. Atunci am inceput să cunosc animalele și de atunci am rămas cu dragoste pentru ele — am rămas față de ele, de pe urma acelei convietuiri, cu un fel de sentimente (pe care numai față de oameni le încercați) — ca și cum ar fi și ele tot un fel de oameni.

. . . . . .

Întîmplările pe care vreau să le povestesc aici s-au petrecut toate într-un singur an al vieții mele, într-o singură vară strălucitoare cum n-au mai fost de atunci. Amintirea acelor intîmplări minunate ar fi rămas poate ingropată pe veci, în pămîntul la care mă voi întoarce, dacă tîrziu, în urmă, retrăindu-le cu mintea mea de acum, nu mi s-ar fi părut că descopăr în ele tainice înțelesuri și ascunsă rînduială.

ȘORICELUL ȘI PISICA

Un pui de miță cam sbîrlit
A prins sub-pat un șoricel
Și tot jucîndu-se cu el
A zis la urmă, ostenit :

— Acuma, după cîte știu
Din moși-strămoși, din tată-n fiu,
Ar trebui să te mănînc.
Dar nu știu bine cum să fac
Să-ți viu de hac,
Că nu-s destul de învățat
Și niciodată-n viața mea
Eu șoarece n-am mai mîncat...

— Mă iartă, Domnule Pisoi,
Răspunse bietul șoricel
Ultîndu-se furiș la el, —
De-aș fi prin lume mai umblat
Te-aș învăța, dar nu știu cum,
Că nici eu n-am mai fost mîncat
De nici o mâță pîn'acum...

SOBORUL IEPURILOR

La marginea pădurii pe'nserat
Un iepure bătrîn a adunat
Vreo patruzeci de iepuri și vătui
Și le-a vorbit așa pe limba lui :
— Iubiții mei feciori, nepoate și nepoți,
V-am adunat aici pe toți
Ca să vă spun o taină foarte mare
Și cît se poate de folositoare...
— Vorbește ! Te ascultăm ! strigară în cor
Toți iepurii și iepurașii din sobor
Strînși unul lîngă altul în lumina lunii
Și toate urechiușele la fel
Ca niște pălnii s-au întors spre el
Ca să culeagă mierea'nțelepciunii.
— Să știți cu toții de-astăzi înainte
Și să luați aminte
Că oamenii pornesc la vînătoare
De obicei — în zi de sărbătoare.
Toți și-au întors urechile spre el
Și se uitau ca mâța'n calendar
— Și după ce putem cunoaște oare
Noi, bieții iepuri, cînd e sărbătoare ?
— Vai, asta nu se știe niciodată
(și acest vers tot final de înlocuire)
— Aceasta nu se poate ști de mai inainte.

★

În timpul bombardamentelor anglo-americane din primăvara lui 1944 stăteam de vorbă cu H. Blăzian, în fosta redacție a **„Adevărului Literar“** despre vremurile de altă dată. Între altele făcînd amare reflecții pe tema prieteniei și prietenilor, mi-a istorisit cît a fost de impresionat de felul cum arăta Topîrceanu la întoarcerea de la Viena. El nu știa că are cancer — toți îi ascundeau acest lucru — și se dusese la Viena ca să consulte mai mulți medici mari.

— Am fost la gară cînd Topîrceanu s-a întors de la Viena. Din toți prietenii, confrații și cunoscuții nu venise nimeni să-l întîmpine, să-i spună un cuvînt bun. Cînd m-a văzut pe mine, ochii i s-au umplut de lacrimi.

— Tocmai dumneata să fii ! Dumneata, la care nu mă așteptam ! Tocmai dumneata ! (Într-o scrisoare către Sevastos, Topîrceanu nu prea fusese amabil cu Blazian).

Otilia Cazimir susține că nu a venit nimeni în întîmpinarea lui Top, pentru că asta a fost dorința lui — o cochetărie a lui... Nu voia să fie văzut așa cum îl schimbase boala. Iată cum îmi povestește întoarcerea de la Viena în scrisoarea ei din 11 iunie 1958.

„Cu privire la ceea ce-mi scrieți despre dl. H. Blazian, am iarăși ceva de adăugat. G.T. n-a fost singur la Viena, ci cu mine. Și n-a fost operat. Era inseparabil. Cînd ne-am întors în țară n-am anunțat **decît** pe fratele lui (sculptorul Ion Mateescu), care ne-a așteptat la gară. Nu-mi mai aduc aminte să se mai fi nimerit și altcineva pe acolo. Dacă a fost — a fost o simplă întîmplare, iar lui G.T. nu putea să-i facă plăcere : nu voia să fie văzut așa cum era, slab, palid, pierit. În orice caz, n-a plins. Era prea mîndru pentru asta. Eu știu așa de bine cum și-a suportat chinul, cu cîtă demnitate, cu cîtă eleganță ! Am stat în București două zile — în care timp nu m-a lăsat să-l anunț nici pe Mihail Sadoveanu, nici pe Corneliu Mihăilescu, singurul lui prieten. Ca să-i pot spune lui Sadoveanu adevărul, pe care numai eu il știam, a trebuit să mint, să ies pe furiș de la hotel, sub pretext că mă duc la coafor... Și dacă a plîns cineva — a fost Mihail Sadoveanu !“

★

Am găsit, am avut în mînă și am citit un caiet dictando, legat în pînză, numerotat de la 3—318, în care Ralița Iliant **intenționa** să scrie totul în legătură cu moartea fratelui său. N-a scris decît paginile 3—10. Titlul scris pe caiet : **Însemnări pentru mine. 1937, an fatal.** Iată însemnările ei, fără nici o adăugire și fără nici o tăietură din partea mea :

„Am plecat de acasă, de la Lonea spre Iași, cînd am primit o telegramă tristă : „Gogu bolnav rău“. Marți 27 aprilie am pornit la drum. Marți spre Miercuri am dormit la Pitești. Miercuri am fost la Iași, la 9 seara. M-a așteptat nenea la gară (sculptorul Ion Mateescu). Am dormit la ei. Nenea a plecat în seara aia la București, iar eu m-am dus cu Margareta (soția sculptorului Ion Mateescu) să văd unde șade Gogu. Era întuneric și nu se mișca nimic. N-am intrat ca să nu-l sperii prin prezența mea.

La 29 Aprilie, pe la 10.1/2, a venit Otilia și m-a luat la el. Am intrat. Era de nerecunoscut — slab și istovit. S-a emoționat și a inceput să plîngă — toată ziua și toată noaptea a fost grozav de agitat. Am dormit singură cu el. Mă ruga să-l întorc, să-l sui pe pernă și-mi zicea : „scumpă soră“. I-am spus că poate va scîrții scaunul pe care dorm și-l va deranja. Mi-a răspuns :

— Stai fără grijă, imi pare bine că mă simt ca acasă la noi.

S-a agitat. I-am spus să stea liniștit că i se face rău. Mi-a spus : „eu sînt singele lui, să-l ajut să scape, să-l iau acasă“. — „Luați-mă acasă ! Scăpați-mă !“

Cumplită durere pentru noi amîndoi.

— Cît ești tînăr, umbli cît umbli, dar la urmă tot cu ai tăi rămîi !

. . . . . .

Mi s-a părut că-l plictisesc cu toate că stăteam nemișcată ca o piatră. L-am întrebat : „Eu vin să te văd și tu mă gonești ?“ M-a luat de mînă, m-a tras lîngă el și m-a așezat pe dunga patului ca să stau acolo. Mi-a spus : „Eu sînt singele lui, cum să-l plictisesc ?“

. . . . . .

Pe mama a văzut-o în umbră — spunea el — dar nu vrea să intre în casă.

A amenințat liliacul, care era înflorit la fereastră, cu pumnul strins și a zis : „Înfloriști?“

Mi-a spus : — „Dă-mi pasteluța“ (o anestezie) și să dorm. Să nu mai umble nimeni prin casă.

Îi udam mîinile cu apă și-mi spunea : „Să-mi mai cumperi d-astea că tare-s bune“.

În ultimul timp avea dureri mari și-și mușca limba. Mi-a spus :

— De ce tocmai eu am fost ales să... ?“

Toate astea s-au întîmplat de joi 29 aprilie pînă miercuri 5 mai, seara. De aici încolo n-a mai vorbit. Atît mai puteam înțelege din șoapta lui : „Hai și fugi !“ Nu știam ce vrea să spună. Și a zis : „mamă“.

Vineri seara, la ora 11,10 și-a dat sufletul.

Titi i-a ținut luminarea și pe brațele ei a murit.

În curte plîngea tăcut d-ra.

C.N. (Camelia Nădejde și Lucia Mantu) a venit în ajutorul Titei ; eu, la fereastră, am început să țip. Bietul Gogu a deschis ochii și apoi i-a închis pe veci, ochii lui dragi de diamant negru.

D-ra Otilia a fugit în clipele grozave. N-am mai văzut-o pînă a doua zi, cînd a venit lume multă și el era la îmbălsămat.“

Constantin Pelmuș

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Premiile speciale ale Uniunii scriitorilor pe anul 1986 : Maria Banuș asistată de D.R. Popescu, Ion Bănuță, Letay Lajos și Paul Georgescu

MANIFESTĂRI „PANAIT ISTRATI“ LA BRĂILA

● În zilele de 6, 7 septembrie a.c., în orașul Brăila, sub egida Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă și a Uniunii Scriitorilor din R.S.R., au avut loc mai multe manifestări, dintr-o serie care devine tradiție, legate de opera și personalitatea lui Panait Istrati.

În ziua de 6 sept., a.c., orele 18 a avut loc lansarea cărții „Cum am devenit scriitor“, culegere de texte din scrierile lui Panait Istrati, în prezența soției scriitorului, Mariana Istrati, și a alcătuitorului culegerii Alexandru Talex. Au asistat scriitorii invitați la manifestare și un numeros public.

În paralel a avut loc ședința Cenaclului Uniunii Scriitorilor „Panait Istrati“ din Brăila care a fost condusă de președintele cenaclului, Fănuș Neagu.

A citit poetul Ion Mustață. Au participat la discuții : Vasile Rusescu, D. Munteanu, Valentin Popa, I. Munteanu, V. Coman, Iulian Neacșu, Artur Silvestri, Z. Cărlugea, M. Ungheanu și Fănuș Neagu.

PREMIUL „PANAIT ISTRATI“ 1986

● În ziua de 7 sept. a.c., în foaierul Teatrului „Maria Filotti“ din Brăila, a avut loc festivitatea decernării premiului „Panait Istrati“ pe anul 1986, acordat de Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Brăila și Uniunea Scriitorilor din R.S.R.

Premiul „Panait Istrati“, 1986, a fost decernat prestigiosului prozator Eugen Barbu, **pentru contribuția adusă la relansarea în România postbelică a operei scriitorului.**

Festivitatea de premiere a fost deschisă de președintele cenaclului Uniunii Scriitorilor „Panait istrati“, Fănuș Neagu. **Au vorbit despre semnificația acestei manifestări** Gabriela Jelea-Vancea, **președinta Comitetului județean pentru cultură și artă, și** Mihai Ungheanu. **În alocuțiunea sa,** Eugen Barbu **a vorbit despre simpatia adîncă și respectul care-l leagă de opera lui Panait Istrati, care l-au determinat să participe alături de Alexandru Oprea la relansarea prozei lui Panait Istrati în România.**

La încheierea festivității actorii Rodica Mușeteanu **și** George Toropoc **de la Teatrul „Maria Filotti“ au interpretat un fragment semnificativ din piesa „Martor și judecător“ de I. Bălan.**

La festivitatea decernării premiului „Panait Istrati“ a asistat Valeriu Stoiu, **secretar cu propaganda al Comitetului județean Brăila al P.C.R.**

„Sunt un scriitor român“

Urmare din pag. 1

Panait Istrati. Meritul însă de a fi înlăturat prejudecățile atît de periculoase în ceea ce il privește le revin, deopotrivă, lui Al. Oprea și Eugen Barbu, indiferent de opiniile proaspeților istratofili. E cu atît mai salutară hotărirea organizatorilor „Zilelor Istrati“, din acest an, Cenaclul Uniunii Scriitorilor și Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Brăila, de a acorda Premiul „Panait Istrati“ lui Eugen Barbu. În acest sens, pe lîngă meritul de a-l fi redat cititorilor români, există multe similitudini și în scris, dar și în viață. Deci, nu întîmplător l-a tradus Eugen Barbu, căruia orice i se poate contesta, dar nu și faptul că este un mare scriitor, pe Panait Istrati. Farmecul extraordinar al limbii și, mai ales, al construcției frazei, iubirea de cei sărmani, o viață închinată scrisului, levantului și levantinilor ; dar și fascinația prieteniei, în ciuda acelorași mari și mici trădări și trădători ; dar și franchețea opiniilor bune sau rele, fericite sau nefericite (e nevoie să amintim articolul lui Istrati despre Eminescu ?) ; dar și incomoditățile unor personalități puternice care au știut și știu să-și facă dușmani, să-și creeze adversari tenaci, ori chiar să-i incălzească la sîn, cum se zice. L-a trădat Eugen Barbu pe Panait Istrati ? Să fim serioși, de trădat l-au trădat toți cei are n-au făcut nimic pentru a-l readuce între scriitorii români, în cultura română, acolo unde se dorea el insuși, toți cei ce se străduiesc să ne convingă ori că este francez, prin adopție, ori grec după tată. „Sînt în primul rînd un scriitor român“, scria Panait Istrati.

Prin acordarea premiului „Panait Istrati“ lui Eugen Barbu nu s-a făcut un act de complezență față de un scriitor care să dea, și-i dă, o aură specială, ci, mai ales, un act de recunoaștere a meritelor incontestabile ale celui care și-a asumat cu un curaj exemplar aventura extraordinară de a-l reda limbii și literaturii române pe Panait Istrati.

Gustul sintezei

Urmare din pag. a 3-a

la inocenți la diabolici — în rețele de semnificare morală etc.

Evoluția criticii Mirelei Roznoveanu a avut loc, pe de o parte, în sensul extensiei tematice: de la fragmente de interes ușor localizabil spre chestiuni de sinteză: pe de altă parte, marchează începutul unei fixări în magma arhaicului, unde iscodirile ipotetice au maxima forță modelatoare. În **Civilizația romanului**, scoaterea actului critic din anumite convenții curente capătă o aparte consistență prin susținerea sa de către (și înăuntrul unor) temeinice excursiuni de istoria culturii și civilizațiilor arhaice. Înțelegînd romanul ca tip de civilizație spirituală — deci ca un corpus de procedee, teme, tehnici ș.a. menite să angajeze procese de semnificare și comunicare înăuntrul imaginarului —, autoarea consideră romanul european modern ca produs al unei îndelungate evoluții, al unor experimentări vechi, selectate de timp și autonomizate numai de către o conștiință estetică relativ recentă. Astfel, propune o lectură a **Ramayanei** ca roman deghizat, inventariind o serie de tehnici narative antrenate în crearea ficțiunii absolutului care animă civilizația vedică. Cu toate că modul de gîndire și inițiere brahman dictează construcția **Ramayanei** (de la scriitură la noduri conflictuale și tipuri de personaj), autoarea convinge că debutul este analog unui roman balzacian. Figura lui Ghilgameș configurează un foarte vechi model al faustianismului, înțeles ca o căutare eșuată a unei transcendențe stimulatoare pentru construcția omenescului. **Visul din pavilionul roșu** face parte din aceeași familie cu **Wilhelm Meister** și **Doctor Faustus.** Apropieri de acest tip între texte aparținătoare unor timpuri și culturi deosebite — ca structură și idealuri — sînt făcute precaut și mai mult din dorința de a evidenția tipologii supraistorice care aparțin unei civilizații a romanului. Este o schimbare de optică fertilă în direcția reevaluării trecutului cultural, o descentrare a acelei mentalități ce se lasă subjugată, în aprecierea estetică, de etaloane actuale europene devenite exclusiviste. Mirela Roznoveanu analizează cronotopii **Iliadei** (cetatea, tabăra și Olimpul), obsesia temporalității în textele egiptene, tensiunea spirituală, care atrage după sine o plasticitate redusă, din textele despre Zarathustra. **Biblia** este interpretată dincolo de atitudinile ideologice de respingere, ca ipotetic roman al unei familii, cu variate registre stilistice și modalități narative ce aparțin unui clasicism inconfundabil; de excepție este investigarea tipurilor de atitudine pe care naratorul le are față de divinitate.

Prin noutate, și cadență ideatică, lucrarea Mirelei Roznoveanu este un veritabil roman al protoromanului.

RETRĂIREA TRECUTULUI

Urmare din pag. I

pre planurile lui Hitler, în „Curentul“ sau „Universul“, vedeau apariția iminentă a războiului și apărea clară și stringentă ideea unei salvări generale colective. Visul ciobanului se transformase, însă, în psihoză agresivă, gregară, și în dorința unei salvări din fața dezastrului. Au fost prezenți, acolo, celebrități ale timpului, filosofi și sociologi, politicieni, savanți și istorici, de la Nicolae Iorga și Gheorghe Marinescu, psihiatrul, pînă la Moromete și fiul său. Înainte de a lua în derîdere acest „eveniment popular“, s-a observat cu evidență că el ascundea în ampioare, ignoranță, fanatism și incrincenare, o teribilă dramă socială: aceea a spaimei apropierii războiului.

Și nu aș fi început să scriu romanul istoric **Ieșirea la Mare** (sau **Simeon. Diavolul**), între 1975—1976, și apoi, în cîteva variante, pînă în 1985, dacă n-aș fi trăit eu însumi, alături de toți contemporanii noștri, **psihoza mondială a unui război nuclear,** eforturile politice de impunere a unei păci durabile, și repercusiunile acestor căutări intru spirit. (Nu scriem, niciodată, un roman **istoric**, de dragul unui eveniment revolut, însă senzațional, ci numai pentru că, retrăind acele evenimente istorice, oferim o parabolă zilei de astăzi — care trăiește, e drept, istoria, în termeni profund tragici). Psihoza din 1936 își poate găsi comparații în istorie, cea nucleară însă nu — ea îți produce spaima unui final catastrofic... Critica a examinat **Ieșirea la Mare** ca o carte despre neputința de a ne salva (războiul n-a putut fi, atunci, în nici un caz oprit), ca o parabolă în genere, despre „nebunia“ colectivă, în vremuri de mare incleștare.

Un alt chip de retrăire a istoriei a fost, într-un caz personal, conceperea piesei politice „Regina Iocasta“, ca revers al tragediei lui Oedip, stăruind asupra mitului maternității și feminității. Aflat în căutarea unui principiu de artă, intitulat „noul spirit străvechi“, în parte influențat de Brâncuși și James Joyce, am scris această lucrare ispitit de trairi îndelungat sedimentate în mine: tragicii greci și filosofia feministă a emancipării, din acest secol (de la Stuart Mill și pînă la Mathilde Niel și Bety Fridan), și călătoria de studii în Grecia, în 1976. Nici această piesă nu m-ar fi „salvat“, fără cunoașterea vechimii gîndirii orale a românilor, fără fondul spiritual traco-helenic, fără zicerile sau amintirile orale ale mamei etc... (Iată un singur exemplu: cînd o rudă îndepărtată a noastră i-a povestit mamei că și-a blestemat „fiul risipitor“, spunîndu-i: „să-ți dea, copile, Cel de sus (Zeus!), să te conduci după steaua cainelui“, eu am crezut că bătrînul neștiutor de carte a preluat această zicere chiar din Sofocle!...) Această expresie păgînă a supraviețuit pînă astăzi, divinitatea luînd locul zeităților helenice, iar valoarea acestui blestem s-a păstrat ca idee tragică, pînă astăzi. Numeroase alte asemănătoare zicale au fost structurate filologic de Iuliu Zanne în zece uriașe volume, (Ed. Academiei, 1895), probabil cea mai amplă editare a unui folclor străvechi în toată lumea, și încă unul esențial: un folclor consanguin gîndirii dunărene antice și celei grecești.

O retrăire a Istoriei mi-a fost oferită și de documentația, — trudă de aproape un deceniu — a cărții „Aforismele și textele lui Brâncuși“. Am asistat, atunci, la reconstituirea în memoria mea și în paginile acelui volum, pentru cititori, la nașterea și clasicizarea unei revoluții plastice internaționale, care avea să poarte numele generic de „civilizație a imaginii“, „civilizație a ochiului“, avînd la bază în primul rînd doi oameni — și anul 1907: Brâncuși și Picasso. O a doua carte pe care o scriu, acum: **Brâncuși — Domnișoara Pogany, un studiu asupra ochiului în sculptură și arhitectură,** tocmai acest lucru vrea să demonstreze: chiar stăruința obsesiei **ochiului** și a simbolismului său universalist, de „fereastră a spiritului omenesc“. Rombul la vechii români era socotit, așezat ca ornament sub **ferestre,** drept „ochiul proteguitor al casei și al familiei“ ; așadar, un arhetip esențial.

Istoria, atît cea recentă, cît și cea imediat îndepărtată, sau chiar cea străveche, trăiește într-un soi de spirală labirintică, cu virtejuri și reveniri ciclice, perpetue, un fel de imperiu al ideilor, aflate într-o veșnică mișcare. O necesitate secretă impune ca o anumită idee să o redescoperim, să o reînviem, să o reconstituim, astăzi și nu mîine; alteori mai tîrziu, decît niciodată. Și se întîmplă ca o intuiție individuală, (ca și în cazul **Coloanei fără sfîrșit**) să redescopere, în subconștientul colectiv milenar, un simbol și o metaforă esențială, reactualizată cu o nouă viață și o nouă valoare spirituală, în fața tuturor oamenilor. Aceasta ne trimite cu gîndul că sîntem, întotdeauna, **slujitori** ai Ideilor și nu posesori ai lor, că ele se află într-un soi de brownian virtej, în jurul și deasupra noastră, cu acea putere de eternitate a spiritului, care oferă (fie că **o creăm noi,** fie că **o retrăim** și o **reconstituim**), viață Istoriei în general.

Este acesta un sentiment fără de care nu am putea trăi; și nici scrie.

UMBRA LUI MIRCEA

Urmare din pag. I

trificare a lui în preajma și în lumina unui semn care ține de mersul implacabil și justițiar al istoriei, o mărturie care face față veacurilor. Apare Mircea, umbra lui Mircea, voevodul erou al neatîrnării neamului. Cercetări istorice noi au scos la iveală izvoare care îi conferă marelui domnitor român o altă imagine decît aceea tradițională trecută și în literatură, în lirica și epica (cronicile) ce i-au consemnat luptele și jertfele închinate pentru apărarea și păstrarea țării în hotarele ei. Pavăza a Carpaților și-a Dunării a fost el, păvăză a Europei și echilibru al ei în vremea atîtor spargeri de hotare și amestecuri de populații cite se intîmplau și de aceea aceste izvoare pe deplin mărturisite în acest an cînd se împlinesc șase veacuri de la urcarea lui pe tron îi conferă, pe bună dreptate, aura și sceptrul de cel Mare ; Mircea cel Mare, sinonim peste timp cu celălalt Mare din Moldova, Ștefan cel Mare, sinonimi amîndoi mai tîrziu cu Viteazul și toți laolaltă sinonimi cu ceea ce avea să devină și să se împlinească prin lupta și jertfa de generații ideea de unire și unitate națională. „Consider ca o înaltă datorie patriotică să reamintesc, și la acest mare forum al democrației muncitorești, spunea secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, drumul lung de luptă și jertfe, de mai bine de 2 500 de ani, de la atestarea documentară a existentei dacilor, a „celor mai drepți și viteji dintre traci“, precum și împlinirea în acest an a 600 de ani de la venirea, în fruntea Țării Românești, a marelui voevod Mircea cel Mare, moment care a marcat renașterea poporului român, începutul luptelor împotriva dominației străine, pentru neatîrnare, pentru formarea poporului, a statului național unitar independent“.

Această poemă ca o orchestră solemnă, *Umbra lui Mircea la Cozia*, scrisă și publicată sub impresia acelor curenți de adîncime care formau fluxul ideilor și aspirațiilor ce prefigurau cîocotitorul an 1848, rămîne într-un fel și una din direcțiile de fond, testamentare, prin valoare și efect, ale liricii patriotice, o poziție pe care literatura română a consacrat-o și o consacră în chip fundamental. Poetul marii umbre de la Cozia nu este doar un autor de studiat, de revăzut în bibliotecă și recitat pe scenă, depus în memorie printre arhive, ci un poet de direcție. Este poetul invocației și al reflecției istorice.

GEORGE BACOVIA — 105

● Muzeul Literaturii Române organizează în cadrul tradiționalei manifestări Rotonda 13, **evocarea** George Bacovia în simbolismul românesc, **prilejuită de împlinirea a 105 ani de la nașterea poetului.**

Prezidează acad. Șerban Cioculescu

Au fost invitați să vorbească : Cezar Baltag, Ștefan Augustin Doinaș, Dinu Flămînd, Dumitru Micu și Florin Mihăilescu. Actrița Agatha Nicolau va prezenta un microrecital din creația poetului omagiat.

Manifestarea va avea loc luni 15 septembrie a.c., orele 18 în Rotonda muzeului din str. Fundației nr. 4.

POȘTA REDACȚIEI
de Ion Gheorghe

V. PETRESCU MĂRGEAN : În biletul însoțitor, exagerați puterea și rostul nostru. Am găsit însă patru poezii pentru **Antologie**, și-am aruncat 46. De-aici încolo, urmați singur drumul Golgotei dumneavoastră. Deci : patru fără titluri ; la dreapta și-nainte marș !

CONSTANTIN TIGANELE : Suferința : „Ingenuncheat ca un semn de întrebare / lîngă cadavrul ecoului / apăs cu degetul pe ochiul pietrei / și-o simt zvicnind în ochiul meu".

TRANDAFIR SÎMPETRU : „Să tocești drumuri senine / și alei cu flori de soc / nu mai plînge pentru mine / pentr-un lemn ce nu ia foc". Însă nici o veste, nici o nădejde în veac, amin.

NEGOESCU PASCAL : Din **Aforisme**, acest poem într-un vers : „Prin poene, margarete albe, voalul pămîntului e un vis", și nici un afurisit de... aforism.

MAGDALENA BRATU : Următoarele fragmente : „Cînd motanul nopții e lîngă mine / Mai albastru decît cea mai albastră felină / torcind nervos / dorința mea de-a alerga / prin senzualitatea focului / cînd crinul-idee îmi ninge / pleoapele / și părul / și buzele" 2. „Și încerc a fredona / melodia albastră a ochilor verzi / ... / trezindu-se în clipiri de brazi / ... / Strecurindu-mă — o cometă / prin steme de aer" 3. — „Azi ți-am iubit pașii / doi ai mei, unul al tău / iți amintești ? / urmăream jocul lor pe asfalt / și glasul lor simplu / și-mi plăcea". Mai trimiteți de întregi.

A. M. : Stimate AM, aveți **Necunoscutul mi-a spus** : „Nu te lăsa înnoptat — mi-a zis / de gîndurile negre și bolnave / chiar dacă ulii scriu pe cer / tristețea ta de șarpe înduit, / în tine nu se-ascunde prada / căci adăpost fragil ești pe măsură / o gaură de cer ți se cuvine / stă scris pe cer sub curcubeu / nu-ți mai ascunde gîndul însoțit / ... / fii șarpele ce moare-n asfințit / fii uliul, sfîșiat de remușcări". Prezentați buletinul dv. !

ION FLORIN MARINOIU : Ziceți în bilet : „Îndeosebi as dori să reflectați mai mult asupra poeziilor **Autumnală, Pești, La hanul cu tei** (etc.) și totodată, lăsînd la alegerea dv., să dați publicității tot ce vi se pare mai sensibil". Răspundem : nici dv. nu v-ar fi stricat să vă gîndiți (meditați) înainte de-a le arunca în plic pe seama noastră. Deci : nu ni s-a părut, nu „dăm publicității". Altă dată, la mai bine !

EFTENE DUMITRU : Vă rămînem recunoscători un veac, două, pentru precizarea ce-o faceți în bilet : „Sub pseudonimul Dumitru C. Cetină, se ascunde Dumitru D. Eftene". Într-adevăr așteptam cu paginile în calandru să ne cînte măcăleandru.

ALFRED CAROL WAGNER : Din **Tu ești :** „Și vrei să-ți spun / iubito, cine ești / pentru ce mai drept / să te privești ? / Ei bine, ești, iubito, un pahar / murdar / în care toți chelnerii asudați / au turnat / nu vin de chios, nici măcar Murfatlar / poșircă au turnat, venin amar". Nu-i frumos din partea dumneavoastră : dacă nu vă înțelegeți, divorțați.

PAUL SÎRBU : „În astă seară / mă voi urca / pe muntele Sinai / și voi ciopli / cele zece table / ale despărțirii". Haida de !

NEISCĂLIT : Această fără titlu, ca și dv. fără nici un fel de nume : „Mă-nvălui în teama / de negru și alb / ... / Mă ard luminile verzi / care curg / mi-e da, și totuși / mi-e nu". Dacă nu vă este nici de nume, de prenume, de renume, cum să vă fie de vre-un da, ori de vre-un nu ?

CHIRIȚĂ CONSTANȚA : „Iar vintul a împrăștiat Speranța și culoarea / cum numai florile își scuturâ / dantela de petale". Atît și mai va.

CONSTANTIN ARDELEANU : Hoinărind prin Casbah : „Răstignire de felah / cite-un implorat Allah / resemnare în plin crah / cor de vaiete în „ah" / contrapunct la Fugi de Bach / printre hrube de Casbah / rătăcit pas de valah". Însă hîrtia Extra Strong, pe care scrieți, ne-a dat gata.

IULIAN PĂUNESCU : „Ca un clopot mă țin să nu cad / Abia mai pot rosti cîteva șoapte / mi-e pace, mi-e bine, mi-e pace". Fiți pe pace, nimic deosebit.

GEORGETA DRAGOMIR : Rană de suflet : fără ultimul vers : „Au înflorit trandafirii / cămașa verii s-a pătat de sînge / și nici o vină nu am / de această durere virgină / Vino, să umblăm prin cuvinte / Gîndurile noastre vor singera". **În inserare :** „O stea licărește / într-o groapă de cer / seara stă gata să cadă / în ierburi / Eu, copacul uimit de floare / ametesc de mireasmă / O clipire de noapte / sfîșie cămașa luminii / Pe-o muche de deal, / o privighetoare / deschide / luminișul". Trimiteți.

NICOLAE SERGIU : Bune, scurtăturile : **Haiku :** „Mai cad felinare / înecînd / zeniturile toamnei". **Monolog :** „Carnea cîrșunilor tale / Semnul verde / dintre omoplați / își desface spicele / combine pitice / nu-i cuprind / Cred că iubesc" ; **Labirint :** „Pe aici / sau / pe aici / eventual / pe dincolo". Dar și pe la noi.

ROSE TALL : Liniște : „O pisică pe acoperișul vecin / fotograful din spatele curții / întinde clișeele / crimpeie de viață / pe sîrmă asemeni / unor rufe /, domnul de la mansardă / (a cărui virstă / n-o mai știe nimeni) / se leagănă în balansoar / cu ochii închiși / amintindu-și poate / scene din războiu... / pufăie fără grijă / din pipa încovoiată / pe spinarea pisicii / de pe acoperișul vecin / și simte parcă un fior / prin piciorul de lemn" ; **Război :** „Privesc pe culme / la rufele curate / întinse de mama / șase cămăși / șase vestoane / șase bonete / o aud pe mama / numărînd în șoaptă / cinci cămăși / cinci vestoane / cinci bonete... / uneori / caută ostenită / prin albie / și rufele nu-i ies / la socoteală / patru cămăși / patru vestoane / patru bonete / degetele-i tremură / albe de sodă / prinzînd rufele / în cîrlige / trei cămăși / trei vestoane / trei bonete / de acum / prăpădul s-a sfîrșit / gîndește mama / cu un licăr / de speranță / întinzînd rufele / două cămăși, / două vestoane / două bonete / uneori / cînd e singură / mîngîie cămașa / și vestonul tatei / cu o mînecă / lipsă" ; **Pastel :** „Toamnă tîrzie / cu iarba arsă / în cîmpie / și-n sufletul meu. / lui Ion Scorei / îi cade pe frunte / o șuviță rebelă". Deci Rose Tall, mai trimiteți, iar Ion Scorei să se pieptene și să mai dea pe la noi.

IONESCU MIHAIL : Căutați satisfacții mai sigure, în branșa dv. Nu vă amăgiți, sînteți un om sănătos ; slăvită-i munca omului de bine.

DUȚU VIORICA : „În spațiu murmură iar Căutata / prin șoaptele împlinirii / Fiind dar unica, adevărata / Muzică sfînt-a sufletului". Nu rimează, dar ceva este.

CORNELIU VASILE : Dor : „Luna învelește rotunjimile / în foi suprapuse de ceară, / turmele negre înoată surd / prin praful de raze de-afară. / Se-aude un tren tăcănind / peste traversele de lanuri în pirg / iepurii rontăie lîngă fîntîni / umbre de vite vîndute la tîrg / Noaptea își impachetează așteptările / în speranțe, șoptind ireal, / fata cu păr de spic, cu cel ca o / fîntînă cu cumpănă se plimbă pe deal / Fluturii nucului, la adieri, / inimi de argint se răstoarnă ; / lîngă copiii adormiți, bunica / împletește căldură pentru la iarnă". Corneliu Vasile, cînd v-o fi dor de noi, trimiteți.

V. PETRESCU MĂRGEAN

✲ ✲

Nu cu ajutorul unei semințe
așezată pe timplă
chemăm lumina la noi.

nu cu iarba sîngerindă
sau frunza albă
ce rostește mii de nume necunoscute
în vînt.

nu cu poemele tale
ce se țin departe
de străzile pline de oameni,
nu cu provinciile singurătății
nici cu orașele așezate
după o lege străină,
sau cu periferiile
inundate de buruieni.

lumina apare acolo
unde aude că lupți
împotriva ninsorilor
spre a nu desfigura
formele calde ale iubirii.

✲ ✲ ✲

Nu înțeleg de ce vrei tu
să fii fluviu,

s-ar putea să treci
prin ținuturi aride,
în tine se vor spăla
minjii cerului,
păsările albastre,
inteligența ta va fi uitarea
pe mal o să-ți plîngă florile,
stelele iți vor lăsa
rochiile noaptea în păstrare.

nu înțeleg de ce vrei tu
să fii un fluviu.

✲ ✲ ✲

Știu că gestul de mîndrie
al unei păsări
aparține cerului,
că noaptea e o plantă carnivoră.

că luminarea poate îneca
în lumina ei
toate culorile lumii,
că fluturii sînt puțin aer
prins pe un vis.

că ierburile țîșnesc din pămînt
cu mîinile împreunate,
că ultimele zile ale Atlantidei
le trăim noi azi
lîngă femeile culcate cu fața
spre cele mai îndepărtate stele.

dar nu știu cum numele
îmi stă prins de umeri
la fel de proaspăt
de atîtea secole.

✲ ✲ ✲

N-am să mai plec nicăieri
în nici o călătorie
spre nici o dragoste
spre nici o deznădejde
spre nici o cetate
cu ferestrele cucerite de amețeală

spre nici o livadă
cu fructele mușcate
de cei ce dorm
sub rădăcini
acum cînd prietenia
copacilor și ierburilor
verde
se usucă în sîngele meu.

P. ANENIA : Nu-i bine, nu vă irosiți timpul, mai bine citiți sau plimbați-vă.

BURCINA CONSTANTIN : Nu se înțelege nimic, bateți la mașină.

ION PĂUN : Vorba dv : „Nu da crezare visării deșarte".

BENA IOSIF : Din **Trec printre noi :** „Trec printre noi / sălbăticiuni cu aripi de haos / răscolind carnea lucrurilor / pînă departe, dincolo de șclipăt / Aproape de miez / clepsidrele poartă rochii de bal" ; din **Ecou :** „În venele tale / încă se mai aude (...) Zgomotul plecării". Nici un semn mai mult. Dar nici acestea nu-s răle.

IONEL DODOI : Mai dați de la poștă, ca-n **Metamorfoză :** „În locul buzelor / a răsărit / un pumn de cîpșuni, coapte / din care cuvîntul mușcă / răspîndind miros de rodnicie". În celelalte rău și nepricepere.

IONESCU SORIN : „Citiți o carte de război / și veți deveni mai pașnici". Zicem deci și noi : citiți cărțile bune de versuri și veți fi al nostru.

Angajare patriotică, revoluționară

Urmare din pag. I

tarul general al partidului și în această vedem însăși conduita spiritului revoluționar, capacitatea sa imensă de a implica și transforma realitatea în care ne cuprindem ca experiență și forță de a ne releva la dimensiunea a nenumărate disponibilități.

Pe baza hotărîrilor Congresului al XIII-lea al partidului, a hotărîrilor adoptate și de congresul nostru, trecem la un stadiu superior de dezvoltare. România urmează să devină o țară cu mediu dezvoltată. Trebuie, subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, **să înfăptuim noua revoluție tehnico-științifică și noua revoluție agrară, să realizăm o nouă calitate a muncii și vieții, să asigurăm dezvoltarea intensivă a tuturor sectoarelor de activitate. Toate acestea constituie un proces unitar de mari transformări revoluționare în toate sectoarele economico-sociale, în întreaga societate, reprezintă o etapă superioară nouă, a revoluției socialiste în patria noastră.** Din perspectiva unei mari înfăptuiri de conștiință, aceea a **poporului muncitor unic a noii națiuni socialiste unitare**, întreagă această abordare a esenței preocupărilor și direcțiilor de activitate, definirea ca atare a conținutului ideologic, politic și social al noii etape constituie și unul din modurile de activizare, de conștientizare și mai înaltă a aportului culturii și artei, creației literare chemate să răspundă acelui îndemn de a transforma și a ne transforma. Printr-o sintagmă care de acum ne și explică și ne angajează, ea ilustrînd însăși esența democrației noastre : **cu poporul, pentru popor.** În temeiul și de pe platforma unei asemenea înțelegeri ființează libertatea și independența, grija neabătută pentru viitorul patriei, pentru soarta și condiția umanității. **Apelul Congresului al III-lea al oamenilor muncii din Republica Socialistă România pentru dezarmare nucleară și generală, pentru pace**, propune lumii și popoarelor salvgardarea păcii și întărirea cooperării internaționale, pentru a transforma pămîntul într-o planetă fără arme și fără amenințarea cu forța, în deplinul respect al libertății și independenței, al conlucrării pentru cauzele înalte ale omenirii. Contribuția României, a președintelui său, la edificarea unei lumi mai bune și mai drepte sporește neîncetat, un argument cît se poate de exact fiind și acest document al umanismului activ, de substanță, cu o perseverență care vine din însesi realitatea și spiritualitatea noastră națională.

Un prezent tulburător

Urmare din pag. I

cit de rațiune, exaltînd valorile rurale, nu înseamnă întoarcerea la semănătorism, nici concepția rousseauistă a întoarcerii la natură ori idealizarea falsă a satului, cum se grăbesc unii dintre „binevoitorii" noștri cronicari să scrie ci atașamentul față de valorile care nu vrem să se piardă, valori care au fost plămădite odată cu zbuciumata noastră istorie.

Poate ne plecăm mai mult în fața satului tradițional, militam în scrierile noastre pentru întoarcerea celor fără rosturi temeinice acasă, unde posibilitățile de a munci nu sînt departe cu cele din mediul urban ; receptarea criticii să fie mai adîncă, judecînd opera literară din multiple unghiuri, nu aplicînd șabloane ori etichetînd fără discernămînt aceste scrieri.

Aici în colțul nostru de țară, încercat de atîtea furtuni unde Nicolae Stoica din Hațeg, intîiul nostru scriitor, a lăsat viitorimii dovada străvechimii noastre, oamenii au rămas cu aceleași trăsături esențiale : aspri ca tăișurile de calcar și duioși în momentele cuvenite ca molcoma doină. Spre ei ne aplecăm cu dragoste și respectul cuvenit, încercînd după puterile noastre să-i nemurim.

Lirismul ce răzbate din prozele noastre nu ar trebui raportat la curente cu aer vetust ci ca o infuzie de frumusețe inspre cititorul modern întors de la sutele de butoane, rod al automatizării. Încercăm să-l reținem o clipă, aducîndu-i aminte de mama noastră, a tuturora, satul românesc.

Mă consider hărăzit de soartă că muncesc într-un sat din această comună bimilenară, Ad Mediam, Mehaia de astăzi alături de eroii încercărilor mele și sînt tot mai convins că depărtarea de marile centre culturale nu mă vitregesc dimpotrivă, aici este locul nostru, numai aici vom putea scrie dacă forța talentului este pe măsura acestor prefaceri, cărți viabile.

Astăzi, ca niciodată, nu numai urbea poate să consolideze valori, toate așezările patriei sînt demne de a intra în literatură și de a oferi acel „stănescianism" acasă celui ce-și pune condeiul în slujba literaturii autentice.

REMEMORĂRI

Singur în Mongolia (XIV)

A treia zi îl chemă din nou pe bătrînul pustnic în iurta imperială. De cînd acesta sosise pe teritoriul Mongoliei, dar mai ales de cînd îl avusese în apropiere mai multă vreme, Marele Han dormea fără coșmare, se simțea întinerit și odihnit și chiar usturimea ochilor, boala inevitabilă a călăreților nomazi, îi trecuse.

Poate că totuși acest bătrîn scheletic, înțelept desigur dar șiret, îl va ajuta să devină nemuritor. Dacă nu chiar nemuritor, cel puțin trăitor de viață lungă. După socotelile lui i-ar mai trebui șase eforturi a cîte doisprezece ani de viață pentru a cuceri lumea, ajungînd să stăpînească pînă la marea cea fără sfîrșit.

Pusese iscoade să-l spioneze și să-i raporteze despre fiecare mișcare a ciudatului oaspete și iată ce aflase. Întîi că bătrînul nu doarme toată noaptea. Stă cu picioarele cruce sub el și cu mîinile așezate pe genunchi. La cea mai mică mișcare deschide pleoapele. Nu mănîncă nimic, sau aproape nimic. La începutul nopții, din traista ce-i atîrnă pe șold, scoate un fel de cocoloș verde-auriu, tare ca piatra pe care îl mestecă pînă dimineața. Una din iscoade izbutise, strecurîndu-se serpește, să-i fure un asemenea cocoloș. Izbutise e un fel de a spune. De cum pusese mîna pe presupusa hrană, bătrînul îl apostrofase fără reproș, cu un soi de blîndețe ironică : „De ce încerci să mă furi cînd eu nu fac nimic pentru ca să te împiedic ?"

De băut bea roua florilor adunată dimineața și ține multă vreme între buze o anumită bucuriană frumos mirositoare.

Cocoloșul acela sustras de neîndeminaticul hoț îl mestecase și Hanul încercînd să-l zdrobească între dinții puternici fără să reușească. Piatra era dulce și mirosea a tămîie și după o oră de mestecat simți o ciudată veselie, o putere nouă cuprinzîndu-i trupul și trezindu-i simțurile de bărbat. Trei zile nu se atinse nici de carne, nici de vin, nici de cumis și cu toate acestea forța lui în loc să scadă o simțea sporită.

Se hotărî să-i arate bătrînului capitala, orașul acela urît și murdar pe care nu-l putea suferi, de vinzoleala căruia se retrăsese în stepă la o bună depărtare.

Merseră pe jos, fără nici un fel de gardă, fără să anunțe această vizită matinală.

Cînd se apropiară de Kara-korum îi izbi miros de carne arsă și valuri de fum înecăcios. Clădiri ciudate, un fel de palate rudimentare se alăturau cocioabelor de paiantă și turtelor colorate. Turle de biserici, minarete subțiri și lamaserii bogat ornamentate se aliniau lîngă bolta moscheelor aurite. Pe înălțimea ridicată de-alungul unui riu leneș și murdar tronau un șir de palate de piatră.

— După cum vezi, aici s-au adunat toți Dumnezeii pămîntului. Fiecare se închină Dumnezeului său care e unul și același pentru toți, dar are alt chip.

— Asta e bine, răspunse pustnicul.

— Generalilor mei, cei încărcați de glorie în războaie și care în tinerețe au fost alături de mine, le-am dat bogății să-și ridice aceste palate netrebnice.

— Asta e rău, zise pustnicul și tăcu.

— De ce e rău ? vru să știe Hanul.

— E rău fiindcă îi înveți leneși și în curînd vor uita de unde au plecat. Războiul nu-l cîștigă numai generalii.

— Ce vrei să spui ?

— Mută-i înapoi în iurtă. Fă-i egali cu ceilalți soldați, nu-i lăsa să se îmbuibe prea tare fiindcă nu se vor mai teme de nimeni.

— De mine se vor teme întotdeauna. Eu sînt alesul Marelui Cer Albastru.

— Se tem deocamdată, dar va veni o vreme cînd nu te vor mai asculta. Marele Han se posomorî.

Ajunseră în dreptul unei clădiri bogat ornamentate ale cărei porți masive erau larg deschise. Patru străjeri beți desigur dormeau în fața intrării. Din interior se auzeau muzică și chiote vesele. În curtea rotundă cîțiva cai înșeuați și cu frîiele împodobite se plimbau liberi.

Intrară și Hanul încăleca unul dintre armăsari și porni în galop spre poartă întorcîndu-se după cîteva sute de metri.

Străjerii dormeau nepăsători, nimeni din palatul stăpînit de veselie nu ieși să vadă ce se întîmplă.

— Ai spus că mongolului căruia i se fură un cal de sub nas nu merită să mai țină spada în mînă, spuse pustnicul cu ironie. Cine locuiește în acest palat ?

— Generalul care răspunde de vistieria imperiului. Pe mîna lui sînt socotelile prăzii și aurului dobîndit în războaie. Pe mîna lui au fost pînă acum.

Hanul viri două degete în gură și scoase un șuierat scurt. Străjerii se sculară năuci căutîndu-și armele. La una dintre intrări se arătă un ins scund și negricios, gol pînă la briu, purtînd o sabie încovoiată în mînă. Rămase cîteva clipe descumpănit și orbit de mînie, dar cînd privirile sale sticloase deslușiră silueta înaltă a Marelui Han se aruncă cu fața la pămînt. În spatele lui apărură numeroase femei și mai mulți bărbați pe care Marele Han îi cunoștea. Erau frații și verișorii generalului vistiernic tulburați din cheful nocturn.

Marele Han se apropie de generalul care stătea întins la pămînt. Îi smulse sabia din mînă și cu o lovitură fulgerătoare îi străpunse pieptul omorîndu-l pe loc.

Apoi se îndepărtă mohorît spre ieșire urmat de pustnicul pe fața căruia nu se citea nimic.

Pe mai marii capitalei sale îl aștepta o zi grea.

Mircea Micu

Valori bibliofile în patrimoniul MUZEULUI LITERATURII ROMÂNE

Bibliofilia se asociază cu noțiunea de prețuire a cărții, în accepția interesului, frumuseții și raritații obiectului, ce poate trece, indeobște, prin mina oricui. Dar, tocmai trăsăturile cu care s-a înnobilat, în timp, dincolo de text, tomul caligrafiat sau imprimat, i-au conferit acestuia un statut — aparte — în lumea valorilor.

Două coordonate constituie axul expoziției **Cartea bibliofilă în patrimonul Muzeului Literaturii Române** (deschisă în acest sezon estival la sediul din str. Fundației nr. 4) : prezența în expunere a celor mai reprezentative opere literare și conexarea acestei literaturi majore la suita criteriilor bibliofilice. Împreună, ambele laturi se regăsesc, de-altminteri, într-un perfect acord pe terenul muzeografiei literare, conceptul însusi de patrimoniu avînd în vedere elementele care sporesc insemnătatea colecțiilor.

Limitarea expunerii doar la categoria CARTE a ținut seama de faptul că expoziția permanentă a muzeului, **Literatura română de la origini pînă în zilele noastre**, își sprijină demersul cronologic pe varietatea aceleiași specii pe care le are în vedere și bibliofilia : manuscris, carte, document, scrisoare, foale volantă, fiecare developînd și tehnicile și materialele folosite de-alungul vremurilor. Expoziția a urmărit, în schimb, să demonstreze că un ansamblu constituit de carte bibliofilă deschide, într-un muzeu de literatură, noi unghiuri de cunoaștere, fie că privește contextul unor epoci de cultură, ale unor momente istorico-literare ori biografice...

Ce impune privirii vizitatorului această expoziție, în secvența care înfățișează **cartea veche românească ?** De bună seamă, în primul rînd, o recunoaștere a bogatei tradiții ce caracterizează tiparul autohton atestată prin exemplarele expuse, faima centrelor existente în toate provinciile românești, Iași, București, Bălgrad, Rîmnic ; și nu în ultimul rînd Snagovul, unde a excelat activitatea unui Antim Ivireanul. Tomurile etalate atrag atenția asupra caracterului emblematic al actului de a tipări, frecvența stemei Țării Românești tălmăcind conștiința de neam a cărturarilor vremii. Dar inițiala ornată, frumusețea miniaturilor, ilustrația datorată tipografului-gravor, tehnica legăturii și ferecăturii, iată reunite într-o admirabilă sinteză contribuțiile de artă și meșteșug ce face dovada zestrei bibliofilice tezaurizată în cartea noastră veche.

Pentru a recepta, însă, vizual valoarea unei colecții de un tip anume, clasificările se lasă ordonate de rigoarea normelor. În virtutea acestora, **cartea cu dedicații autografe** alcătuiește bogăția, cu adevărat remarcabilă a Muzeului Literaturii, subliniată, de altfel, de profesorul Dan Simonescu în expunerea domniei sale, la Consfătuirea de bibliofilie de la Arad din 1981. De atunci încoace, fondurile au sporit necontenit, confirmînd că mica specie de text a fost și rămîne exponenta unui întreg sistem de raporturi literare. Căci, luate în seamă, dedicațiile restituie, în spiritul fiecărui timp, aspecte vii de relații confraterne, de prietenii sacre, de afinități și considerații asupra operelor.

Văzute, autografele lasă mai degrabă impresia de asceză, citite însă, interesează și emoționează. De la Bolliac la Nicolae Labiș așadar, gîndul spontan ori îndelung meditat, așternut de obicei pe foaia liminară a volumului, dezvăluie sensul în care acesta capătă statut de raritate bibliofilică. Să nu omitem însă, a semnala în expunere și situații mai puțin obișnuite, ca de pildă „Estetica sau știința frumosului" a lui Friederich Theodor Fischer (Leipzig, 1846), o carte austeră care iese din serie pentru că evocă două împrejurări din existența lui Maiorescu, datorită dedicațiilor autografe : „Întru aducere aminte amicului meu Dr. Titu Liviu Maiorescu, Berlin, 1 noiembrie 1859. Dr.Cimpeanu". Și, „D-lui Mihail Dragomirescu după examenul de docență pentru estetică și literatură comparată la Universitatea din București 15/28 mai 1903. T. Maiorescu".

Să remarcăm, de asemenea, dintre cărțile expuse și volumul lui Al. Philippide, „Visuri în vuietul vremii", pentru dedicația autorului: „Prietenului Ion Barbu, tovarășul de poezie, cu admirația mea întreagă — și cu părerea de rău pentru o măiestrie întreruptă — dar cu nădejdea că nu pentru totdeauna. (Amintește-ți de **Caicul beat**) Frățească dragoste, Al. Philippide. Aprilie, 1939".

M. Eminescu : «Luceafărul». Atelierele grafice ale Soc. „Luceafărul", București, 1923. Ilustrații de Mișu Teișanu

●

Autograf Al. Philippide

Bibliofilia acordă, în chip legitim, o mare importanță cărților ilustrate, întrucît acestei inițiative de înfrumusețare, prin desen și pictură a textului i se datorează apariția nobilei discipline. Ansamblurile de volume ilustrate, aflate în patrimoniul nostru muzeal reflectă o tradiție a conlucrării, să spunem, dintre domenii ; atestă și cazuri în care autorii și-au ilustrat cărțile proprii ; în fine, cînd artiștii de reputație s-au aplecat asupra marilor creații literare. În acest sens, compozițiile Ligiei Macovei care au ilustrat ediția din 1964 de „Poezii" — Eminescu, pe textul stabilit de Perpessicius, ne oferă exemplul edificator asupra modului în care artistul plastic tălmăcește, la înălțimea artei sale, sensul lirismului eminescian. Confirmă, totodată, că opera de geniu poate schimba conceptul de a ilustra, căci desenele Ligiei Macovei marchează un moment decisiv în succesiunea tuturor încercărilor de pînă acum. Și această mutație poate fi sesizată în expoziție, chiar dacă secvența **Eminescu ilustrat** nu este o retrospectivă, ci o selecție, ceea ce implică din capul locului o ierarhie valorică.

Ce reprezintă volumul bibliofil de „Poezii" al Municipiului București din 1939, dacă nu omagiul prilejuit de comemorarea a 50 de ani de la moartea poetului. Este, în același timp, o tipăritură de referință datorită ilustrațiilor horstext după lucrări de Sterîadi, Rassu, Scheletty, inspirate de creația eminesciană. După cum „Luceafărul" stimulase mai de mult fantezia pictorului Teișanu, ale cărui gravuri colorate încadrează, admirabil, textul poemului. Exemplarul Muzeului Literaturii Române păstrează planșele de format în folio, într-o mapă legată în mătase, ornamentată cu motiv floral.

Este, de asemenea, îmbucurător să se constate, într-o astfel de expunere, o continuitate a inițiativelor remarcabile, Editura „Junimea" celebrînd în 1983 centenarul capodoperei eminesciene, scoate o ediție bibliofilă „Luceafărul" cu ilustrațiile pictorului Eugen Ștefan Boușcă. Capitolul ilustrației la creația poetului național rămîne însă deschis cercetărilor... El a făcut, de altfel, obiectul unei pertinente intervenții la Consfătuirea de bibliofilie din acest an de la Tulcea.

Într-o expoziție în care frontierele sînt, în prealabil, limitate cu strictețea științei, îi rămîne publicului care vede, să descopere, să recepteze realitatea nelimitată a universului cărților rare. Nici un compartiment al bibliofiliei nu acaparează expunerea. Dar trecerea de la o etapă la alta a imprimeriei, adoptarea offsetului datorat japonezului Fuji, formatul cărții, legătura originală, alegerea hîrtiei, exemplarele numerotate ori în afara comerțului sînt tot atîtea criterii ce se regăsesc, aici, rînd pe rînd, pe ediții Alecsandri, Caragiale, Macedonski, Arghezi, Blaga, Sadoveanu, Rebreanu, Pillat.

În mod paradoxal, cărțile rare nu au o viață publică, din rațiunea de a fi ocrotite. De aceea, o expoziție de bibliofilie figurează rar și pe timp limitat în programele instituțiilor deținătoare. Expoziția Muzeului Literaturii Române demonstrează încă un fapt, ce trebuie subliniat. Că de-a lungul celor trei decenii de existență îmbogățirea patrimoniului de carte literară s-a lăsat călăuzită de criteriile inseparabile ale bibliofiliei și muzeologiei. Drept care acest inestimabil tezaur se implică nobil și activ în procesul valorificării moștenirii literare.

Constandina Brezu

CUMPĂNĂ

Ea știe

„Femeia de cristal" este titlul
unei cărți pe care am vrut s-o scriu.
După fotografia ei de liceancă
înfloresc salcîmii, merii, caișii.
Ea, fata de cristal,
de guguștiuci zburată prin grădini
și gingurită.
Ea iubește grădina, grădina
cu multe albine este moartea ei ;
florile îi înconjoară casa — gardul acela
de petale —
ca granicerii.
În fiecare toamnă
împletește din frunze
cămăși de zale pentru bărbatul ei.

George Alboiu

Gînduri la despărțire

În ziua de 6 septembrie o stea a plins ! A lăcrimat în călimara mea pentru cel care ne-a făcut o pajiște în paginile lui de ris autentic, de zîmbet interior și de bunăvoie pretutindeni. Se numea... Nicuță Tănase.

De fapt, nu i se spunea decît Nicuță. Tănase era șters și din buletinul de identitate. Nicuță, grădinarul de glume, umbla printre noi fără legitimație, avea prieteni oriunde și cred că i-au lipsit dușmanii.

Cînd s-a făcut „Băiat mare", a devenit o personalitate, cînd un acar priceput la minte i-a deschis macazul către Uniunea Scriitorilor. Nu țin minte ca el să se fi bucurat de această linie neferată ci, în loc să se ducă la Casa Scriitorilor, a nimerit în Giulești, cu brațul plin de flori și de cărți, la fratele lui — Anghel — frizer din mahalaua noastră care l-a tuns creștinește și l-a bărbierit cum se cuvine în Giulești.

Nicuță Tănase a primit în dar de la Sadoveanu, cînd maestrul l-a primit în vizită la el, un ghiozdan umplut cu binecuvîntări și, de atunci, Nicuță s-a preumblat prin lume cu o lacrimă de ris pe care nimeni nu i-a șters-o de pe obraz, pînă în septembrie, anul curent. Și acum, numai e nimic de spus.

Las pe fiecare coleg să se uite în călimara lui încă plină și dacă vreunul dintre ei are curajul s-o răstoarne peste mormîntul lui Nicuță, atunci s-o facă.

Cerneala este singurul lichid nemuritor.

Ion Petrache

Lectura afectivă

Urmare din pag a 3-a

mod de a gîndi critica. Ceea ce realizează Costin Tuchilă în primul rînd este o selecție de poeți ce-i reprezintă sensibilitatea critică, o sumă de opțiuni certe între care gradul de participare, deși diferit, exprimă o continuitate. Desigur, pe această linie și numai pe aceasta spunem că „Cetățile poeziei" este o felie critică la care se pot adăuga și altele. Nu, însă, toate piesele existente. Îi dorim autorului să găsească formula de a interpreta, în sensul principiilor în care crede, întreaga poezie a unei epoci ; mărturisim că noi însine căutăm această formulă fără succes — drept pentru care ne multumim să facem critică analitică preponderent pe piesele consacrate, pe literatura intrată într-un cerc de valori certe. Cum am putea, de pildă, analiza un poem de Eminescu și apoi, cu aceleași instrumente disociative, cu aceeași atentie și „pasiune", să abordăm opera unui obscur poetas strecurat printre „promotii" și „generatii", fără nici o glorie (numele nu au, desigur, importanță) ? Vreau să spun că, în oricare caz, analiza implică o responsabilitate morală — și tocmai de aceea nu poate fi preferată criticii propriu-zise cînd este vorba de valori în devenire, mai ales de valori tinere. Aceasta mi se pare prima limită a cărții — pe care Costin Tuchilă n-o depășește. O alta, constă în acest tip de lucrare, în literatura propriu-zisă ea are corespondent în „Cartea cu prieteni" de Fănus Neagu. Nu mi-l închipui nici pe Fănus Neagu însuși scriind de bine, prieteneste, despre toți contemporanii săi — și rămînînd, cu toate acestea, sincer. Și nici pe Costin Tuchilă nu mi-l pot închipui într-o asemenea ipostază. Dimpotrivă, în cazul dat — 18 poeți simpatizați de un singur critic mi se pare deja o cifră prea mare ; opțiunile lui se întrevăd, de altfel și în „Cetățile poeziei".

m a p a m o n d

PENTRU O LUME A PĂCII ŞI STABILITĂŢII INTERNAŢIONALE

Destinul păcii în lumea contemporană, confruntată cu o situaţie fără precedent istoric, riscă să scape de sub controlul factorilor politici, dacă nu vor fi luate imediat măsuri hotărîte, revendicate de toţi oamenii politici lucizi, de opinia publică mondială, manifestîndu-se în ample mişcări pentru apărarea păcii. Această caracteristică pregnantă a vieţii politice internaţionale constituie obiectul de studiu a numeroase institute ştiinţifice de specialitate şi a reputaţi cercetători, care îşi concentrează eforturile în analiza largului spectru al „problematicii păcii". Aducem în dezbaterea colaboratorilor noştri, dr. Leon Talpă şi dr. Ioan Mircea Paşcu, o recentă lucrare a istoricului şi specialistului militar britanic Michael Howard, „Cauzele războaielor" („The Causes of Wars", London, Unwin Paperbacks, reprinted, 1985).

I.M.P.: În sens larg, culegerea de eseuri a lui Michael Howard poate fi înscrisă în curentul mai amplu, apărut după descoperirea armelor nucleare, vizînd o **readucere** în tiparele clasice, stabilite de Clausewitz, a războiului şi forţei militare, în general, ca factori ai dinamicii sociale. Chiar dacă, la autorul adus în discuţie, înregistrăm şi o tendinţă firească de **reinterpretare** a preceptelor „clasicului" Clausewitz în lumina noilor realităţi ale vieţii politice actuale, tentativa aceasta nu mai are sorţi de izbîndă şi autorul, urmîndu-şi demersul, intră, uneori, în contradicţie cu propriile-i concluzii, cum vom vedea mai departe. Dacă putem fi de acord cu aprecierea autorului referitoare la perenitatea unei judecăţi ca cea a lui Tucidide asupra războiului Peloponeziac — „Ceea ce a făcut inevitabil războiul a fost creşterea puterii Atenei şi teama pe care acest fapt a trezit-o Spartei", temerea faţă de dobîndirea unei „superiorităţi militare inacceptabile" putînd constitui şi astăzi cauza declanşării unui conflict armat, inclusiv unuia purtat cu arme nucleare, anumite forme de manifestare a forţei — şi în primul rînd folosirea armelor nucleare — nu mai pot intra în „matricea clausewitziană", adică să servească unor scopuri politice. Războiul însuşi şi-a pierdut calitatea de „instrument raţional" în serviciul unor ţeluri politice, realităţile prezente impunînd eliminarea sa definitivă din viaţa internaţională. Aşa cum arăta preşedintele României, tovarăşul Nicolae Ceauşescu: „S-a ajuns, de fapt, la ceea ce spuneau, încă în secolul trecut, filozofii — că se vor descoperi asemenea arme încît războiul va deveni imposibil. Şi, practic, se poate spune că arma nucleară face imposibil un război; el nu va fi posibil decît dacă cineva va dori să distrugă lumea".

L. T.: Calitatea cea mai pregnantă a lucrării mi s-a părut a fi modul corect în care sînt formulate întrebările esenţiale pentru tema pusă în discuţie: „Constituie armele, prin ele însele, o ameninţare pentru pace?". „Pot numărul, natura lor sau modul în care sînt desfăşurate să conducă la tensiuni sau la adîncirea încordării internaţionale, chiar atunci cînd la originea acestora stau scopuri pretins defensive?". „Există, din acest punct de vedere, o specificitate a armelor nucleare?". Autorul britanic răspunde pozitiv la aceste întrebări, rezervîndu-şi totuşi, dreptul la unele „rezerve" care ilustrează foarte bine limitele înţelegerii sale, fără a-i diminua meritele analizei. O ilustrare pregnantă a acestui mod contradictoriu de a judeca fenomenele o reprezintă eseul „Armele şi pacea", unul dintre cele mai ample şi incitante din volum. Astfel, după ce defineşte motivat obiectivul principal al păstrării păcii ca fiind **menţinerea unei stabilităţi internaţionale la nivel cît mai scăzut,** formulează două „rezerve" ce ni se par nu numai neîntemeiate, ci şi în contradicţie cu prima aserţiune. „Nivelul înarmărilor la care este obţinută **stabilitatea internaţională**, spune Michael Howard, **nu** are decît o semnificaţie secundară", iar problema controlului armelor nucleare este considerată a fi, cel puţin pentru generaţia actuală, **„nu** abolirea tuturor armelor nucleare, ci „exploatarea" „Contribuţiei" lor la asigurarea stabilităţii internaţionale". Asupra modului în care este tratată problema **stabilităţii internaţionale** — termen predilect al autorului — voi reveni mai încolo.

Acum aş vrea să subliniez o altă trăsătură dominantă a mai tuturor eseurilor — accentele polemice la adresa susţinătorilor „teologiei nucleare" care doar justifică sau pledează deschis în favoarea „avantajelor" (?!) pe care le-ar putea aduce chipurile un război nuclear. În totală discordanţă cu asemenea apologeţi, pentru care un conflict nuclear în care ar pieri circa 20 de milioane de oameni este „acceptabil" pentru „împunerea" valorilor occidentale, reputatul istoric şi specialist militar britanic, Michael Howard, susţine **necesitatea şi posibilitatea obiectivă a menţinerii păcii şi stabilităţii internaţionale, chiar în condiţiile tensiunii actuale înregistrată pe plan mondial.** Este şi acesta un aspect asupra căruia aş dori să revin mai tîrziu.

I.M.P.: Comentatorii de specialitate ai unor publicaţii de prestigiu din Anglia au subliniat, la apariţia lucrării pe care o dezbatem, efortul permanent de „gîndire" şi „regîndire" a problematicii complexe a strategiei nucleare în relaţia ei cu decizia politică, care dă o particulară „tentă filozofică" demersului ştiinţific al lui Michael Howard. Am avut, de altfel, şansa de a-i admira rigoarea gîndirii în ambianţa sobră a Universităţii Oxford, comprimîndu-mi la maximum obiectivul iniţial al întrevederii — discutarea proiectului unei lucrări proprii — pentru a-i urmări eleganţa şi pătrunzătoarea tratare a subiectelor de istorie şi strategie militară.

Şi în lucrarea de faţă, cîteva eseuri sînt consacrate strategiei militare (cu deosebire celei nucleare), în relaţia ei cu decizia politică. Autorul sesizează cu acuitate frecventa „agresiune" a strategiei militare asupra deciziei politice şi relaţiilor internaţionale, în general, relevînd necesitatea ca cercetătorii din domeniul relaţiilor internaţionale să dobîndească serioase cunoştinţe de strategie militară şi să le menţină „la zi", pentru a putea înţelege şi interpreta asemenea fenomene. După părerea mea, cauza principală a acestei evoluţii o constituie procesul masiv de „militarizare" a politicii internaţionale, în perioada postbelică, urmare a

Gheorghe Botan: „Pace"

revoluţiei produse în strategia militară de apariţia armelor racheto-nucleare. Putem afirma că, în condiţiile actuale, forţa şi ameninţarea cu forţa îşi depăşesc postura de „instrumente ale politicii", ameninţînd să devină însuşi **fondul** desfăşurării politicii internaţionale, în ansamblul ei. Aşa se face că, „echilibrul terorii" a putut deveni o „constantă" a epocii pe care o trăim.

L. T.: Ducînd mai departe raţionamentul, se poate afirma că, din „instrument al atingerii unor scopuri politice", înarmarea a devenit „un scop în sine", necesitatea păstrării „echilibrului de forţe" fiind doar un bun pretext pentru această cursă devenită iraţională a înarmărilor, celor nucleare, în primul rînd.

I.M.P.: Revenind la opiniile lui Michael Howard, vreau să menţionez consecinţele şi pericolele pe care el le sesizează în tendinţa existentă către o „abordare a politicii mondiale din punctul de vedere al imperativelor strategice". Astfel, în ceea ce priveşte perceperea securităţii statelor, clasica apărare individuală (micro-apărarea) a fost treptat înlocuită de implicarea în planurile de apărare a unor ţări şi zone aflate la mari distanţe de propriul teritoriu dar considerate „vitale" pentru strategia militară (mega-apărarea). Există, totodată, tendinţa ca, pe tabla de şah a marii politici internaţionale, ţările mici şi mijlocii să fie privite ca „simpli pioni". Dintr-o asemenea percepţie se naşte pericolul de a se pierde din vedere însuşi „obiectivul" apărării — asigurarea securităţii proprii, planurile strategice luînd în considerare celelalte state doar ca „agenţi" sau „pacienţi". Un exemplu de abordare din punctul de vedere al strategiei militare a relaţiilor internaţionale, consideră Michael Howard, a fost implicarea Statelor Unite în războiul din Vietnam, pentru a împiedica „adversarul potenţial" să acceadă la „o zonă strategică esenţială". Spre a evita asemenea pericole, el pledează pentru „reacreditarea importanţei capitale a subordonării strategiei militare factorului politic".

L.T.: Aş vrea să revin asupra modului în care autorul îşi susţine teza privind necesitatea menţinerii stabilităţii internaţionale şi căilor preconizate pentru aceasta. Plecînd de la imperativul ca nici o parte să nu fie privită prezumptios ca un „agresor periculos" şi ca fiecare dintre părţi să aibă o reprezentare clară a faptului că nu pot fi obţinute nici un fel de avantaje atacînd prima, Michael Howard consideră că **negocierile de control al armamentelor sînt pe deplin practicabile,** iar statele au posibilitatea ca, **prin exercitarea voinţei lor politice, să elimine teama din relaţiile reciproce.** Ceea ce s-ar putea obţine prin negocieri serioase în domeniul controlului armamentelor, apreciază autorul, este **o stabilitate la un nivel cît mai redus al arsenalelor** şi, în mod special, **o stabilitate a crizelor,** în aşa fel încît, posibilele momente de tensiune sau erorile de calcul să nu ducă la o catastrofă. Este, cred, locul să amintim că în „Poziţia României, concepţia şi considerentele preşedintelui Nicolae Ceauşescu privind măsuri de încredere şi securitate şi pentru dezarmare în Europa", prezentate la Conferinţa general-europeană de la Stockholm, aflată în faza ei finală, sînt cuprinse şi propuneri privind crearea **unui sistem** de prevenire şi rezolvare a situaţiilor de criză, precum şi de convenire a unor măsuri pentru evitarea unui conflict nuclear din eroare sau accident.

I.M.P.: Referitor la modul, uneori, contradictoriu, în care autorul îşi tratează subiectele, putem da exemplul analizei relaţiei dintre înarmare şi pace din eseul „Armele şi pacea". Am în vedere teza, susţinută de Michael Howard, conform căreia „prin ele însele, armele nu au cum să ameninţe pacea" şi că „definitorii" în această direcţie sînt „intenţiile agresive". şi „spiritul belicos" practicate la scara elitelor conducătoare sau propagate la întreaga populaţie a unui stat. Chiar dacă este greu de crezut în declanşarea unui război fără o hotărîre a factorilor politici, nu putem scăpa din vedere nici aspectul mai puţin vizibil al influenţei pe care o exercită tot mai puternic tehnologia militară, restringînd continuu independenţa în acţiune a factorilor politici, influenţa putînd merge pînă la capacitatea de a-i obliga să ia decizii în conformitate cu „imperativele tehnologiei militare" şi nu cu cele de ordin politic. Stîrnesc o legitimă îngrijorare teoriile clamînd „avantajele" unei prime lovituri nucleare sau cele care încearcă să imagineze scenarii pentru un război nuclear „limitat" ori pentru variatele trepte ale escaladării unui război purtat cu arme nucleare. Nu este de eludat nici presiunea enormă, psihologică, pe care armele nucleare (deşi nu pot intra ele singure în acţiune) o exercită putînd determina **omul** să le activeze; sub raportul consecinţelor, va avea prea puţină importanţă care anume a fost factorul hotărîtor în declanşarea unui conflict devastator.

L. T.: Problema pe care ai adus-o în discuţie este conexă cu cea a descurajării nucleare şi teoriile legate de aceasta, amplu tratată de Michael Howard într-un incitant eseu, „Purtarea războiului nuclear". Arătînd că, de la lansarea conceptului de „descurajare nucleară" de către Bernard Brodie, în 1946, la începutul erei nucleare, teoriile legate de aceasta au proliferat enorm în revistele ştiinţifice şi în literatura consacrată problematicii militare, în general şi celei nucleare, în mod particular, el intră într-o acută polemică cu unele dintre acestea demonstrînd perenitatea afirmaţiei lui Brodie că „un război nuclear **nu** poate fi purtat şi **nu** poate fi cîştigat". Michael Howard combate cu argumente pertinente pe apologeţii scenariilor pornite de la luarea în considerare a „celui mai rău caz", arătînd că nici un stat nu poate să-şi asume riscul şi responsabilitatea declanşării unui război nuclear şi consideră, cu îndreptăţire, că **nu poate exista modalitate în care utilizarea armelor nucleare să devină instrumentul politicii vreunei ţări.** Persiflînd aşa zisele „soluţii plauzibile" pentru purtarea unui război nuclear — „capacitatea de primă lovitură", „capacitatea de contraforţă", „răspunsul flexibil", „escalada dominaţiei" şi alte „postulate" ce configurează o adevărată „teologie nucleară" — el le consideră a cădea toate sub incidenţa a ceea ce Clausewitz numea: „Ceva care, fiind în divorţ cu orice context politic, devine lipsit de sens". Autorul califică planurile şi supoziţiile planificatorilor războiului nuclear ca fiind „de o iresponsabilitate criminală" şi aduce în sprijinul judecăţii sale date şi aprecieri sobre şi pertinente precum cele cuprinse în raportul elaborat încă din 1979, de U.S. Congressional Office of Technolgy Assessment — „Efectele unui război nuclear". Potrivit raportului menţionat, „Cu siguranţă, situaţia în care s-ar afla supravieţuitorii unui atac nuclear va fi fără precedent. Resursele naturale vor fi distruse; echipamentele de supravieţuire vor deveni inutilizabile din lipsă de materiale şi personal calificat; mai multe întinse regiuni ale globului vor deveni nelocuibile, iar mediul ambiant va fi deteriorat rapid, devenind nefolosibil".

I.M.P.: Să mai adăugăm aici că, oricît de diferite ar fi sub aspect calitativ, armele nucleare reprezintă, în ultimă instanţă, „treapta actuală la care s-a ajuns în dezvoltarea armamentelor de-a lungul unui proces general-evolutiv", păstrînd caracterul tuturor armelor, acela de instrumente de distrugere. Din acest punct de vedere, performanţele destructive, cu adevărat planetare, precum şi posibilitatea amplasării lor în spaţiul cosmic, pot apărea „firesti" (cum au şi fost considerate de unii teoreticieni), aşa cum, dacă nu se va pune capăt neîntîrziat iraţionalei curse a înarmărilor, cum a susţinut şi susţine cu hotărîre România şi alte state iubitoare de pace, actualele „graniţe" ale parametrilor atinşi de armele nucleare vor fi, tot în mod „firesc", depăşite, ceea ce va fi de natură să antreneze o escaladare corespunzătoare a competiţiei pe plan politic, aşa cum s-a întîmplat de-a lungul întregii istorii.

L. T.: Nu putem încheia fără a sublinia, încă o dată, spiritul critic ce domină culegerea de eseuri a reputatului istoric şi specialist militar britanic, Michael Howard, pledoaria sa argumentată în favoarea unei lumi a stabilităţii internaţionale şi a păcii, din care „strategiile nucleare" să fie excluse, lărgindu-se cît mai mult terenul pentru cooperare şi înţelegere între toate statele lumii.

Leon Talpă
Ioan Mircea Paşcu

«GARDEN OF EDEN»
un roman inedit al lui Hemingway

Hemingway şi Pauline

● **CU NUMAI CÎTEVA** săptămîni înainte de împlinirea a douăzeci şi cinci de ani de la moartea lui Ernest Hemingway, editura „Scribners" din Statele Unite a publicat un roman inedit al celebrului scriitor american, laureat al Premiului Nobel pentru literatură. Cartea se numeşte **Garden of Eden** şi a fost scrisă la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial. Dintr-o scrisoare trimisă de Hemingway criticului literar Maxwell Geismar, în anul 1949, reiese că „această lucrare s-a născut peste capul meu". Se pare că autorul intenţiona să revadă manuscrisul, lucru pe care însă n-a apucat să-l mai facă.

Acţiunea romanului este tipic hemingwayană, ea se petrece în anul 1926 în Franţa, pe Coasta de Azur. Tînărul autor american David Bourne îşi duce existenţa la hotelul Grau du Roi, scrîind la noul său roman, care povesteşte intîmplările unui tînăr-şi ale tatălui acestuia cu prilejul unei vînători de elefanţi-ucigaşi în Africa. În Franţa, David şi soţia lui trăiesc clipe minunate, care însă vor fi umbrite de neînţelegeri. În timp ce David tînjeşte după gloria literară, tînăra şi frumoasa lui soţie, Catherine, se simte frustrată de viaţă, de libertate, de faptul că soţul ei nu-i acordă atenţie din toate punctele de vedere. Unii dintre critici susţin că prin aceasta Hemingway încerca să explice cititorilor — dar în primul rînd sieşi — motivele despărţirii de prima sa soţie, Hadley. În roman apare şi o fată tînără atrăgătoare şi foarte ambiţioasă pe nume Marita, în care poate fi ghicită fără prea mari dificultăţi cea de a doua soţie a scriitorului, Pauline Pfeiffer, tosta corespondentă a revistei „Vogue".

Tom Jenks şi fotografia lui Hemingway

Manuscrisul lui „Garden of Eden" a zăcut pînă acum la editura „Scribners", cea care deţine monopolul asupra lucrărilor lui Hemingway. Unele dintre cele mai mari edituri americane au oferit sume fabuloase pentru a intra în posesia manuscrisului, dar „Scribners" a fost categorică în a refuza. Din anul 1961, anul morţii, încă enigmatice, a lui Hemingway, au apărut pînă în prezent nouă lucrări postume ale lui Ernest Hemingway: volume de povestiri, nuvele, precum şi romanul neterminat „Insule în mijlocul curenţilor". Acest roman a fost terminat în... editură, fapt care a determinat o puternică reacţie din partea criticii. Pentru a evita repetarea acestei situaţii, editura „Scribners" a încredinţat manuscrisul lui Tom Jenks, un redactor în vîrstă de 35 de ani.

Iniţial, romanul avea 1 400 pagini, de aceea Jenks a operat reduceri substanţiale aducîndu-l în final la numai 247 pagini, renunţînd în felul acesta la trei dintre personajele lui Hemingway. Primele ecouri ale criticii au fost cît se poate de favorabile, cu toate acestea Tom Jenks se aşteaptă la atacurile violente ale unui număr important de purişti, care susţin că romanul ar fi trebuit publicat în forma şi la dimensiunile la care le-a lăsat autorul. Cititorii însă, departe de problemele criticilor, au primit cartea cu un interes enorm, bucuroşi că se pot întîlni din nou cu o lucrare necunoscută încă a lui Ernest Hemingway. Editura „Scribners" a şi semnat deja un număr important de contracte pentru traducerea volumului „Garden of Eden" în diferite ţări.

REVISTA STRĂINĂ

● **ÎN S.U.A. A FOST RETIPĂRIT,** bucurîndu-se de o bună primire din partea cititorilor, volumul „Din Missouri în Oregon", operă clasică a scriitorului american Alfred Bertram Guthrie. Romanul îşi trage seva din epoca cuceririi Vestului Sălbatic, tema preferată a multor scriitori de peste Atlantic. Spre deosebire însă de autorii de duzină ai temei, Guthrie nu se opreşte asupra aspectelor de aventură ale temei abordate, el excluzînd de la bun început teoria „spaţiului nimănui" găsit de colonialişti la venirea lor acolo. Cea mai bună dovadă? Faptul că europenii au trebuit să înfrîngă mai întîi rezistenţa populaţiei băştinaşe şi numai după aceea obstacolele ridicate de preeria neprietenoasă şi fauna sălbatică.

La succesul cărţii a contribuit în mare măsură capacitatea scriitorului de a pătrunde în esenţa lucrurilor, a trăirii personajelor, refuzul autorului de a da cîştig de cauză naţionalismului american exacerbat, de care nu ducea lipsă mai nici una din cărţile pe această temă.

● **PENTRU ROMANUL „BALADA PENTRU PLAJA CIINILOR"** scriitorul portughez **Jose Cardoso Pires** (născut în anul 1925) a obţinut Premiul naţional pentru roman, cea mai înaltă distincţie literară din ţara sa. Romanul porneşte de la un fapt real: în anul 1974 pe o plajă părăsită a fost găsit cadavrul unui bărbat, identificat a fi fost un maior din armata portugheză, care evadase din închisoare unde îl aştepta procesul pentru încercare de revoltă armată împotriva regimului lui Salazar. Pornind de la acest caz, şi folosind apoi (după 1974) documente din arhiva poliţiei criminale şi a poliţiei politice secrete (P.I.D.E.), Pires a scris un roman-document despre Portugalia dictaturii salazariste din anii '60. „Baladă pentru Plaja Ciinilor" este romanul închinat unor oameni — o parte a opoziţiei ilegale şi unele elemente din rîndurile armatei — care în condiţii de teroare cruntă au încercat să schimbe stările de lucruri din ţara lor. Maiorul asasinat reprezintă revoltatul izolat care, de frică, refuzînd colaborarea cu forţele opoziţiei ilegale, încearcă de unul singur o acţiune riscantă. În felul acesta, romanul lui Jose Cardoso Pires devine romanul fricii ca formă dramatică a singurătăţii, el putînd fi caracterizat ca zugrăvind un aspect particular al unei acţiuni politice, un aspect al dependenţei dintre răul colectiv şi tragedia individuală.

Explicînd motivele pentru care a abordat această temă, Jose Cardoso Pires spunea: „E neîndoielnic că asasinarea unui luptător a zguduit conştiinţa opiniei publice. În esenţă fiecare dintre noi se simţea vinovat că am permis ca fascismul să ajungă la asemenea acte extreme. Încă înainte de căderea fascismului am schiţat o versiune mai lungă a romanului, bogat documentată, dar romanul este în primul rînd o lucrare de ficţiune, este romanul fricii, iar frica îndepărtează lucrurile de realitate, duce la mitizare... Îndată după apariţia romanului cititorii şi-au adus aminte de evenimentele descrise în roman şi au început să mediteze asupra lor, de data aceasta ei aflîndu-se în libertate".

● **ARNOLD SCHÖNBERG,** născut la Viena în anul 1874, a fost cel mai hulit dintre compozitorii tuturor timpurilor, acuzat deopotrivă de spectatori ca şi de criticii muzicali pentru faptul de a fi dezbrăcat muzica de armura tonalităţii. Scandalul a început îndată după premiera primelor sale compoziţii, în anul 1898, şi de atunci „nu a mai încetat", după cum spunea însuşi compozitorul. Astăzi, Schonberg este considerat şi recunoscut ca unul dintre cei cîţiva mari compozitori ai secolului al XX-lea care au influenţat cel mai mult evoluţia muzicii. Dar geniul său nu s-a limitat doar la muzica dodecafonică şi la filozofia ei. Deprimat şi nemulţumit de ostilitatea întîlnită peste tot, compozitorul s-a îndreptat către pictură. Aşadar, **Schonberg nu a fost numai compozitor,** cum sună titlul unui interesant articol din revista londoneză „Observer".

Schonberg a început să picteze în anul 1907, realizînd autoportretele pe care, cu timpul, le-a înceţoşat scoţînd în evidenţă numai expresia ochilor. „Un pictor adevărat — spunea el — percepe dintr-odată o întreagă personalitate, nu doar sufletul". El a fost pur şi simplu revoltat atunci cînd unul dintre contemporani a afirmat că tocmai lucrările lui trădează influenţa lui Oskar Kokoschka. În realitate, lucrările lui Schonberg fuseseră executate mai înainte ca tînărul expresionist Kokoschka să fi deschis, la Viena, prima sa expoziţie în care exponatele reflectau... abstracţionismul cel mai pur! După prima expoziţie personală, deschisă la Viena, în 1910, presa din capitala imperială scria că „Muzica lui Schonberg împreună cu pictura lui Schonberg distrug dintr-odată ochii şi urechile!" Cu toate acestea el a continuat să compună şi să picteze, bucurîndu-se de prietenia lui Gershwin, Kandinsky, Mahler sau făcîndu-i pe aceştia să se bucure de prietenia sa.

Cînd a murit, în 1951, în urma lui s-au găsit 250 tablouri, schiţe şi desene, dintre care unele: „Grădina" (1910), „Portretul lui Alban Berg" (1910), „Privire roşie" (1910), precum şi „Autoportretul" din anul 1911 sînt cele mai cunoscute, „ele găsindu-şi locul printre lucrările marilor maeştri", după cum afirmă „Observer".

● **A ÎNCETAT DIN VIAŢĂ,** la New York, în vîrstă de 57 ani, Jay Levner, cunoscut libretist american, autor printre altele al libretului pentru muzicalul „My Fair Lady". Pentru textele lui la cîntecele din filmele „Un american la Paris" şi „Gigi", Levner a fost distins cu două premii Oscar.

● **„LITERNATURNAIA GAZETA"** publică articole semnate de redactorii şefi ai revistelor literare referitoare la cărţile care vor fi puse la dispoziţia cititorilor în anul 1987, prin intermediul paginilor acestor reviste. Astfel „Drujba narodov" va publica proze noi datorate lui M. Sluţki, V. Kaverin, G. Baklanov, B. Okudjava, S. Zalighin, precum şi postume ale lui J. Trifonov, V. Tendriakov şi V. Şukşin. De asemenea, în paginile revistei va vedea lumina tiparului în foileton romanul „Citadela" al scriitorului ucrainean Oles Honcear, a cărui traducere în limba rusă nu a putut fi publicată în ultimii optsprezece ani. Revista leningrădeană „Neva" are în vedere publicarea unor lucrări în proză semnate de V. Konetki şi V. Dudinţev, în timp ce revista „Moscova", cea care a tipărit „Maestrul şi Margareta" de M. Bulgakov, va tipări romane semnate de P. Proskurin, A. Levi, precum şi biografiile lui M. Bulgakov şi M. Cludakov.

● **LA NEW DELHI** a apărut primul volum din „Enciclopedia Kaşmirului", care în final va avea douăsprezece volume. Enciclopedia va cuprinde probleme de istorie, precum şi aspecte ale vieţii sociale şi culturale din această regiune începînd cu cele mai vechi timpuri pînă în prezent.

● **LA WASHINGTON** se bucură de un succes imens expoziţia falsurilor recuperate de agenţii F.B.I. Printre operele expuse se află lucrări datorate lui Monet, Renoir, Matisse, Picasso, Miro şi altor mari maeştri ai picturii universale.

● **„FEMEI PE FRONT"** este titlul primului film artistic de lung metraj realizat de Nicaragua. Filmul este închinat vieţii şi eroismului femeilor nicaraguane care au luptat în Nordul ţării împotriva forţelor intervenţioniste; pentru apărarea suveranităţii şi independenţei patriei lor. Eroina principală a filmului este interpretată de Feliciana Rivera, muncitoare agricolă din regiunea în care a fost turnat filmul.

SPORT
Speranţa pulsînd ca un viscol

După o absenţă de trei săptămîni, iată-ne din nou prezenţi în acest colţ de lume. Între timp s-a scuturat vara şi a venit septembrie, cea mai frumoasă lună din România, cu gardurile apăsate de iederă, dalii şi viţă de vie. Nu mai pun la socoteală ieslele pline cu crizanteme în care pasc brumă boii galbeni ai soarelui. M-am întors la timp ca să mă îmbăt de bucuria jocului pe care tricolorii, avîndu-l căpitan pe Bölöni, au uăruit-o zecilor de mii de spectatori şi milioanelor de telespectatori la meciul România — Austria din preliminariile Cupei Europei. Toţi cei care după pierderea drumului spre Mexic ne îndopam doar cu nepăsare şi plictis şi nu mai vedeam deasupra stadioanelor decît vulturi de paie şi dragoni de tinichea ne-am întors, miercuri seara, în iubirea largă care cuprinde şi durere şi înţelegere şi-am făcut din nou din fotbal un joc de lunatici şi de poveste. O poveste ca durată a timidităţii, a muncii încordate şi sentimentale, a insumării micilor tragedii ale vieţii, a pasului scăzut, dar şi a pasului de lup. Şi ne-am suit din nou în leagănul speranţei. Fiindcă a iubi înseamnă a muri mereu altădată. Fotbalul a avut miercuri o zi de sărbătoare, zi pe care o vrem mereu răsărind, asfinţind şi răsărind din nou mai frumoasă. Prin sportul acesta minunat ne dăruim în vadul vieţii cu toate apele, şi blînde şi furtunoase.

Meciul cu Austria, încheiat cu un scor aproape duşmănos, a avut două părţi bine conturate. În prima repriză, desfăşurată pe o căldură clocotitoare — septembrie, miraculosul septembrie — băieţii noştri au presat haotic, surprinşi de jocul dur al austriecilor, au pasat puţin şi numai pe centru, acolo unde nu se putea face nimic şi, drept urmare, au înscris doar o singură dată prin fundaşul Iovan, în ultimul minut al prelungirilor. În pauză, în cele cinspe minute cînd creşte sămînţa scandalului şi se preschimbă în arbore al miniei, la vestiare au răsunat trîmbiţele deşteptării. Pentru că în repriza a doua, echipa României a fost cu totul alta, o echipă latină desfăşurînd un joc stralucitor şi înscriind trei goluri, unul mai frumos ca altul, prin Lăcătuş, din nou Iovan şi Hagi. Ar mai fi putut înscrie altele trei, dar Ilie Balaci, pe care colegii îl căutau cu insistenţa, spre a-l înălţa din nou în legendă, a ratat ca un începător, ceea ce dovedeşte că o lungă despărţire de iarba verde unde se construiesc atîtea triumfuri şi căderi îi poate inhiba şi pe un jucător de talia lui. S-au împotrivit apoi măririi scorului arbitrul francez Gerard Biguet care, dacă n-are o soţie austriacă, are un strămoş îngropat sub catedrala Sfîntul Ştefan, şi extraordinarul portar Lindenberger.

Echipa noastră a avut cei mai buni oameni în Cămătaru, Iovan, Belodedici (puştiul ăsta de la Steaua l-a salvat pe bătrînul Moraru de un val de fluierături bine meritate), Bölöni, Rednic şi Lăcătuş. Zeul de abanos din Regie care e Hagi, în ciuda faptului că a înscris un gol, a jucat strîmb şi neinspirat. Patima lui de a se roti cu minge într-un cerc care nu mai ţine de vrajă dăunează foarte mult echipei, unităţii ei şi-l depărtează de inima spectatorilor.

Victoriile, mai mult decît înfrîngerile, trebuie să ducă în singurătatea credinţei şi că ele pot fi repetate numai printr-o muncă aspră, prin modestie şi durerea renunţării la multele din micile bucurii de fiecare zi. Să spargem în pumni o înjurătură pentru că n-am izbutit să ridicăm scorul la nivelul de fluviu, aşa cum s-ar fi putut, să bem un pahar pentru victorie dar să nu uităm nici o clipă de taurul care ne aşteaptă, în noiembrie, la Madrid, ca să ne plătească noaptea cînd l-am îngenuncheat la Sevilla.

Mult noroc.

Fănuş Neagu

Baicanice

DUŞAN KOSTICI
Întunecate sînt vorbele mele

Intunecate sint vorbele mele, tot mai intunecate,
Infometaţi sînt ochii mei, tot mai infometaţi,
Nuielele nopţii nu mă lasă în tihnă,
Slute sînt injurăturile mele, tot mai slute,
Triste sînt minciunile mele, tot mai triste,
Ce cale s-apuc?
Cresc ierburi pe creangă,
Crengile-s o căpiţă-n livadă,
(În sus se tiraste apa perfidă);
Deasupra mormîntului fiare la pradă,
Pe mormînt stelele-noată —
De ce e aşa?
Cerul amar îmi scurmă în piete,
Pe cîmpul meu putrezesc frunzele —
Plop eu nu am.
Intunecate sînt vorbele mele, tot mai intunecate,
Triste sînt minciunile mele, tot mai triste,
Ce cale s-apuc?

IZET SARAILICI
După lucru

După lucru vom merge acasă:
Vom citi Brecht.
Vom asculta Maks Bruch,
Vom trîndăvi.

În 1941
După lucru nu toţi oamenii
S-au dus acasă.

Mulţi s-au dus
Direct
La spînzurătoare.

VASKO POPA
Cîmpia Mierlei

O cîmpie aidoma oricărei cîmpii
O palmă şi jumătate de verdeaţă

Lumina cea nouă seceră
Migratoarele grine
Două încrucişate raze de soare
Le rînduiesc în snopi

Cu glas tare mierla citeşte
Literele de taină risipite-n cîmpie

Pînă la ceruri ajuns-au bujorii
Cele patru vînturi ospătîndu-se
Cu sîngele îngemănat al războinicilor

O cîmpie cum nu este alta
Deasupra ei cer
Cer dedesupt

În româneşte de
Dumitru M. Ion

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor şef:
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor şef adjunct), A. I. Zăinescu
(secretar responsabil de redacţie)

REDACŢIA: Bucureşti, Piaţa Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAŢIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA SCÎNTEII